

BEDRIJFSECONOMISCHE WETENSCHAPPEN

*master in de toegepaste economische wetenschappen:
handelsingenieur: operationeel management en logistiek*

2010
2011

Masterproef

Structurele hervormingen en macroeconomische effecten

Promotor :
dr. Bas VAN AARLE

Wim Vanderheyden

*Masterproef voorgedragen tot het bekomen van de graad van master in de toegepaste
economische wetenschappen: handelsingenieur, afstudeerrichting operationeel management
en logistiek*

universiteit
hasselt

UNIVERSITEIT VAN DE TOEKOMST

Universiteit Hasselt | Campus Diepenbeek | Agoralaan Gebouw D | BE-3590 Diepenbeek
Universiteit Hasselt | Campus Hasselt | Martelarenlaan 42 | BE-3500 Hasselt

universiteit
hasselt

UNIVERSITEIT VAN DE TOEKOMST

2 0 1 0
2 0 1 1

BEDRIJFSECONOMISCHE WETENSCHAPPEN

*master in de toegepaste economische wetenschappen:
handelsingenieur: operationeel management en logistiek*

Masterproef

Structurele hervormingen en macroeconomische effecten

Promotor :
dr. Bas VAN AARLE

Wim Vanderheyden

Masterproef voorgedragen tot het bekomen van de graad van master in de toegepaste economische wetenschappen: handelsingenieur, afstudeerrichting operationeel management en logistiek

Woord vooraf

Deze eindverhandeling vormt het sluitstuk van mijn opleiding tot handelsingenieur (major: Operationeel management en logistiek, minor: Marketing) aan de Universiteit Hasselt.

Ik had deze thesis nooit tot een goed einde kunnen brengen zonder de steun en advies van vele anderen. Daarom zou ik graag een woord van dank richten aan degenen die mij geholpen hebben bij het schrijven van deze eindverhandeling.

In de eerste plaats zou ik mijn promotor, Dr. Bas. van Aarle, willen bedanken voor zijn opbouwende kritiek, zijn goede opvolging en zijn aanmoediging. Zijn inbreng was van vitaal voor het tot stand komen van deze thesis.

Ook richt ik een woord van dank aan mijn ouders en mijn broer. Dankzij hun continue steun heb ik de kans gekregen om deze studies tot een goed einde te brengen.

Tot slot wil ik graag Irène Janssen en Nadia Monterio bedanken voor het nalezen van deze masterproef.

Ik wens u veel plezier met het lezen van deze eindverhandeling.

Wim Vanderheyden
Hechtel, mei 2011

Samenvatting

Deze eindverhandeling is een onderzoek naar de effecten van structurele hervormingen in Europa.

Het is voor de 27 landen van de Europese Unie belangrijk dat ze goed scoren op een aantal belangrijke variabelen, zoals de economische groei, de productiviteit, de werkloosheid, de fiscale balans en de werkgelegenheidsgraad. Structurele hervormingen zijn van groot belang om deze doelen te bereiken. Het ontwikkelen en implementeren van deze beleidsbeslissingen kost geld en het effect van een hervorming kan sterk verschillen. Daarom is het voor de overheden van de landen onontbeerlijk om een idee te hebben van de effecten van de structurele hervormingen op de verschillende doelvariabelen en verschillende parameters die het transmissieproces bepalen.

De centrale onderzoeksvraag in deze eindverhandeling luidt dan ook als volgt.

‘Wat is het effect van structurele hervormingen op verschillende doelvariabelen en transmissieparameters in Europa?’

Om een antwoord te kunnen geven op deze onderzoeksvraag, is een studie van relevante literatuur onontbeerlijk. Na deze studie zal in deze eindverhandeling een praktijkonderzoek gevoerd worden.

Literatuurstudie

In het eerste hoofdstuk van deze eindverhandeling wordt er onder andere een algemeen beeld geschetst van de fenomenen die aanleiding geven tot het invoeren van structurele hervormingen. Belangrijke factoren die hierin een rol spelen zijn bijvoorbeeld de kloof in GDP, een lage arbeidsparticipatie, een lage productiviteit en een hoge structurele werkloosheid. Ook wordt de werkloosheid gekoppeld aan een klassieke kijk op de arbeidsmarkt. Op die manier kunnen we deze werkloosheid gedeeltelijk verklaren aan de

hand van een aantal concepten zoals minimumlonen, monopolistische vakbonden, efficiency wages, ... Tot slot komen er in dit hoofdstuk een aantal maatregelen aan bod ter verbetering van de arbeidsproductiviteit en de arbeidsaanwending.

In hoofdstuk 2 zal er een belangrijke database besproken worden. Meer bepaald is dit de LABREF database. Deze database houdt systematisch alle informatie bij over de hervormingen in de 27 EU lidstaten die een impact zullen hebben op de prestaties van de arbeidsmarkt. In dit hoofdstuk wordt in de eerste plaats uitgelegd wat de waardetoevoeging van deze database is. Dit gebeurt onder andere via een theoretische context en via een vergelijking met andere databases. Verder wordt ook de structuur van de LABREF database uit de doeken gedaan. Het wordt duidelijk dat de hervormingen in deze database opgedeeld zijn in 8 indicatoren. Deze opdeling zal ook verder worden gebruikt in het praktijkonderzoek. Daarnaast zullen ook de verschillende kenmerken van het hervormingsontwerp besproken worden. Deze kenmerken worden opgedeeld in 5 hoofd- en 8 gedetailleerde kenmerken.

In hoofdstuk 3 zal een tweede database toegelicht worden. Het LIME Assessment Framework (LAF) is een database die ontwikkeld is door de Lisbon Methodology Working Group van de Europese Commissie. De database kan gebruikt worden voor verschillende analytische doelen, zoals studies over de individuele economieën van verschillende landen en vergelijkende studies over de landen heen betreffende de impact van verschillende hervormingen. Achtereenvolgens worden de hoofdelementen, de onderliggende assumpties en invalshoeken, de waardetoevoegingen en de beperkingen besproken. Deze database wordt niet rechtstreeks gebruikt in het praktijkonderzoek van deze thesis. Wel speelt deze database een grote rol in de context van de Lisbon Strategy wat tot de beslissing heeft geleid om de bespreking op te nemen in de literatuurstudie.

Praktijkonderzoek

Na de grondige literatuurstudie volgt het praktijkonderzoek van deze eindverhandeling. In dit onderzoek gaan we opzoek naar een antwoord op de centrale onderzoeksvraag. We zullen nagaan wat de effecten zijn van structurele hervormingen op verschillende doelvariabelen en transmissieparameters.

Dit hoofdstuk gaat van start met een onderzoek naar de structurele hervormingen aan de hand van de 8 indicatoren die gebruikt worden in de LABREF database. Deze 8 indicatoren of beleidsgebieden zijn: Active Labour Market Policies, Wage Bargaining, Job Protection, Immigration/Mobility, Pensions, Labour Taxation, Working Time en Unemployment and other welfare-related Benefits. Het eerste deel van de analyse bestaat uit het algemeen bestuderen van het aantal hervormingen per jaar, met een opdeling in de 8 overkoepelende beleidsgebieden. Op die manier kan men bijvoorbeeld ontdekken welke soort hervormingen er het meest zijn doorgevoerd in een bepaald jaar. Deze bespreking gebeurt achtereenvolgens voor de EU 15, voor de 12 nieuwe lidstaten die sinds 2004 tot de Europese Unie zijn toegetreden en voor de EU 27. In het tweede deel van de analyse gaan we de 8 indicatoren apart behandelen en een vergelijking maken tussen de verschillende landen. Op die manier kunnen we ondermeer afleiden welke landen het meest actief zijn geweest in een bepaald beleidsgebied en welke landen minder bedrijvig zijn geweest.

Het tweede deel van het praktijkonderzoek focust zich op de effecten van de hervormingen op een aantal belangrijke macro-economische doelvariabelen. Deze variabelen zijn: De groei, de productiviteit, de werkloosheid, de fiscale balans, de werkgelegenheidsgraad en de werkgelegenheidsgraad van oudere werknemers (ouder dan 55 jaar). Enerzijds houdt dit deel een bespreking in van de verschillende variabelen over de 27 landen heen van de Europese Unie. Op die manier kunnen we onder andere de landen aanduiden waarvan de resultaten in het oog springen, zoals een lage groei of een uitermate hoge werkloosheid. Anderzijds gaan we het effectieve effect van de hervormingen op de afhankelijke variabelen onderzoeken aan de hand van regressies waarin de 8 indicatoren worden opgenomen en waar we op zoek gaan naar significante coëfficiënten. Ook hier wordt het effect onderzocht voor de EU 15, de 12 nieuwe lidstaten en de EU 27.

De eindverhandeling wordt afgerond met een conclusie en een samenvatting van de resultaten.

Inhoudsopgave

Woord vooraf	I
Samenvatting	II
Inhoudsopgave	V
Figurenlijst	VIII
Inleiding	- 1 -
1. Probleemstelling	- 1 -
2. Centrale onderzoeksvraag	- 2 -
3. Deelvragen	- 2 -
Hoofdstuk 1: Overzicht structurele hervormingen	- 3 -
1.1 Structurele hervormingen en de arbeidsmarkt	- 3 -
1.2 Lange termijn werkloosheid volgens Gärtner (2007)	- 4 -
1.2.1 Minimumlonen	- 5 -
1.2.2 Monopolistische vakbonden	- 5 -
1.2.3 Insiders en outsiders	- 6 -
1.2.4 Efficiency wages.....	- 6 -
1.2.5 Mismatch	- 7 -
1.3 Maatregelen inzake verbetering van de arbeidsproductiviteit	- 9 -
1.3.1 Regelgeving productmarkt.....	- 9 -
1.3.2 Menselijk Kapitaal	- 11 -
1.3.3 Andere beleidsgebieden	- 12 -
1.4 Maatregelen inzake verbetering van de arbeidsaanwending	- 12 -
1.4.1 Gemiddelde en marginale taxatie op het inkomen uit arbeid	- 12 -
1.4.2 Sociale voordelen	- 13 -
1.4.3 Arbeidsmarktregulatie en collectieve loonovereenkomsten	- 14 -

De LABREF database.....	- 17 -
2.1 Waardetoevoeging.....	- 17 -
2.1.1 Theoretische context	- 17 -
2.1.2 Verbetering bestaande instrumenten en complementariteit	- 20 -
2.1.2.1 Bestaande databases op het internationale niveau	- 20 -
2.1.2.2 Beschrijvende databases (descriptive databases)	- 21 -
2.1.2.3 Indicatorgebaseerde databases.....	- 22 -
2.2 Structuur van de LABREF database.....	- 23 -
2.2.1 Algemeen ontwerp	- 23 -
2.2.1.1 Labour Taxation	- 24 -
2.2.1.2 Unemployment and other welfare related Benefits.....	- 24 -
2.2.1.3 Active Labour Market Programs	- 25 -
2.2.1.4 Job Protection.....	- 25 -
2.2.1.5 Pensions	- 26 -
2.2.1.6 Loononderhandeling	- 26 -
2.2.1.7 Werktijdorganisatie	- 27 -
2.2.1.8 Immigration and Mobility	- 27 -
2.3 Kenmerken van het hervormingsontwerp	- 28 -
Hoofdstuk 3: Lime Assessment Framework	- 31 -
3.1 Hoofdelementen.....	- 31 -
3.2 Onderliggende assumpties en invalshoeken	- 33 -
3.3 De waardetoevoeging en beperkingen van de LAF database.....	- 35 -
Hoofdstuk 4: Praktijkonderzoek	- 39 -
4.1 Beschrijving 8 indicatoren	- 39 -
4.1.1 Bespreking beleidsgebieden per jaar.....	- 39 -
4.1.1.1 EU 15	- 39 -
4.1.1.2 12 nieuwe lidstaten	- 43 -
4.1.1.3 EU 27	- 46 -

VII

4.1.2	Bespreking structurele hervormingen per indicator	- 50 -
4.1.2.1	Active Labour Market Policies.....	- 50 -
4.1.2.2	Wage Bargaining.....	- 52 -
4.1.2.3	Job Protection.....	- 54 -
4.1.2.4	Immigration/Mobility	- 55 -
4.1.2.5	Pensions	- 56 -
4.1.2.6	Labour Taxation	- 58 -
4.1.2.7	Working Time	- 60 -
4.1.2.8	Unemployment and other welfare-related Benefits	- 62 -
4.2	Effect van hervormingen op afhankelijke variabelen	- 64 -
4.2.1	Bespreking afhankelijke variabelen.....	- 65 -
4.2.1.1	De economische groei.....	- 65 -
4.2.1.2	De productiviteit	- 67 -
4.2.1.3	De werkloosheid	- 70 -
4.2.1.4	De fiscale balans.....	- 74 -
4.2.1.5	De werkgelegenheid	- 76 -
4.2.1.6	De werkgelegenheid van oudere werknemers	- 78 -
4.2.2	Effectief effect door middel van regressies.....	- 80 -
4.2.2.1	De economische groei.....	- 91 -
4.2.2.2	De productiviteit	- 92 -
4.2.2.3	De werkloosheid	- 93 -
4.2.2.4	De fiscale balans.....	- 95 -
4.2.2.5	De werkgelegenheid	- 96 -
4.2.2.6	De werkgelegenheid van oudere werknemers	- 97 -
	Hoofdstuk 5: Conclusie	- 99 -
	Lijst van geraadpleegde werken	- 101 -
	Bijlagen	- 105 -

Figurenlijst

Figuur 1: Verschillende niveaus van output (Gärtner, 2009)	- 8 -
Figuur 2: Elementen van het LIME Assessment Framework LAF	- 32 -
Figuur 3: Aantal hervormingen per beleidsgebied (EU 15)	- 40 -
Figuur 4: Aantal hervormingen per beleidsgebied (12 nieuwe lidstaten)	- 44 -
Figuur 5: Aantal hervormingen per beleidsgebied (EU 27)	- 47 -
Figuur 6: ALM hervormingen van Spanje	- 51 -
Figuur 7: ALM hervormingen van Slovenië	- 52 -
Figuur 8: BAR hervormingen van Spanje	- 53 -
Figuur 9: BAR hervormingen van Nederland.....	- 53 -
Figuur 10: JPR hervormingen van Spanje	- 54 -
Figuur 11: JPR hervormingen van Denemarken	- 55 -
Figuur 12: MOB hervormingen van Spanje.....	- 56 -
Figuur 13: PEN hervormingen van Spanje.....	- 57 -
Figuur 14: PEN hervormingen van Cyprus.....	- 58 -
Figuur 15: TAX hervormingen van Spanje.....	- 59 -
Figuur 16: TAX hervormingen van Cyprus.....	- 60 -
Figuur 17: TIM hervormingen van België	- 61 -
Figuur 18: TIM hervormingen van Estland	- 61 -
Figuur 19: UNB hervormingen van Spanje	- 63 -
Figuur 20: UNB hervormingen van Polen	- 63 -
Figuur 21: GDP-volume in functie van de tijd	- 66 -
Figuur 22: Groeipercentages van Letland.....	- 67 -
Figuur 23: Productiviteitspercentages van Roemenië.....	- 70 -
Figuur 24: Werkloosheid op lange termijn van Bulgarije	- 74 -
Figuur 25: Structureel balansverloop van Griekenland.....	- 76 -
Figuur 26: Werkgelegenheidsgraad van Polen	- 78 -
Figuur 27: Werkgelegenheidsgraad van oudere werknemers van Polen	- 80 -

Inleiding

1. Probleemstelling

Toen de Strategie van Lissabon werd goedgekeurd in maart van het jaar 2000, werd de Europese Unie gekenmerkt door een economische bloei. Dit uitte zich in een hoge economische groei, een hoge creatie van jobs en een gezonde begroting. Daarentegen moest de Europese Unie ook rekening houden met bepaalde bedreigingen, namelijk de globalisatie, de opkomst van nieuwe kennis economieën, de vergrijzing en de kosten van de welvaartsstaat. Hierdoor had de Europese Unie nood aan verandering in zijn economie en zijn samenleving. Door deze achtergrond werd de focus van de Strategie enerzijds gelegd op het creëren van banen en economische groei.

Anderzijds was er een andere belangrijke motivatie voor de Strategie. Deze motivatie kwam voort uit de waarneming dat de Europese Unie achterop kwam te liggen ten opzichte van de Verenigde Staten. Deze achterstand was vanuit een historisch oogpunt eerder een recent fenomeen. De economieën van West-Europa kenden, na een snelle wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog, een weergalozige groei tot aan de eerste oliecrisis in 1973. Tijdens deze periode van groei steeg de output per uur in West-Europa gemiddeld met 4 procent per jaar, wat beduidend sneller was dan de Verenigde Staten. Na deze oliecrisis raakten de economieën van West-Europa in de problemen. Deze problemen vertaalden zich in een hoge inflatie en een hoge werkloosheidsgraad. Er waren aanzienlijke verschillen tussen de verschillende landen in West-Europa maar tijdens het begin van de jaren 80 begon de werkloosheidsgraad beduidend hoger te liggen dan deze in de VS.

Gezien deze stijgende problemen omtrent de werkloosheid in de jaren 80, bleek dat pas midden jaren 90 West-Europa achterop kwam te liggen ten opzichte van de Verenigde Staten inzake groeiprestatie. Zo bleek bijvoorbeeld dat in 1995 de output per uur in West-Europa ongeveer 94 procent bedroeg van het niveau in de VS. In 2003 was dit getal al gedaald tot slechts 85 procent.

De economische sterkte van de Verenigde Staten liet Europa niet onberoerd. Het leidde tot de ontwikkeling van een actie- en ontwikkelingsplan van en voor de Europese Unie in

de vorm van de Strategie van Lissabon. De Strategie werd tijdens een Europese top in de Portugese hoofdstad Lissabon gelanceerd.

De Strategie van Lissabon is meerbepaald een strategisch plan van de EU voor zijn groei op middellange termijn, namelijk 10 jaar. Het algemene doel van de Strategie is om ervoor te zorgen dat Europa de meest competitieve, op kennis gebaseerde economie ter wereld wordt en dit samen met een verbeterde sociale cohesie. Ook wordt er rekening gehouden met het milieu. De Europese Unie wil dit via de Strategie van Lissabon bereiken met behulp van structurele hervormingen. De implementatie van deze maatregelen wordt door de Europese Commissie regelmatig opgevolgd.

2. Centrale onderzoeksvraag

Het is belangrijk dat de hervormingen die een land van de Europese Unie doorvoert een gewenst effect heeft op een bepaalde variabele. De variabelen die in deze masterproef aan bod zullen komen, zijn de groei, de productiviteit, de werkloosheid, de fiscale balans en de werkgelegenheid. Dit brengt ons bij de centrale onderzoeksvraag:

'Wat is het effect van structurele hervormingen op verschillende doelvariabelen en transmissieparameters in Europa?'

3. Deelvragen

Deze centrale onderzoeksvraag zal geconcretiseerd worden aan de hand van een aantal deelvragen.

- Hoe zijn de structurele hervormingen in Europa verdeeld per jaar?
- Hoe zijn de structurele hervormingen in Europa verdeeld per indicator?
- Hoe ziet het verloop eruit van de verschillende afhankelijke variabelen in Europa?

Hoofdstuk 1: Overzicht structurele hervormingen

Een groot aantal van de OESO landen (=Landen die samen de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling vormen) zijn er, gedurende het laatste decennia, niet in geslaagd om de kloof in GDP per capita ten opzichte van de leidinggevende landen (onder andere de VS) verder te verminderen. Dit falen vraagt om een kritische evaluatie van de belangrijkste regelgevingen en instituten die een invloed uitoefenen op de sleuteldrijvers van de groei. Eventueel is een wijziging van deze belangrijke regelgevingen en instituten op zijn plaats.

1.1 Structurele hervormingen en de arbeidsmarkt

Structurele werkloosheid en een lage arbeidsparticipatie blijven een probleem in veel continentale Europese landen. In veel EU-landen is deze lage tewerkstelling niet het rechtstreekse gevolg van de Europese nood aan vrije tijd. De oorzaak ligt in grote mate ook aan het feit dat sommige instituten verkeerde beelden creëren door middel van bepaalde beleidsmaatregelen (Duval en Elmeskov, 2006). Maatregelen om de prestatie van de arbeidsmarkt te verbeteren vertegenwoordigen dan ook het grootste deel van de regelgevingen die in deze economieën worden ingevoerd. Voor de landen met een laag inkomen vormt het laten stijgen van de productiviteit de grootste uitdaging. Daarom focust men zich hier meer op de liberalisatie van de productmarkten. Engelstalige landen hebben over het algemeen een goede arbeidsmarktprestatie. Maar deze landen hebben op hun beurt nood aan een stijging van vaardigheden, meer bepaald door een verbetering van de secundaire opleidingen.

De kloof in GDP per capita ten opzichte van een bepaald land kan worden opgedeeld in enerzijds contributies van arbeidsproductiviteit en anderzijds contributies van arbeidsaanwending (Cotis, 2007). Deze kloof ontstaat in meerdere continentaal Europese landen ten opzichte van de VS door een lage arbeidsaanwending. Concreet betekent dit een lage arbeidskrachtparticipatie, gecombineerd met korte werkuren en een hoge werkloosheid. Alhoewel de gemeten arbeidsproductiviteit dicht bij deze van de VS aanleunt, is deze lage participatie te wijten aan een samengesteld effect, de relatieve lage tewerkstelling

van ongeschoolde arbeiders in vergelijking met hoge gemiddelde output per persoon tewerkgesteld en het werk per uur. Een studie van Bourlès en Cette uit 2005 toont aan dat de gemeten arbeidsproductiviteit van sommige landen 15% lager is ten opzichte van de VS indien de tewerkstellingsgraad en de gemiddelde gewerkte uren hetzelfde zijn.

In andere landen verklaart de arbeidsproductiviteit meer van de zwakheid van het GDP per capita vergeleken met het standaardland. Een lage output per uur gewerkt verklaart het meeste van de kloof in GDP per capita in Zwitserland, IJsland Korea, Japan en de niet-Engelstalige landen. De arbeidsproductiviteit is ook de belangrijkste factor achter het deficit in GDP per capita in de economieën met lage inkomsten, hoewel het niveau van de arbeidsaanwending in deze economieën ook lager is dan het niveau van het standaardland. Dit wordt verklaard door een lage participatiegraad en, in sommige gevallen, een hoge werkloosheid. In sommige Scandinavische landen (Denemarken, Finland en Zweden), draagt de kloof inzake arbeidsproductiviteit zoveel bij aan het niveau van GDP per capita vergeleken met de VS zoals de lagere arbeidsaanwending. Deze laatste weerspiegelt essentieel de lage gemiddelde gewerkte uren per werknemer (Cotis, 2007).

1.2 Lange termijn werkloosheid volgens Gärtner (2007)

Naast Duval en Elmeskov, haalt ook Gärtner in zijn boek het probleem van de lange termijn werkloosheid aan wat hij koppelt aan outputniveaus. Zijn kijk op de lange termijn werkloosheid, de oorzaken hiervan en het effect op de output vindt u terug vanaf de volgende alinea.

Volgens de klassieke kijk op de arbeidsmarkt passen de reële lonen zich altijd onmiddellijk aan zodat de markt altijd in evenwicht is. Iedereen wie wil, kan aan dat bepaald loon zijn arbeid aanbieden of zijn arbeid verkopen. In dit scenario is niet iedereen aan het werk, maar diegenen die willen werken aan dat loon vinden werk. Er is met andere woorden geen sprake van onvrijwillige werkloosheid.

Omwille van de hoge werkloosheidscijfers in de meeste Europese landen, staat de conclusie uit de voorgaande alinea in sterk contrast met de realiteit. Deze Europese werkloosheid is een probleem op lange termijn dat zichzelf niet zal oplossen. De reden hiervoor is dat de realiteit niet overeenstemt met de klassieke kijk. Door de arbeidsmarkt te onderwerpen aan bepaalde concepten die in de realiteit worden gebruikt, zullen we een idee krijgen van de mogelijke oorzaken van het hedendaagse

werkloosheidsprobleem. Deze concepten zullen vanaf de volgende alinea verder toegelicht worden.

1.2.1 Minimumlonen

In de meeste geïndustrialiseerde landen voelen de overheden zich verplicht om de marktkrachten te richten door middel van het invoeren van een bepaalde wetgeving betreffende minimumlonen. Door dit minimumloon, dat boven het evenwichtsloon ligt, zal het aanbod van arbeid groter worden dan de vraag naar arbeid. Het aantal werknemers dat aan dit loon wenst te werken zal groter zijn het aantal dat de werkgever aan dat loon wil invullen. Dit aanbodoverschot is een bepaalde hoeveelheid onvrijwillige werkloosheid.

Naast de minimumlonen is er ook een tweede mogelijke oorzaak wat onder de controle van de overheid valt, namelijk de belastingskloof (tax wedge). Dit is de kloof tussen de arbeidskosten die de bedrijven betalen en het loon dat de werknemers effectief naar huis nemen. De overheid int 2 soorten belastingen. Enerzijds heft de overheid belasting op het inkomen van de werknemers. Hierdoor verschuift de arbeidsaanbodcurve naar links. Anderzijds worden de bedrijven onderworpen aan een arbeidsbelasting waardoor de arbeidskost ver boven het loon van de werknemers ligt. Hierdoor verschuift de arbeidsvraagcurve naar links. Deze 2 verschuivingen zorgen ervoor dat de tewerkstelling daalt waardoor er werkloosheid ontstaat. Er moet wel worden opgemerkt dat deze werkloosheid vrijwillig is.

1.2.2 Monopolistische vakbonden

Een ander institutioneel concept waardoor de arbeidsmarkten in de meeste geïndustrialiseerde landen afwijken van het klassieke scenario, is de prominente rol die de vakbonden spelen in het loononderhandelingsproces. De lonen worden bepaald door middel van een collectief onderhandelingsproces tussen de vakbonden en een grote werkgever. Deze lonen dienen dan als een minimumloon voor een individuele industrie doorheen bepaalde regio's en landen.

In tegenstelling tot een monopolist in een traditionele goederenmarkt, beschikken de vakbonden niet over de kracht om zowel het loon als de tewerkstelling op een bepaald niveau te zetten. Ze kunnen enkel de lonen bepalen naar eigen goedvinden. Daarna is het aan de werkgever om te beslissen hoeveel arbeid hij aan dat bepaalde niveau wenst.

Het loonniveau zal hoger liggen dan het competitieve niveau waarbij de arbeidsmarkt in evenwicht is. Door dat hoger loonniveau dat de vakbonden eisen, zal er een aanbodoverschot ontstaan wat zich vertaalt in onvrijwillige werkloosheid.

1.2.3 Insiders en outsiders

Zoals besproken in de voorgaande alinea, kunnen de werknemers er voor kiezen om zich te laten vertegenwoordigen door een vakbond. Stel nu dat deze vakbond enkel aandacht schenkt aan zijn leden die tewerkgesteld zijn, de zogenaamde "insiders". Vakbondsleden die niet tewerkgesteld zijn, al dan niet vrijwillig, worden de "outsiders" genoemd. Wanneer de belangen van de outsiders worden genegeerd in de collectieve loononderhandelingen, betekent dit dat het niet relevant is dat deze mensen werk vinden of niet. Dit betekent concreet dat de indifferentiecurves van de vakbonden na een bepaald punt horizontaal worden omdat de vakbond geen interesse heeft in de tewerkstelling van de outsiders.

Stel dat de economie wordt getroffen door een aanbodshock waardoor de arbeidsvraagcurve naar links verschuift. De oorzaak hiervan is bijvoorbeeld een sterke stijging van de olieprijs. Wanneer de shock tijdelijk was en de arbeidsvraagcurve verschuift terug naar rechts, dan zal dit gepaard gaan met een hogere werkloosheid omdat de insiders tewerkgesteld blijven.

1.2.4 Efficiency wages

Het basisidee is dat de arbeidsproductiviteit enkel afhangt van de hoeveelheid kapitaal, en niet van het verkregen loon, dat met de arbeid gecombineerd is. De "Efficiency wage" theorie stelt deze veronderstelling in vraag. Er zijn een aantal argumenten die stellen dat de werkefficiëntie, en bijgevolg de arbeidsproductiviteit, kan stijgen door een stijging van het reële loon. Deze argumenten zijn de volgende:

- Voeding (Nutrition): Wanneer een boer het loon boven het niveau van het bestaansminimum plaatst, zullen de werknemers van deze boer sterker en gezonder worden waardoor de productiviteit stijgt. Spijtig genoeg zijn er nog veel landen in de wereld waarvoor dit argument relevant is.
- Vijandige selectie (Adverse selection): Het basisidee stelt dat werknemers heterogeen zijn. Hierdoor beschikken ze over individuele vaardigheden en productiviteiten. Het gevolg hiervan is dat betere werknemers sneller kunnen

solliciteren voor een job met een hoog loon. Hoe hoger het loon, hoe productiever men verwacht dat de werkkrachten zijn.

- Spijbelen (Shirking): Wanneer een bedrijf de werknemer enkel een marktloon aanbiedt, is het voor deze werknemer niet echt een straf wanneer deze wordt ontslaan ten gevolge van spijbelen. De reden hiervoor is dat deze werknemer altijd een gelijkaardige job vindt waar hij hetzelfde loon krijgt. Om de werknemer aan te zetten tot minder spijbelen, is het nodig dat het loon hoger is dan het loon waar de markt in evenwicht is.
- Omzetkosten (Turnover costs): De kosten om mensen aan te nemen en te ontslaan zijn hoog. Wanneer de waarschijnlijkheid van een werknemer om te stoppen negatief gerelateerd is aan het reële loon, dan kan een bedrijf er voordeel uit halen om een hoger loon te betalen in plaats van hoge omzetkosten.
- Eerlijkheid (Fairness): Dit argument combineert de economische visie op de arbeidsmarkt met sociologische elementen. Het focust op de positieve relatie tussen het moraal van de mensen en hun perceptie of ze eerlijk behandeld worden. Het is aangetoond dat de subjectieve perceptie van de eerlijkheid een invloed heeft op de werkkwaliteit en de productiviteit.

Deze efficiency wage theorie heeft een impact op de arbeidsmarkt. Volgens de theorie is werkinspanning positief gerelateerd aan de hoogte van het loon. Bij een laag loon stijgt de inspanning sneller dan het loon tot aan een bepaald niveau. Vanaf dat niveau zullen de additionele loonstijgingen steeds kleinere stijgingen van de inspanning met zich meebrengen. Dit niveau is het "efficiency wage", meer bepaald het loon dat de arbeidskosten minimaliseert.

1.2.5 Mismatch

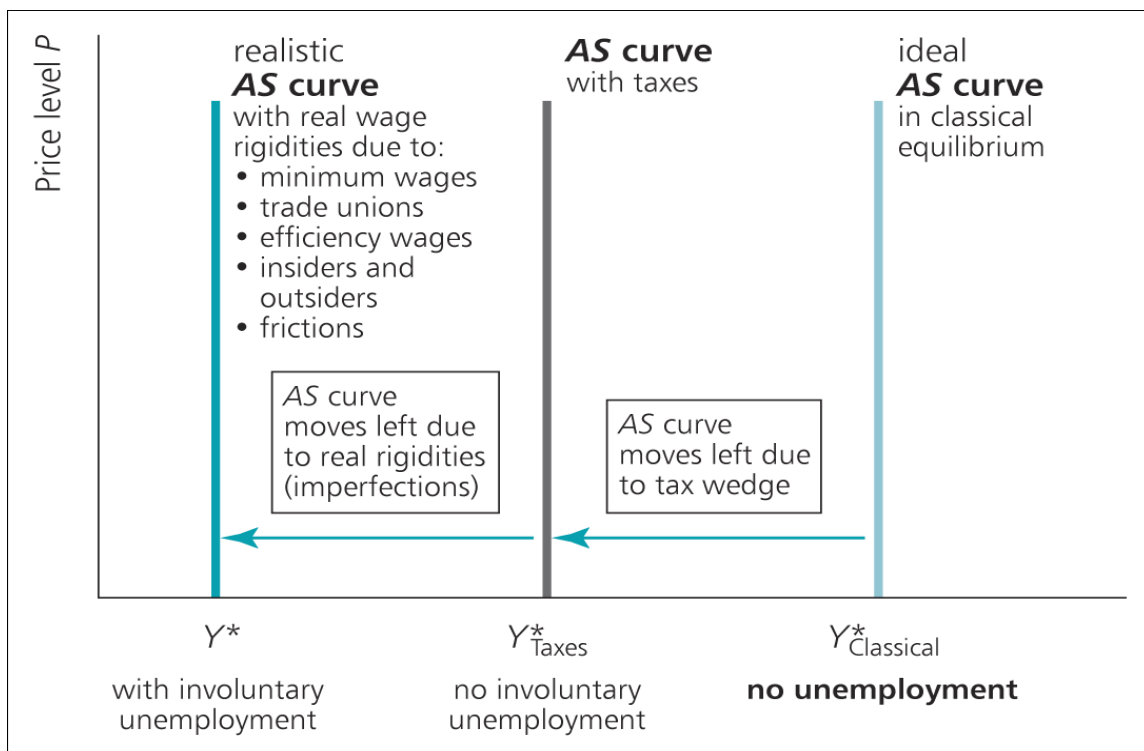
Het concept van een klassieke arbeidsmarkt is gebaseerd op een aantal assumpties. De belangrijkste assumpties zijn de volgende: Alle transacties gebeuren op 1 plaats, de arbeid is homogeen en alle deelnemers in het arbeidsmarktproces beschikken over perfecte informatie.

In realiteit zijn deze assumpties niet vervuld en dat heeft een effect op de arbeidsmarkt. Het gevolg is dat het evenwicht op de arbeidsmarkt uitkomt op een lagere tewerkstelling. Er is sprake van vacatures die niet ingevuld geraken en onvrijwillige werkloosheid, die

ook wel "mismatch" werkloosheid wordt genoemd. Andere soorten werkloosheid in dit evenwicht zijn structurele werkloosheid (werkloosheid ten gevolge van de instituties en gewoonten van een land) en frictionele werkloosheid (werkloosheid ten gevolge van de tijd die nodig is om een baan te zoeken).

In de klassieke kijk op de arbeidsmarkt baseren zowel de bedrijven als de werknemers hun beslissingen op basis van het reële loon, dus op de koopkracht van de lonen. Daarom worden deze concepten ook rigiditeiten van het reële loon genoemd. Prijsbewegingen zullen dus niet zorgen voor een verandering in dit reële loon dat het aanbod en de vraag van arbeid gelijkstelt. Bijgevolg zullen de tewerkstelling en de output niet veranderen en wordt de geaggregeerde aanbodcurve voorgesteld als een verticale lijn ter hoogte van de potentiële output of inkomen.

De imperfecties die hierboven aan bod zijn gekomen, zetten het niveau van het reële loon boven het niveau van het reële loon in het marktevenwicht. Dit reduceert de werkelijke tewerkstelling tot onder het niveau van de evenwichtstewerkstelling en de output tot onder het niveau van de output in het klassieke scenario. De figuur hieronder illustreert dit.

Figuur 1: Verschillende niveaus van output (Gärtner, 2009)

Zoals u op de figuur kan zien, zorgt de tax wedge voor het ontstaan van vrijwillige werkloosheid waardoor de output naar links verschuift. Door de reële regiditeiten verschuift de output nog meer waardoor sommige werknemers geconfronteerd worden met onvrijwillige werkloosheid.

Door middel van structurele hervormingen in de arbeidsmarkt moeten de overheden ervoor zorgen dat het niveau door de regiditeiten terug naar rechts verschuift richting het niveau van het klassieke scenario. Dit zal ook een verlaging van de werkloosheid met zich meebrengen.

1.3 Maatregelen inzake verbetering van de arbeidsproductiviteit

Om de zwakke prestaties van de landen te kunnen verbeteren in termen van arbeidsproductiviteit of arbeidsaanwending, werden er een aantal beleidsprioriteiten geselecteerd op basis van gestandaardiseerde criteria. Enerzijds worden er maatregelen gebruikt die zich richten op de productiviteitsprestaties. Anderzijds hanteert men maatregelen die zich focussen op het verbeteren van de arbeidsaanwending. Er moet worden opgemerkt dat een beleidshervorming geselecteerd op een terrein ook additionele voordelen met zich mee kan brengen op een ander terrein.

De arbeidsproductiviteit kan worden gestimuleerd door middel van beleidsmaatregelen die winstgevende investeringen in fysiek kapitaal (inclusief informatie- en communicatietechnologieën), menselijk kapitaal en onderzoek en ontwikkeling bevorderen. Een beleidsgebied dat relevant is in deze context is de regelgeving van de productmarkt, zoals de concurrentiebarrières in de productmarkten of de administratieve of legale barrières voor een bedrijf om de internationale markt te kunnen betreden. Een ander relevant beleidsgebied om de productiviteit te stimuleren is gerelateerd aan de ontwikkeling van menselijk kapitaal.

1.3.1 Regelgeving productmarkt

De laatste jaren is men zich sterker bewust geworden van de belangrijkheid van sterke competitie in de productmarkten. Beleidsinterventies met betrekking tot de concurrentie in deze productmarkt hadden een centrale rol in de OESO analyses gedurende de afgelopen 10 jaar (Wölfl et al., 2010). Dit weerspiegelt zich in acties om de restricties in dit gebied te versoepelen. Onder druk van de interne markt heeft men ook verdere

progressie gemaakt in de EU landen, specifiek de nieuwe lidstaten die gelegen zijn in Centraal Europa, waar de controle op de toetreding werd versoepeld en waar de staatscontrole werd gereduceerd. Buiten Continentaal Europa zijn de regelgevingen inzake de productmarkt minder streng geweest en is er zelfs nog vooruitgang geboekt, meer bepaald met betrekking tot het reduceren van de toetredingsbarrières en het versterken van de concurrentiewetgeving.

Ondanks de trends richting de privatisering van publieke bedrijven en het liberaliseren van de markten schieten een significant deel van de landen tekort op gebied van productiviteitsprestatie die gerelateerd is aan de strikte regulatie in sommige specifieke sectoren (Cotis, 2007). Om deze productiviteitsprestatie te verbeteren is het noodzakelijk om de concurrentie te verhogen in deze sectoren die lang beschermd zijn geweest. Dit wordt meer specifiek uitgelegd in de volgende punten:

- Door de wet vastgelegde concurrentiebarrières zouden moeten versoepeld worden in de volgende landen: Australië, Oostenrijk, Canada, Frankrijk, Duitsland, Griekenland, Ierland, Korea, Mexico, Nederland, Polen, Portugal en Zwitserland. De klemtoon moet hier vooral liggen op de energiesector (gas en elektriciteit) en in mindere mate op de transport en communicatiesector. Bepaalde maatregelen om de concurrentie in deze industrieën te versterken zijn het versoepelen van de eigendomsrestricties en het toelaten van een derde partij tot het netwerk.
- De concurrentiebarrières zouden ook versoepeld moeten worden in de professionele diensten en/of kleinhandel in Oostenrijk, België, Canada, Frankrijk, Duitsland, Japan, Luxemburg, Nederland, Polen en Spanje.
- In Tsjechië, Denemarken, Korea en Turkije zou men pogingen moeten blijven doen om verschillende regels, procedures en administratie minder complex te maken, opdat beginnende bedrijven een licentie kunnen krijgen.
- In Finland, IJsland, Italië, Mexico, Noorwegen en Polen is het een prioriteit om de controle van de bedrijfsoperaties te vergemakkelijken in verschillende sectoren. Dit kan onder andere via een reductie in de directe eigendomsrechten.
- In Canada, IJsland, Japan, Korea en Mexico moeten de restricties omtrent buitenlandse eigendomsrechten verder gereduceerd worden.

1.3.2 *Menselijk Kapitaal*

De opeenhoping van vaardigheden en competenties door middel van kwalitatieve opleidingssystemen is sinds lang erkend als een fundamentele drijver van de groei en dit vooral door de impact op de creatie van nieuwe technologieën. Daarom moeten de overheden hun pijlen richten op de ontwikkeling van sociale normen, regulaties, vertrouwen en educationele verbeteringen door middel van de ontwikkeling van menselijk kapitaal (Dinda, 2006). Toch zijn de beleidsbeslissingen die bijdragen tot goede resultaten op dit gebied onvoldoende duidelijk. Door de afwezigheid van beleidsindicatoren direct gekoppeld aan de resultaten worden de prioriteiten voor de hervormingen in de opleidingssystemen geselecteerd op basis van relatieve landelijke resultaten zoals opleidingsprestaties (vb de afstudeercijfers).

Alhoewel er gedurende de afgelopen jaren verschillende hervormingen zijn doorgevoerd, inclusief veranderingen in de curricula, blijft de oprichting van nationale opvoedingsstandaarden om het menselijk kapitaal te versterken een beleidsprioriteit in verschillende landen:

- Op het niveau van basis- of kleuterschool moet men zich focussen op een verbetering van de educationele inhoud voor diegene die aan hun schoolloopbaan gaan beginnen (Denemarken) en een verhoging van de kwaliteit van de opleidingen voor kinderen (Duitsland, Ierland, Slowakije, Turkije en de VS).
- Op het secundaire niveau liggen de prioriteiten op het verminderen van het aantal voortijdige schoolverlaters door middel van onder andere de versterking van beroepsgerichte opleidingen (vb leercontracten) en een verhoging van de steun voor minderheidsgroepen (Australië, Hongarije, IJsland, Ierland, Luxemburg, Nieuw-Zeeland, Slowakije en Groot-Brittannië). Ook moeten de standaarden van opleidingen versterkt worden door de autonomie en verantwoordelijkheid van scholen te laten stijgen (Duitsland, Slowakije, Turkije en de VS).
- Op het tertiaire niveau blijft de stijging van de afstudeercijfers een must, met specifiek beleidsprioriteiten die zich richten op het verhogen van de financiële middelen en het verhogen van de autonomie van het management van de universiteiten op gebied van human resources en programma's (Oostenrijk, Tsjechië, Denemarken, Frankrijk, Duitsland, Griekenland, Hongarije, Ierland, Italië, Polen, Portugal, Slowakije, Spanje en Zweden).

1.3.3 Andere beleidsgebieden

Een aantal prioriteiten met als doel de efficiëntie van de economie te verbeteren richten zich op specifieke gebieden die niet gekenmerkt worden door bepaalde indicatoren. In sommige landen (Tsjechië, Hongarije, IJsland, Nieuw-Zeeland, Portugal en Groot-Brittannië) kan men de kostefficiëntie van publieke diensten laten stijgen door middel van een hervorming van de openbare administratie, terwijl een hervorming van het belastingstelsel een prioriteit is in Canada, Mexico, Portugal en de VS.

Ook vragen bottlenecks in de infrastructuur, meer bepaald gerelateerd aan het transport, specifieke beleidsaandacht in Ierland, Nieuw-Zeeland, Polen en Groot-Brittannië. Vervolgens zijn er ook specifieke maatregelen nodig voor het opstellen van efficiëntere innovatiesystemen (Ierland, Japan en Korea). Tot slot is er ook vraag naar een hervorming van de huizenmarkt in Denemarken, IJsland, Nederland, Slowakije en Zweden (Cotis, 2007).

1.4 Maatregelen inzake verbetering van de arbeidsaanwending

In sommige continentaal Europese landen is er relatief een lage aanwending van de arbeidsbronnen. Daarom is het nodig om in deze landen de beleidsprioriteiten te richten op het verhogen van de arbeidsparticipatie en de verlaging van de werkloosheidscijfers (Cotis, 2007). Men kan deze beleidsrichtlijnen organiseren in 3 brede categorieën: belastingen, programma's ter ondersteuning van het inkomen en arbeidsmarktregulatie.

1.4.1 Gemiddelde en marginale taxatie op het inkomen uit arbeid

Het geschikte niveau van de belasting en de invloed hiervan op de arbeidsmarkten is het onderwerp van vele discussies. Deze belastingen zijn doorgaans een belangrijke bron van overheidsinkomsten, maar ze creëren een "wedge" tussen de kost van arbeid voor een bedrijf en het nettoloon van de werknemer, hetgeen negatieve effecten met zich me kan brengen voor de werking van de arbeidsmarkt (Cruces, Galiani en Kidyba, 2009). Gegeven het potentiële ongunstige effect van hoge tax wedges op de tewerkstelling en op de efficiëntie hebben verschillende landen hun gemiddelde en marginale tax wedge op het inkomen uit arbeid laten dalen gedurende de laatste 2 jaar. Om de arbeidsaanwending te laten stijgen, zijn verdere reducties nog steeds een prioriteit in het merendeel van deze landen:

- In een groot deel van de gevallen moeten de hervormingen gericht zijn op de verlaging van de algemene tax wedges met als doel een stijging van de participatiegraad en/of het creëren van jobs (België, Tsjechië, Finland, Duitsland, Hongarije, Italië, Polen en Slowakije).
- In andere gevallen moet de klemtoon liggen op de reductie van de marginale belastingsvoeten met het oog op het stimuleren van aantal uren gewerkt (Australië, Oostenrijk, Denemarken en Zweden).

Beleidsprioriteiten in dit gebied moeten worden gekoppeld aan supplementaire aanbevelingen over hoe de lagere belastingen gefinancierd kunnen worden. Zo is het bijvoorbeeld aanbevolen om te snoeien in de elementen van de publieke uitgaven (België, Tsjechië, Hongarije en Nederland), het reduceren van de belastingsuitgaven (Oostenrijk, Duitsland en Italië) en het verschuiven van de belastingslast richting andere gebieden (Oostenrijk, Denemarken, Finland, Slowakije en Zweden). Er moet worden opgemerkt dat uitgaven op het gebied van gezondheid en sociale voordelen in bepaalde landen, zoals Duitsland, moeten worden behouden (Cotis, 2007).

1.4.2 Sociale voordelen

Ondanks bepaalde hervormingen die gedurende de laatste jaren zijn doorgevoerd, draagt in veel landen het ontwerp van pensioenen en andere inkomensondersteunende systemen bij tot lage participatiegraden met betrekking tot oudere werknemers. Sommige werkgevers sporen het brugpensioen zelfs aan om op die manier te reageren op de dalende productvraag. Het is trouwens niet ongevoerd dat de Europese overheden deze activiteit expliciet subsidiëren (Hutchens, 1999).

In 2005 was de aansporing, vooral voor werkers van rond de 60 jaar, om niet meer te gaan werken heel hoog. Daarom waren in bepaalde landen verbeterende maatregelen een prioriteit om dit aan te pakken. Meer specifiek zouden de pensioenplannen moeten worden aangepast zodat de netto financiële voordelen hoger zijn wanneer deze mensen nog een aantal jaren extra zouden gaan werken (Griekenland, Luxemburg, Noorwegen, Slowakije, Spanje en Turkije). Ook zouden alternatieve routes die leiden tot een vervroegd pensioen moeten hervormd en beperkt worden zodat mensen meer aangespoord zouden worden om te blijven werken (Oostenrijk, België, Finland en Frankrijk)

Een hoog niveau van inkomensondersteuning zorgt ervoor dat werklozen minder snel geneigd zijn om nieuw werk te zoeken. Als de werklozen gedurende een lange periode over deze voordelen kunnen beschikken, is het effect nog uitgesprokener. Gedurende de laatste jaren waren de hervormingen in dit gebied vooral gefocust op het aanscherpen van activeringsmaatregelen, bijvoorbeeld de verhoging van assistentie bij het zoeken naar een job. Dit soort hervormingen wordt beschouwd als een prioriteit in enkele landen. Zo moeten bijvoorbeeld in België, Duitsland, Luxemburg en Polen de ondersteuning aan langdurige werklozen worden gereduceerd in combinatie met een effectievere assistentie bij het werkzoekenden.

Net zoals bij de oudere werkkrachten, kan ook de voltijdse participatie van vrouwen belemmerd worden door hoge impliciete belastingsvoeten, en meer bepaald wanneer de kosten voor kinderopvang in rekening worden gebracht. Om ervoor te zorgen dat het de moeite is voor vrouwen met kinderen om te gaan werken, moet de aansporing tot voltijdse participatie verhoogd worden. Dit kan door onder andere lagere "tax disincentives" en toegang tot goedkopere faciliteiten op gebied van kinderopvang (Duitsland, Ierland, Korea, Nederland, Nieuw-Zeeland, Zwitserland en Groot-Brittannië) (Cotis, 2007).

1.4.3 Arbeidsmarktregulatie en collectieve loonovereenkomsten

Strikte regulaties voor de bescherming van job reduceert de dynamiek van de arbeidsmarkt, gecombineerd met negatieve effecten op de tewerkstelling van bepaalde groepen en op de productiviteit. Hervormingsstrategieën in dit gebied hebben voor het algemeen een lossere regulatie voor de tijdelijke contracten met zich meegebracht, maar geen versoepeling voor de permanente contracten. Dit heeft op korte termijn wel en hogere tewerkstelling met zich mee gebracht, maar het heeft ook de dualiteit van de arbeidsmarkt doen stijgen want het brengt op lange termijn ook potentiële negatieve effecten op de efficiëntie en werkcondities met zich mee. Om de negatieve gevolgen van de bescherming van tewerkstelling op de arbeidsaanwending voor sommige groepen te counteren, is de hervorming ervan een prioriteit in Tsjechië, Frankrijk, Griekenland, Japan, Luxemburg, Portugal, Spanje, Zweden en Turkije. Een voorbeeld van een hervormingsoptie is het ontwikkelen van enkelvoudige contracten waarin de bescherming recht evenredig is met de anciënniteit van de werknemers (Cotis, 2007).

Hoge statutaire minimum uurarbeidskosten (dit zijn de minimum uurlonen en sociale beschermingsbijdragen gebaseerd op dat inkomen) kunnen de werkgelegenheidsvooruitzichten van sommige groepen, vooral de econome jonge mensen, reduceren (Leigh, 2003). Uit bezorgdheid hebben sommige Europese landen de sociale beschermingsbijdragen gereduceerd in plaats de minimumlonen ten opzichte van het gemiddelde. Het reduceren van de relatieve hoge minimum arbeidskosten wordt beschouwd als een prioriteit in enkele landen. Meer specifiek moet de minimum arbeidskost worden gereduceerd in Frankrijk, Griekenland en Turkije door onder andere een limiet te zetten op de aanpassingen van de minimumlonen, het verminderen van de werknemersbijdrage en/of het introduceren van aparte minimumlonen voor jonge werkkrachten. In het algemeen is het in Australië, België, Finland, Italië en Spanje een prioriteit om de onderhandelingsafspraken te hervormen met als doel een betere organisatie van de arbeidsproductiviteit en arbeidskosten op het lokale niveau (Cotis, 2007).

De LABREF database

De database LABREF is opgericht in december van het jaar 2005¹. Deze database houdt systematisch alle informatie bij over de hervormingen die een impact zullen hebben op de prestaties van de arbeidsmarkt. Het is een instrument dat informatie biedt over het ontwerp van de hervormingen, de duurzaamheid en het relevante gebied waarop de hervorming van toepassing is. Het focust op bepaalde karakteristieken van de hervormingsmaatregelen en biedt informatie over de verwachte implementatiefase. Ook laat de database toe om de verschillende hervormingen per land, per beleidsgebied en per karakteristiek van de hervorming te bekijken. Dit laat onder andere een cross-country analyse toe gericht op het aantal en type van de hervormingen in een bepaald jaar. Ook kan men analyses maken over meerdere jaren heen.

De reden voor de creatie van deze database was het feit dat er tot dusver geen dergelijke database bestond met dergelijke kwaliteitsvolle data. Voor veel auteurs is een bundeling van goed ontwikkelde data nodig om goede analyses te kunnen maken over de arbeidsmarkt.

2.1 Waardetoevoeging

2.1.1 Theoretische context

Vanaf de tweede helft van de jaren negentig ontstond er bij economische onderzoekers een groeiende interesse in de relatie tussen de arbeidsmarktinstututen en de arbeidsmarktprestatie. Deze interesse start vanuit de erkenning dat de assumpties achter het theoretische model van een competitieve economie (complete markten, perfecte informatie, homogene tussenpersonen en perfecte competitie) vaak geschonden worden wanneer het arbeidsmarkten betreft.

Een realistische beschrijving van de arbeidsmarkten houdt rekening met de lonen en de prijsvorming in imperfecte competitieve markten, waar de tewerkstelling wordt bepaald

¹ De database kan u terugvinden op het volgende adres:
http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/labref/index_en.htm

door de interactie tussen een prijscurve en een loononderhandelingscurve en waar de nominale lonen het resultaat zijn van de onderhandelingen tussen werkgevers en werknemers. Vanuit dit perspectief beïnvloeden de arbeidsmarktinstututen de voorraad van werkgelegenheid en werkloosheid door:

- het wijzigen van de mechanismen betreffende de loonformatie;
- het wijzigen van de prijselasticiteit van de productvraag;
- het stimuleren van de technologische ontwikkeling;

Als we meer bepaald kijken naar de prestatie van de arbeidsmarkt als de uitkomst van de vergelijking tussen werkloosheid en vacatures gaan modellen de heterogeniteit van werknemers en jobs benadrukken. Ook springt de imperfecte informatie over de karakteristieken van potentiële werkgevers en werknemers in het oog (Arpaia et al., 2005).

Zowel voorraad (stock) als vloeiende (flow) benaderingen tonen aan dat arbeidsmarktinstututen, zoals bijvoorbeeld bijstandsuitkeringen en de centralisatie van loononderhandelingen, het aannemen en ontslaan van werknemers beïnvloeden, alsook de bereidheid van individuen om een job op te nemen.

Empirische aanwijzingen suggereren dat de instututen een significant deel van de verschillen in arbeidsmarktprestatie tussen verschillende landen verklaren. Ook zijn onderzoekers het eens over de nood om te kijken naar de volledige configuratie van de arbeidsmarktinstututen. Op die manier is het mogelijk om naar de rol van de interacties tussen verschillende instututen te kijken, zoals het interactie-effect tussen de arbeidsbelasting en de jobprotectie, en het naar het effect ervan op de resultaten van de arbeidsmarkt. Niet alleen de interacties tussen de verschillende arbeidsmarktinstututen zijn belangrijk, maar ook de interacties met andere variabelen, zoals economische groei en demografische patronen, spelen een rol (Blanchard en Wolfers, 2000). Zulke interacties zijn belangrijk wanneer men gaat kijken naar identieke hervormingen in 2 of meer verschillende landen. Deze hervormingen zullen namelijk een verschillend effect hebben in dergelijke landen.

De herkenning van de multidimensionaliteit van de arbeidsmarktinstututen en het bestaan van de complementariteit tussen de verschillende instituten brengen de volgende bedenkingen met zich mee:

- Bij de macro-economische evaluatie van de hervormingen is een uitvoerige en allesomvattende aanpak nodig. De verschillende arbeidsmarktinstututen werken, zoals al aangehaald is in de tekst, niet geïsoleerd. Bij de evaluatie moeten zowel de interacties tussen de verschillende arbeidsmarktinstututen en de landspecifieke omstandigheden in acht genomen worden.
- Het is noodzakelijk dat hervormingen op zich veelomvattend zijn. Op die manier is er meer kans dat de hervormingen effectief zijn en betere resultaten met zich meebrengen. Zo is het aan te raden dat een hervorming meerdere beleidsgebieden raken.
- Verder speelt de kwaliteit van het hervormingsontwerp betreffende arbeidsmarktinstututen een grote rol voor de prestatie van de arbeidsmarkt en van de economie in zijn geheel. Hervormingen kunnen namelijk verbeterd worden door het toepassen van relevante strategieën die de complementariteit tussen de verschillende instituten met zich mee brengen.
- Uit cross-country analyses over een korte tijdshorizon kunnen doorgaans bruikbare conclusies getrokken worden. Wel moet worden opgemerkt dat door middel van tijd-serie analyse een bredere set van indicatoren kan worden gebruikt. Dit heeft een doorgaans betere analyse van hervormingstrategieën tot gevolg (Arpaia et al., 2005).

De voorgaande bedenkingen hebben een belangrijke impact op:

- Het opsporings- en opvolgingsproces van de hervormingen op de arbeidsmarkt. De literatuur raadt aan om verder te gaan dan louter het opsommen van de hervormingsmaatregelen. Het is belangrijker om te focussen op bepaalde karakteristieken van de hervormingen.
- De waardebeoordeling van de impact van arbeidsmarkthervormingen op de uitkomsten van de arbeidsmarkten. De literatuur benadrukt dat deze uitdaging heel complex is. Om na te gaan of een hervorming succesvol is, moet men zich de vraag stellen wat de uitkomst zou zijn moest men de hervorming niet hebben doorgevoerd. Dit is een voorbeeld van een "counterfactual thinking". Wanneer

iemand geconfronteerd wordt met een negatieve gebeurtenis, gaat men zich afvragen of deze gebeurtenis zich zou voordoen indien er iets in het verleden veranderd zou zijn (Catellani et al., 2004). Moest het resultaat van een hervorming negatief zijn, vraagt men zich af of deze hervorming wel positief zou zijn moesten de omstandigheden anders zijn. Maar dit zal men nooit zeker kunnen weten.

Na deze theoretische toelichting is het duidelijk dat arbeidsmarktinstututen een complexe rol spelen met betrekking tot de arbeidsmarktuitskomsten. Daarnaast zit de waardetoevoeging van de LABREF database in het feit dat deze database complementair is met andere databases en andere informatiebronnen. Het gevolg hiervan is een verbetering van de huidige bestaande instrumenten. Deze gedachte wordt in de komende alinea's uitgelegd.

2.1.2 Verbetering bestaande instrumenten en complementariteit

2.1.2.1 Bestaande databases op het internationale niveau

Uit de voorgaande bedenkingen blijkt dat er nood is aan een meer diepgaande analyse betreffende de interactie tussen de verschillende beleidsmaatregelen en arbeidsmarktinstututen. Hiervoor is uiteraard een systematische en veelomvattende informatiebasis over de hervormingen nodig. Alleen op die manier is het mogelijk om de functionering van de arbeidsmarkt te begrijpen. Internationale organisaties en academici hebben ondertussen al verschillende databases over de arbeidsmarktregulaties en arbeidsmarktinstututies ontwikkeld.

Deze bestaande datasets kunnen worden onderverdeeld in 2 categorieën. Een eerste type verzamelt informatie over doorgevoerde hervormingen, meestal met de bedoeling voor het ontwikkelen van indexen die de intensiteit van de hervorming in verschillende beleidsgebieden meten. Dit type van datasets wordt beschrijvende database genoemd (descriptive database). Gebaseerd op de verzamelde informatie ontwikkelt een tweede type van datasets indexen die de algemene "nauwheid/schaarste" meten van een bepaald instituut. Dit type wordt ook wel indicatorgebaseerde database (Indicator Based database) genoemd en is meer gerelateerd aan de "stock" van bestaande interventies in plaats van aan de "flows" van nieuwe maatregelen.

De zwakheid van de bestaande databases zit in het feit dat deze zich slechts richten op een deel van de aspecten van de arbeidsmarktinstituten. Die manier mist een veelomvattende kijk op de hervormingen. Hier komt bij dat de databases zelden alle 27 lidstaten overkoepelen en dat ze niet regelmatig worden geüpdatet. Een gedeeld kenmerk van de meeste bestaande databases is het feit dat ze zich concentreren op de geaggregeerde kwaliteitsaspecten van de arbeidsmarktinstituten in plaats van zich te richten op het aanbieden van een gedetailleerde beschrijving van de karakteristieken van dergelijke instituten of de veranderingen doorheen de tijd.

Vervolgens worden in de tekst respectievelijk de beschrijvende databases en de indicatorgebaseerde databases verder toegelicht. Ook zullen er een aantal voorbeelden van dergelijke databases aangehaald worden (Arpaia et al., 2005).

2.1.2.2 Beschrijvende databases (descriptive databases)

Een voorbeeld van een database die een eenvoudige collectie van hervormingsmaatregelen bevat, is de database die recent ontwikkeld is door de International Labour Organisation (ILO). Deze database overkoepelt het veld van de minimumlonen, de bescherming van het ouderschapsverlof en de werktijd². De database bevat informatie over de maatregelen die op deze 3 beleidsgebieden zijn toegepast in meer dan 100 landen ter wereld. Spijtig genoeg bevat de database geen informatie over de draagwijdte, inhoud en de belangrijkste karakteristieken van deze maatregelen.

Daarnaast biedt de NATLEX database³, die ook ontwikkeld is door de ILO, uitgebreide gegevens aan over de wetgeving en andere informatie over de nationale arbeid, de sociale veiligheid en de gerelateerde menselijke rechten van meer dan 170 landen in de wereld.

Een derde voorbeeld van een beschrijvende database is deze die de OECD heeft ontwikkeld en die informatie bevat over de arbeidsmarkthervormingen⁴. Deze informatie past in het raamwerk van de evaluatie van de Job Strategy van de OECD. Deze database bevat informatie over 7 beleidsgebieden die gegroepeerd zijn in 2 periodes, namelijk

² <http://www.ilo.org/travaildatabase/servlet/minimumwages>

³ www.ilo.org/dyn/natlex/natlex_browse.home?p_lang=en

⁴ De meest recente versie van deze database is te vinden op de website van de OECD: www.oecd.org

1995 tot 1999 en 2000 tot 2004. Het grote nadeel van deze database is het feit dat het geen gedetailleerde beschrijving aanbiedt over de karakteristieken van elke hervormingsmaatregel.

Een laatste voorbeeld betreft de "Social Reforms Database"⁵. Deze is ontwikkeld door de Italiaanse Rodolfo De Benedetti Foundation en beschikt over informatie over hervormingsmaatregelen in sommige Europese Landen. De database is in een bepaald opzicht complementair met de OECD indicatoren want het biedt meer inzicht in de kwalitatieve kenmerken van instituten en in de politieke oppositie tegen hervormingen. De database verzamelt informatie over hervormingen die toegepast zijn in de EU15 en dit meer bepaald in 3 brede beleidsgebieden tijdens de periode 1986 tot 2002: werkgelegenheidsbescherming, pensioensystemen en werkloosheidsvoordelen. Bovendien heeft men in de database een nieuwe sectie toegevoegd die de hervormingen betreffende migratiepolitiek tussen 1990 en 2005 overkoepelt.

De Social Reforms Database bevat een korte institutionele beschrijving van elke hervorming en verdeelt de hervormingen onder in 2 brede groepen, nl enerzijds de reikwijdte van de hervormingen (structureel vs. Marginaal) en anderzijds de verwachte effecten. Deze verwachte effecten betekenen concreet of de hervormingen als resultaat de arbeidsmarktflexibiliteit doen stijgen of dalen. Deze categorisering plaatst deze database halfweg tussen een langs de ene kant een pure beschrijvende dataset en langs de andere kant een indicatorgebaseerde dataset.

2.1.2.3 Indicatorgebaseerde databases

Deze groep van institutionele datasets bieden geen informatie aan over de hervormingsmaatregelen die het ontwerp van de arbeidsmarktinstututen beïnvloeden, maar focust op de karakteristieken van de arbeidsmarktinstututen op zich. Deze karakteristieken worden gemeten door middel van kwantitatieve indicatoren. Er zijn 2 soorten indicatoren ontwikkeld:

- Indicatoren die de hervormingsintensiteit meten: Deze indicatoren meten, de inzet of inspanning van de hervorming via de verandering in de instituten die

⁵ www.frdb.org

gerelateerd zijn aan de regeringsmaatstaven. De OECD heeft, uit de bovengenoemde beschrijvende database die ontwikkeld is voor de evaluatie van de OECD Job Strategy, een set van kwantitatieve indicatoren berekend met betrekking tot de inspanning van de hervormingen. Het heeft veel moeite gekost om de kwalitatieve informatie te coderen tot kwantitatieve indicatoren die toepasbaar zijn in enerzijds elk van 7 beleidsgebieden en anderzijds het aggregaat van deze 7 gebieden. Het resultaat hiervan is een overzicht van cross-country verschillen in hervormingsinspanningen tussen 1994 en 2004. Daarmee biedt de OECD een database aan die een groot geheel van bruikbare informatie bevat over de karakteristieken van de arbeidsmarktinstellingen. Een zwakte van deze database is het feit dat deze geen informatie biedt over zowel de belangrijke ontwerpkenmerken van de hervormingen als de implementatie ervan (Arpaia et al., 2005).

- Indicatoren die het niveau van schaarste van de bestaande arbeidsmarktinstellingen meten. Dit type van indicatoren is hoofdzakelijk ontwikkeld door de OECD met de bedoeling om belangrijke dimensies van de arbeidsmarktregulatie op te sporen, zoals de bescherming van algemeen en tijdelijk werk. Deze indicatoren bieden een redelijke maat van benadering van de overheidsinterventie in de arbeidsmarkt. Maar ook hier is er weer een uitgesproken nadeel: ze bieden geen informatie over de graad van uitvoering van specifieke hervormingen (Bertola et al., 2000).

De LABREF database is ontwikkeld om informatie aan te bieden die men niet uit de bestaande databases kan halen. Vervolgens zal u in deze tekst meer uitleg vinden over het algemene ontwerp van de LABREF database. Ook worden de verschillende beleidsgebieden die overkoepeld worden door de database uitgelegd.

2.2 Structuur van de LABREF database

2.2.1 Algemeen ontwerp

LABREF is een beschrijvende database die ontwikkeld is met het doel complementair te zijn met andere bestaande databases. Op die manier kan men specifieke informatie kloven dichten. De database focust zich op het systematisch verzamelen van informatie over maatregelen die de arbeidsmarktinstellingen beïnvloeden. Het gezichtsveld van de hervorming is gedefinieerd met betrekking tot de formele breedheid van de

maatregel (is de hervorming bijvoorbeeld onderdeel van een groter geheel), de diepte (geldt de maatregel zowel voor de huidige staten als voor de toekomstige toetreders) en de politieke ondersteuning (benaderd door de mate van betrokkenheid van sociale partners in het hervormingsproces).

De algemene literatuur toont aan dat de LABREF database 8 algemene brede beleidsgebieden overkoepelt (Arpaia et al., 2005, van Ours, 2003). Deze opdeling komt grotendeels overeen met de classificatie die door de OECD wordt gebruikt, met toevoeging van de arbeidsmobiliteit en het migratiebeleid. De 8 gebieden zullen nu gedetailleerd aan bod komen.

2.2.1.1 Labour Taxation

De LABREF database verzamelt informatie over hervormingen die een invloed hebben op de sociale veiligheidscontributies voor zowel werkgevers als werknemers. Ook biedt de database informatie aan over de persoonlijke inkomensbelasting. De meningen over de impact van labour taxation op de arbeidsmarktprestatie blijven verdeeld (Belot and van Ours, 2001, Scarpetta, 1996 , IMF, 2003). Zo tonen een aantal empirische studies aan dat een hogere belasting een omgekeerd effect heeft op de arbeidsmarktprestatie. Andere studies hebben een minder overtuigende uitkomst.

2.2.1.2 Unemployment and other welfare related Benefits

De database biedt informatie aan over de ontwerpkenmerken van de toegepaste hervormingen op het gebied van Unemployment Benefits betreffende de vervangingsgraad, de duur van de voordelen en de selectiecriteria om kans te maken op en het behouden van zulke voordelen. Economische theorie en empirisch onderzoek tonen aan dat relatieve hoge Unemployment Benefits, in combinatie met een relatieve lange duur van de voordelen, de motivatie doet afnemen in het zoeken naar een nieuwe job. Ook de bereidheid van een werkloze om een job te accepteren daalt (Scarpetta, 1996). Naast de Unemployment Benefits is in de database ook informatie verzameld over bijstandsgelateerde voordelen.

2.2.1.3 Active Labour Market Programs

LABREF biedt informatie aan over Active Labour Market Programs inzake de volgende gebieden:

- openbare werkgelegenheidsdiensten en administratie;
- arbeidsmarkttraining, inclusief trainingsmaatregelen die genomen zijn voor redenen anders dan speciale programma's voor jonge werknemers en de invaliden, subsidies aan werkgevers voor bedrijfstraining, training voor werkloze volwassenen;
- directe jobcreatie en schema's in verband met tewerkstellingsubsidies;
- speciale schema's die focussen op maatregelen voor de jonge werknemers en de invaliden;

Active labour market programs kunnen een positieve rol spelen bij het verbeteren van de efficiëntie van het job-matching proces. Deze programma's zijn belangrijk voor werknemers met een lage productiviteit die uit de arbeidsmarkt geduwd worden, want dergelijke programma's verbeteren hun kansen in de arbeidsmarkt. Desondanks is empirisch bewijs van de impact van deze programma's op de werkloosheid gelimiteerd (Arpaia et al, 2005).

2.2.1.4 Job Protection

De relatie tussen Job Protection en werkloosheid is dubbelzinnig. Empirisch bewijs bezorgt gemengde resultaten omtrent de impact van Job Protection op de arbeidsmarktprestatie (OECD, 1999). De LABREF database kijkt naar de beleidsinterventies op het gebied van Job Protection voor zowel permanente als vaste termijncontracten. Inzake de permanente contracten houdt dit onder andere de opzegbetalingen en de beperkingen op gebied van ontslagen in. Bij de vaste termijncontracten gaat het doorgaans over de maximale duur en het maximum aantal hernieuwingen van het contract.

2.2.1.5 Pensions

In de economische literatuur neemt men aan dat genereuze brugpensioen- en slecht ontworpen invaliditeitsystemen een belangrijke rol spelen in het verstoren van de stimulansen om deel te nemen in de arbeidsmarkt. LABREF kijkt naar de hervormingsmaatregelen die zowel het brugpensioen als de invaliditeitsystemen raken. Zo verzamelt de database onder andere informatie over de hervorming die toelatingscriteria voor invaliditeits- en ziektevoordelen modificeren.

De Europese bevolking zal in 2050 kleiner en ouder zijn in vergelijking met nu. Men is zich bewust van de budgettaire risico's van dit feit, maar er wordt minder aandacht besteed aan de economische impact van dit verouderingsproces. Tenzij de productiviteit van de werknemer in het algemeen sterk verhoogt, zal deze daling van de beroepsgeschikte bevolking de economische groei afremmen. Het spreekt dus voor zich dat het ontwerp van de pensioensystemen een belangrijke rol speelt in de bepaling van de participatiegraad van de oudere werkers. De LABREF database focust op de beleidsinterventies die een impact hebben op het niveau van de pensioenvoordelen, het bereik van deze interventies, de voorwaarden om in aanmerking te kunnen komen, de contributie betaald aan het pensioensysteem en de belastingsbehandeling (Arpaia et al., 2005).

2.2.1.6 Loononderhandeling

Onder deze titel biedt de LABREF database informatie aan over de beleidsacties betreffende de introductie/modificatie van de statutaire en contractuele minimumlonen, flexibele betalingsakkoorden en overheidstussenkomsten in het loononderhandelingsproces.

Over de impact van minimumlonen op de tewerkstelling is er onder de onderzoekers geen eensgezindheid (Betcherman, 2000). Dit komt ondermeer door het feit dat er tot nu toe weinig cross-country analyse is uitgevoerd. Systematische dataverzameling over de maatregelen die het statutair of contractueel minimumloon vastleggen, kunnen voor een nuttige kijk op dit onderwerp zorgen.

Er zijn onderzoekers die geloven dat onderhandelingsystemen die of hoog gecentraliseerd zijn (op nationaal of crossindustrie niveau) of laag gedecentraliseerd zijn (op het niveau van de bedrijven) beter presteren op gebied van de tewerkstellingsgraad in tegenstelling tot intermediaire systemen waar de onderhandeling op sectorniveau

plaatsvindt. Zowel deze causale relatie tussen het niveau van centralisatie van de loononderhandelingsystemen en de werkloosheidsgraad als de theoretische veronderstellingen over de impact van een minimumloon op de arbeidsmarktprestatie, worden echter door de recente literatuur en empirische analyses onderzocht (Forni, 2004). Er is wel een stijgende overeenstemming betreffende het feit dat verstandig gekozen minimumlonen (bijvoorbeeld door middel van vaste tarieven doorheen de sectoren en leeftijden) de arbeidsmarktgehechtheid verbetert zonder een afname van de tewerkstelling.

2.2.1.7 Werktijdorganisatie

De LABREF database bevat informatie over de doorgevoerde maatregelen die de werkorganisatie beïnvloeden vanuit 3 oogpunten (Arpaia et al., 2005):

1. Participatieschema's die gefocust zijn op het combineren van het private en professionele leven. Men verwacht dat deze schema's een hogere arbeidsmarkt-participatie met zich mee brengen.
2. Levenslange planningen betreffende de werktijdorganisatie.
3. Flexibele werktijdsamenstellingen waardoor bedrijven de werkuren makkelijker en aan een lagere kost kunnen inpassen. Op die manier verbetert de werkorganisatie en de productiviteit. Ook zal men uiteindelijk meer tewerkstelling kunnen creëren.

2.2.1.8 Immigration and Mobility

Sinds de groeiende bijdrage van derdewereldburgers aan de totale arbeidskracht en tewerkstellingsgraden in verschillende EU-staten, biedt de LABREF database ook informatie aan over de immigratiebeleiden die een effect hebben op de resultaten van de arbeidsmarkt. De beleidsinterventies bestaan uit 3 delen:

1. grenscontrole;
2. selectieve immigratiebeleiden, zoals quotasystemen gericht op de aantrekking van buitenlandse werknemers;
3. maatregelen ter vergemakkelijking van integratie van immigranten in de plaatselijke arbeidsmarkt;

In de database is de politiek omtrent de arbeidsmobiliteit opgenomen als een apart item. Deze politiek richt zich op het verbeteren van de condities voor de werknemers om een job aan te nemen die op een grotere afstand ligt van zijn of haar interesse. Onder deze titel behoort een groot bereik van verschillende regels. Deze gaan van maatregelen die economische prikkels tot woningbouw opwekken tot beslissingen die de draagbaarheid van supplementaire pensioenrechten verbeteren.

2.3 Kenmerken van het hervormingsontwerp

De specifieke karakteristieken van elke hervormingsmaatregel in de database worden geïdentificeerd door verschillende kenmerken. Men heeft voor deze identificatie een opdeling gemaakt met enerzijds de hoofdkenmerken en anderzijds de gedetailleerde kenmerken. Deze kenmerken, die u terugvindt vanaf de volgende alinea worden in deze paragraaf kort toegelicht, met om te beginnen de hoofdkenmerken (Arpaia et al., 2005):

1. De algemene beschrijving van de maatregel: Een hervormingsmaatregel moet in voldoende mate beschreven en uitgelegd zijn.
2. De referentie: Dit correspondeert met de tekst waaruit de hervorming voortvloeit.
3. De informatiebron die concreet werd gebruikt om de database aan te vullen: Voorbeelden van deze bronnen zijn de websites van de OESO of de EIRO.
4. Het jaar van toepassing: Dit slaat op het jaar waarin de hervormingsmaatregel legaal is doorgevoerd.
5. De timing van de implementatie: Dit jaartal stemt overeen met het de verwachte timing waarop de hervorming wordt geïmplementeerd.

Vervolgens zijn er ook een aantal gedetailleerde kenmerken (Arpaia et al., 2005):

6. De directe budgetkost voor de algemene overheid: Als een eerste optie verschijnt hier enkel informatie van de nationale autoriteiten.
7. De sociaaleconomische doelgroep: Voorbeelden hiervan zijn jonge werknemers, oude werknemers, lage loonverdieners, laaggeschoolden, vrouwen,...
8. Wordt de maatregel toegepast op enkel nieuwe toetreders of ook op de huidige leden?

9. Worden er procedures toegepast om de hervorming op te volgen? Indien ja, wordt deze opdracht uitgevoerd door de overheid of door een onafhankelijke organisatie?
10. Zijn er andere beleidsinterventies nodig in gerelateerde gebieden om een bepaalde hervorming te kunnen implementeren?
11. Maakt de maatregel deel uit van een formeel beleidsprogramma op lange termijn, en is de hervorming een deel van een hervormingspakket?
12. Zijn er bij de hervorming sociale partners betrokken? Indien ja, hebben deze partners een actieve of een passieve (consulterend) rol? Gaan zij akkoord met de maatregel?
13. Wat is de impact op bepaalde variabelen zoals het loon en de structurele werkloosheid?

Hoofdstuk 3: Lime Assessment Framework

In oktober 2006 beslist the Economic Policy Committee (EPC) om de specifieke Lisbon Methodology Working Group (LIME) op te richten. Deze groep zal instaan voor de ontwikkeling van methodologische benaderingswijzingen voor het nagaan, analyseren en modelleren van de structurele hervormingen die doorgevoerd zijn in de context van de Lisbon Strategy. Het doel hiervan is het verhogen van de transparantie, de zichtbaarheid in het eigendom van het Lissabon-Proces. In februari 2007 heeft het ECOFIN Council de belangrijkheid van LIME benadrukt door te concluderen dat het opvolgen van de hervormingen een belangrijke factor is opdat de Lisbon Strategy kan slagen.

De LIME Group heeft al heel wat analytisch werk ondernomen in verschillende brede gebieden om over meer informatie te beschikken voor het opvolgings- en monitorproces betreffende structurele hervormingen. Ook heeft de groep een analytisch raamwerk ontwikkeld voor de identificatie van de beleidsuitdagingen en voor de evaluatie van de impact van de structurele hervormingen. Dit raamwerk in de vorm van een database staat beter bekend als het LIME Assessment Framework (LAF) en kan gebruikt worden voor verschillende analytische doelen waar de EPC in geïnteresseerd is, zoals diepgaande studies over de individuele economieën van verschillende landen. Ook kan LAF gebruikt worden voor vergelijkende studies over de landen heen inzake de adequaatheid en de impact van de hervormingen.

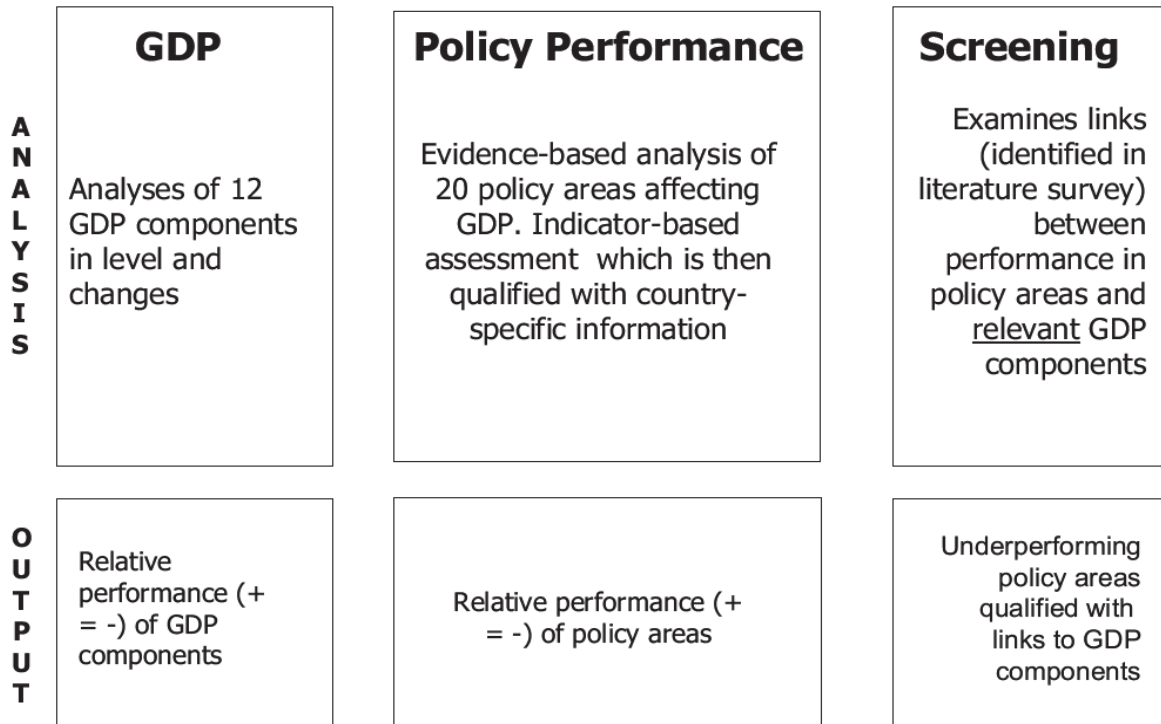
In de volgende alinea's zal het LAF meer gedetailleerd besproken worden.

3.1 Hoofdelementen

LAF is een analytisch instrument dat ondersteuning kan bieden bij de waardebeoordeling van beleidsuitdagingen, inzake de stijging van het groeipotentieel, waarmee de lidstaten geconfronteerd worden. LAF vergelijkt systematisch de prestatie van de lidstaten ten opzichte van een benchmark in termen van het BBP (GDP) en 20 andere beleidsgebieden die invloed uitoefenen op de groei. Deze benchmark is bijvoorbeeld de EU15. Deze vergelijking houdt het gebruik in van scores die worden berekend via kwantitatieve

indicatoren waarvan de relatieve belangrijkheid hoog genoeg is. Additionele informatie over landspecifieke condities en omstandigheden is een integraal deel van LAF om de waardebeoordeling te vervolledigen.

De LAF database is gestructureerd rond 3 hoofdelementen, wat duidelijk te zien is op onderstaande figuur:

Figuur 2: Elementen van het LIME Assessment Framework LAF

- Het eerste element bedraagt een onderzoek naar de oorzaken en bronnen van de verschillen in GDP per capita gecombineerd met de voornaamste drijvers van de groei. Meer bepaald wordt een statistische analyse uitgevoerd van 12 componenten van het GDP op het gebied van niveaus (2006) alsook op het gebied van veranderingen (2000-2006). Deze 12 componenten kunnen als volgt opgedeeld worden: 3 demografische componenten, 6 componenten omtrent de arbeidsaanwending en 4 componenten die handelen over de arbeidsproductiviteit. De globale beoordeling van de prestatie van deze componenten voor een lidstaat is gelijk aan de som van de resultaten van een indicatorgebaseerde waardebeoordeling en de landspecifieke kwalificaties.

- Het tweede element bestaat uit een analyse van de prestatie betreffende 20 beleidsgebieden die door economische literatuur zijn geïdentificeerd als relevant voor het GDP. Deze analyse is meer bepaald een indicatorgebaseerde waardeschatting waarvan de resultaten gekwalificeerd worden door middel van een transparant mechanisme met behulp van landspecifieke informatie. De uitkomst van deze analyse is een waardebeoordeling van de relatieve prestatie in al deze beleidsgebieden. De globale beoordeling van de prestatie van deze beleidsgebieden voor een lidstaat is, zoals bij het vorige element gelijk aan de som van de resultaten van een indicatorgebaseerde waardebeoordeling en de landspecifieke kwalificaties.
- Het derde element is een oefening waar de slecht presterende beleidsgebieden geïdentificeerd en doorgelicht worden. Dan wordt geëvalueerd of er een overeenstemming is met de relevante GDP componenten die in de literatuur geïdentificeerd zijn. De uitkomst wordt in LAF weergegeven door middel van een lijst van slecht presterende beleidsgebieden.

3.2 Onderliggende assumpties en invalshoeken

LIME heeft met betrekking tot het ontwikkelen van de LAF database gebruik gemaakt van de assumpties die in deze paragraaf worden besproken.

Met betrekking tot de **databronnen** vertrouwt de LAF database zich op data en indicatoren die al worden gebruikt in de coördinatieprocessen op het Europese Niveau. De macro-economische data die de waardebeoordeling van de GDP-componenten ondersteunt, worden in grote mate aangeboden door de Commissie.

Op gebied van de **tijdshorizon** wordt de waardebeoordeling van de prestatie van de GDP-componenten en de beleidsgebieden gemaakt op basis van zowel de niveaus als de veranderingen. De analyse is gebaseerd op data voor de periodes 2000 tot en met 2006 (Dit is het jaartal waarin het Lissabonproces van start ging). De Commissie is akkoord gegaan om deze database ten gepaste tijde te updaten.

Er is binnen de LIME Group al een aantal keer discussie geweest over de **keuze van de benchmark**. Alhoewel sommige lidstaten het niet ambitieus genoeg vonden, werd besloten om de EU15 (met gebruik van een gewogen gemiddelde) als benchmark te

nemen. De diensten van de Commissie hebben, om te beantwoorden aan de vraag van de LIME leden, de LAF database wel uitgerust met een optie opdat de nationale autoriteiten makkelijk kunnen kiezen tussen verschillende alternatieve benchmarks. Voorbeelden hiervan zijn de EU27, de beste 5 EU landen en de Verenigde Staten.

De waardebeoordeling van de prestatie van zowel de GDP componenten als de beleidsgebieden, voor de niveaus en de veranderingen, gebeurt aan de hand van een **gestandaardiseerd continu scoresysteem**. Dit score wordt simpelweg berekend door de waarde van de relevante indicator te standaardiseren $[(\text{waarde} - \text{gemiddelde}) / \text{standaarddeviatie}]$ en deze uitkomst te vermenigvuldigen met 10. Om te vermijden dat er teveel gewicht wordt toegekend aan ongeloofwaardige hoge of lage scores (de zogenaamde "outliers"), is de score beperkt tot 3 standaarddeviaties. De scores variëren dus van +30 tot -30. Dit moet worden geïnterpreteerd als volgt: een score van 0 betekent dat de relevante indicator gelijk is als het EU15 gewogen gemiddelde, terwijl een score van -10 betekent dat de indicator 1 standaarddeviatie onder het EU15 gewogen gemiddelde ligt. De gestandaardiseerde drempels worden ook gebruikt om een categorie van prestatie toe te kennen. Een score onder -4 stelt een lage prestatie (-) voor, een score tussen +3 en -3 betekent een neutrale prestatie (=) en een score boven +4 stelt een hoge prestatie (+) voor. Bij de berekeningen worden de normale afrondingsregels toegepast. Dit wil bijvoorbeeld zeggen dat een score onder -3.5 wordt afgerond tot -4. De drempels zijn zo gekozen omdat op die manier, indien men uitgaat van een normale verdeling van de resultaten, een derde van de resultaten in elk van de 3 verschillende categorieën liggen.

De effectieve waardebeoordeling van de GDP-componenten en de beleidsgebieden gebeurt op basis van een standaard manier. De waarde wordt bereikt door eerst de resultaten van de indicatorgebaseerde waardeschatting in termen van het niveau te bekijken. Daarna worden deze gebonden aan enerzijds de relatieve prestatie van de veranderingen en anderzijds aan landspecifieke eigenschappen. Zoals net vermeld is wordt een GDP-component of beleidsgebied beschouwd als laagpresterend als de score in termen van de niveaus lager is dan -4. Maar deze waardebeoordeling kan veranderen: enerzijds door additioneel bewijs op gebied van de indicatoren in termen van veranderingen of groei en anderzijds door landspecifiek bewijs:

- Op gebied van deze eerste kwalificatie is er geen bepaalde regel die voorschrijft hoe met de niveauscores moet interpreteren inzake de verandering van deze scores. Men moet namelijk rekening houden met de verschillen in de niveauprestaties en de snelheid van de groei. Een negatieve score voor relatieve groei is a priori niet voldoende om dit te bestempelen als een niveauscore: alhoewel en sommige uitzonderlijke gevallen een positieve of neutrale score in niveautermen kunnen gekwalificeerd worden op basis van een sterke negatieve groeiscore, vooral wanneer er bewijs is van een negatieve groei in absolute termen (dus niet alleen ten opzichte van de EU15).
- De tweede set inzake de kwalificatie handelt over additioneel bewijs en kwalificaties gebaseerd op landspecifiek materiaal. De waardeschattingen mogen niet gekwalificeerd worden op basis van relatief minder belangrijke onderwerpen, maar er moet een significante aanleiding zijn dat de uitkomst van een indicatorgebaseerde waardebeoordeling misleidend is of afwijkt van de werkelijke situatie in het beleidsgebied.

3.3 De waardetoevoeging en beperkingen van de LAF database

De LAF database biedt een aantal voordelen aan vergeleken met de evaluatiemethodes die tot heden gebruikt zijn in de Lissabonstrategie. Deze evaluatiemethodes waren vooral gebaseerd op de mechanische rangschikking van de kwantitatieve indicatoren. Deze voordelen en waardetoevoegingen worden nu verder uitgelegd:

- De database biedt input aan inzake de groeiprioriteiten. Meer bepaald biedt LAF de kanalen aan waardoor de beleidsbeslissingen de groei en de jobs beïnvloeden. Ook worden de selectiecriteria van de kwantitatieve indicatoren en hun basis voor interpretatie duidelijk.
- De LAF database biedt een systematisch raamwerk aan voor de beoordeling van de prestatie doorheen vele beleidsgebieden in het Lissabonproces, waarbij zowel rekening wordt gehouden met de niveaus en als met de veranderingen.
- De database is ook heel transparant, zowel op gebied van de gebruikte kwantitatieve indicatoren alsook op gebied van additioneel landspecifiek bewijs dat gebruikt werd voor de kwalificatie van de resultaten.
- LAF is een flexibel instrument en kan onder andere zorgen voor de verschillende startposities van de lidstaten. Ook kan LAF balanceren tussen de noden voor de

consistentie doorheen de lidstaten waarbij rekening moet gehouden worden met de brede verschillen in landspecifieke institutionele achtergronden en omstandigheden. De database kan mogelijk ook uitgebreid en verbeterd worden op gebied van kwaliteit (indien er updates en betere indicators beschikbaar zijn) en op gebied van bereik.

De LAF database kent ook een aantal belangrijke beperkingen, die nu verder worden beschreven:

- Om te beginnen zitten er in de database een aantal typische valkuilen die geassocieerd kunnen worden bij studies over de groei, zoals geen beschikbare informatie over de causaliteit, een veel hogere graad van disaggregatie van de arbeidsaanwending vergeleken met de componenten inzake de arbeidsproductiviteit...
- Er zijn ook belangrijke data en theoretische beperkingen in bepaalde beleidsgebieden waardoor men moet oppassen wanneer men bepaalde resultaten gaat interpreteren. De werkgroep heeft gedebatteerd over de nood om een juiste balans te zoeken tussen de belangrijke landspecifieke kwalitatieve informatie enerzijds en een voldoende transparantie en consistentie anderzijds.
- Een derde beperking is het feit dat de betrouwbaarheid kan verschillen tussen de verschillende beleidsgebieden. Dit is de reden waarom er, in overleg met de verschillende LIME leden, een indicatie van de graad van betrouwbaarheid beschikbaar is voor elk beleidsgebied (3 sterren (***) betekent een hoge betrouwbaarheid en 1 ster (*) houdt een lage betrouwbaarheid in). Er moet worden opgemerkt dat deze indicatie van betrouwbaarheid over de tijd heen kan veranderen wanneer meer betrouwbare data beschikbaar worden, of wanneer men door additionele analyse beter kan begrijpen hoe het beleid de groeiprestatie kan beïnvloeden. Bovendien werd er een sensitiviteitsanalyse uitgevoerd om de impact van de verschillende keuzes van indicatorsets en indicatorgewichten te schatten. De resultaten van deze analyse tonen aan dat de geaggregeerde score gemiddeld gezien niet veel varieert, maar voor sommige landen en beleidsgebieden kan het effect beduidend hoger zijn.
- Door de onoverkomelijke tijdsvertragingen reflecteren veel indicatoren, die in de LAF database worden gebruikt, niet de meest recente economische ontwikkelingen en hervormingsimpacten.

- De doorlichtingsoefening, waarbij men de gelijkheid tussen de slecht presterende beleidsgebieden en de relevante GDP componenten kan identificeren, toont geen indicatie van de causaliteit. In dit geval beïnvloedt de slechte prestatie in een bepaald beleidsgebied de resultaten van de relevante GDP componenten: het biedt louter een additionele beschouwing aan bij de waardeschatting van de groeiprioriteiten. Bovendien is de identificatie van de slecht presterende beleidsgebieden gebaseerd op zowel de prestatie als op de beleidsindicatoren. Alhoewel voor de selectie van de indicatoren een correlatieanalyse gebruikt werd, reflecteert de correlatie tussen de GDP componenten en de beleidsgebieden niet volledig de ware relatie tussen het beleid en de prestatie. Tot slot moet men de effecten ten gevolge van de keuze om te focussen op een bepaald beleidsgebied onderzoeken, omdat tussen de verschillende beleidsgebieden overlappingen en complementariteiten kunnen voorkomen.
- De LAF database heeft een grote reikwijdte en het bedekt de meeste drijvers van groei in een systematisch raamwerk, waardoor men coherente beleidsanalyses kan uitvoeren. Maar de database verwijst niet naar een aantal gebieden die relevant kunnen zijn voor de groei. Voorbeelden van dergelijke gebieden zijn gebieden gerelateerd aan het milieu en de klimaatsveranderingen. Ook zijn er een aantal dimensies en objectieven die vallen onder de geïntegreerde richtlijnen zoals de kwaliteit op het werk, een begrijpende strategie voor de jeugd, de werkorganisatie, het anticiperen op veranderingen, sociale cohesie en sociale geschiktheid, de kwaliteit en de toegankelijkheid van het onderwijs en de efficiëntie van beroepsopleidingen. In meerdere beleidsgebieden zoals onderzoek&ontwikkeling en Active Labour Market Policies, ontbreken de indicatoren om de efficiëntie en de kwaliteit van de overheidsuitgaven in te schatten. Ook ontbreken er kwantitatieve indicatoren in de linken tussen onderzoek&ontwikkeling en de innovatiestrategieën tussen universiteiten en bedrijven. Alhoewel de LAF database meerdere specifieke aspecten van "flexicurity" bedekt, is de database niet ontwikkeld om per se een geïntegreerde waardebepaling van flexicurity aan te bieden. Flexicurity is een politieke strategie met als doel om op hetzelfde moment 2 domeinen te verbeteren: flexibiliteit (flexibility) en veiligheid (security). Enerzijds houdt flexibiliteit de flexibiliteit van de arbeidsmarkten, de werkorganisatie en de arbeidsrelaties in. Anderzijds slaat de beveiliging op het verzekeren van het inkomen en sociale veiligheid. De strategie houdt een combinatie in van verschillende deelstrategieën zoals

flexibele en betrouwbare contractuele regelingen, veelomvattende levenslange leerstrategieën, effectief en actief beleid inzake de arbeidsmarkt (Active labour market policies) en moderne, adequate en duurzame sociale beschermingssystemen.

Tot slot is het belangrijk om op te merken dat, zonder dit als een beperking te beschouwen, de LAF database niet in staat is om de relatieve bijdrage te bepalen van de verschillende beleidsgebieden tot het stijgende groeipotentieel in elke lidstaat. Zoals in de tekst al aan bod kwam, is LAF een analytisch instrument en op die manier kan het niet gebruikt worden als model om de impact van de relatieve prestaties in een beleidsgebied te kwantificeren.

Hoofdstuk 4: Praktijkonderzoek

4.1 Beschrijving 8 indicatoren

De LABREF database houdt systematisch alle informatie bij over de hervormingen die een impact zullen hebben op de prestaties van de arbeidsmarkt. Deze hervormingen worden ondergebracht in 8 overkoepelende beleidsgebieden. Zoals bovenstaand in het werk vermeld is, komt deze indeling overeen met de classificatie die door de OECD wordt gebruikt, met toevoeging van de arbeidsmobiliteit en het migratiebeleid.

De bedoeling van dit hoofdstuk is om een inzicht te krijgen in de structurele hervormingen door deze per beleidsgebied te bekijken over de periode van 2000 tot 2007. Zo is het onder andere mogelijk om te zien in welke beleidsgebieden men de meeste actie heeft ondernomen en in welke beleidsgebieden minder. Ook is er de mogelijkheid om voor bepaalde landen bepaalde trends te ontdekken.

Een eerste deel van de analyse bestaat uit het algemeen bestuderen van het aantal hervormingen per jaar, met een opdeling in de 8 overkoepelende beleidsgebieden. Bij deze analyse zal er zowel gekeken worden naar de EU 15, de 12 landen die sinds 2004 toetreden zijn tot de Europese Unie en het aggregaat hiervan, namelijk de EU27.

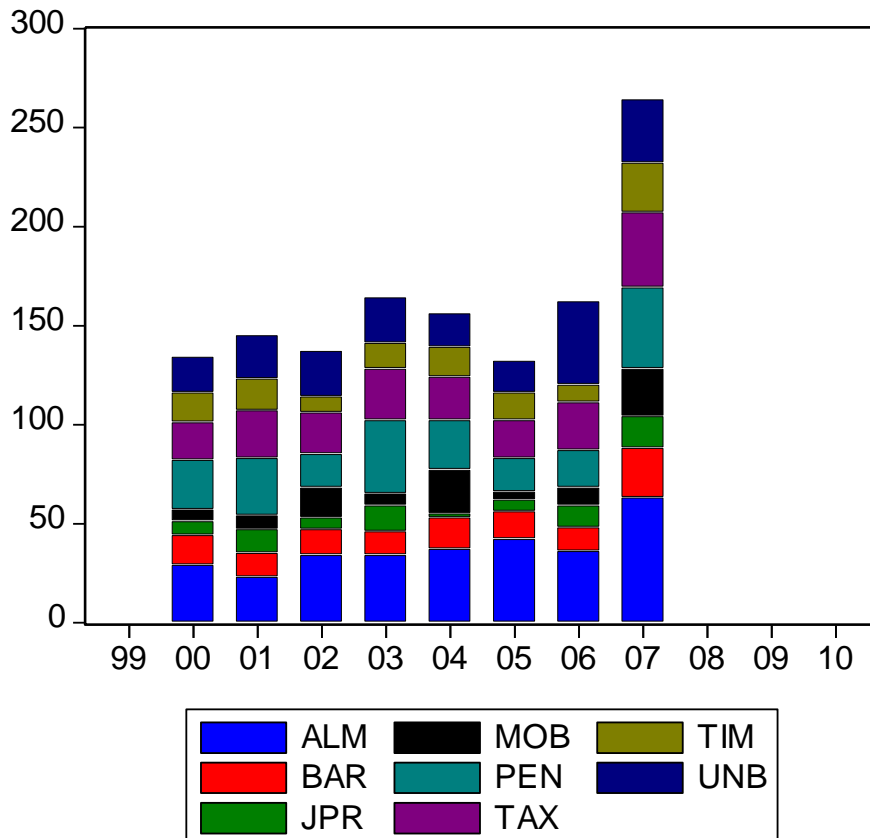
Het tweede deel van de analyse zal een meer gedetailleerde studie inhouden. Dan gaan we voor elk beleidsgebied kijken naar de hervormingen per land.

4.1.1 Bespreking beleidsgebieden per jaar

4.1.1.1 EU 15

Op de figuur, die u terugvindt op de volgende pagina, ziet men de evolutie van het aantal hervormingen voor de 8 overkoepelende beleidsgebieden vanaf het jaar 2000 tot het jaar 2007 voor de EU 15. De EU 15 houden de volgende landen in: België, Frankrijk, Italië, Luxemburg, Nederland, Duitsland, Denemarken, Ierland, Verenigd Koninkrijk, Griekenland, Portugal, Spanje, Finland, Oostenrijk en Zweden.

Op de figuur kan men direct aflezen dat in 2007 de meeste hervormingen betreffende de arbeidsmarkt zijn doorgevoerd. Het gaat hier om 264 hervormingen. In 2005 is het minst aantal hervormingen doorgevoerd, namelijk 132. De overige aantallen schommelen tussen 134 in 2000 tot 164 in 2003.

Figuur 3: Aantal hervormingen per beleidsgebied (EU 15)

Het is nuttig om het aantal hervormingen per beleidsgebied te bekijken. Zoals reeds vermeld, is er een opdeling in 8 beleidsgebieden of indicatoren. In de legende van de onderstaande figuur worden deze beleidsgebieden afgekort door middel van 3 letters. Deze betekenen het volgende:

ALM: Active Labour Market Policies

BAR: Wage Bargaining

JPR: Job Protection

MOB: Immigration/Mobility

PEN: Pensions

TAX: Labour Taxation

TIM: Working Time

UNB: Unemployment and other welfare-related Benefits

Zoals vermeld, worden de hervormingen per jaar opgedeeld in de 8 indicatoren. Het is nuttig om per jaar te bestuderen op welk beleidsgebied de meeste hervormingen zijn doorgevoerd. Ook worden de beleidsgebieden geïdentificeerd waarop men minder actief was. Deze bespreking vindt u vanaf de volgende alinea.

Van de 134 hervormingen, die de prestatie van de arbeidsmarkt beïnvloeden en die de EU 15 heeft doorgevoerd in 2000, hebben de meeste betrekking op de beleidsgebieden Active Labour Market Policies, Pensions en Labour Taxation. Respectievelijk zijn er op deze gebieden 29, 25 en 19 hervormingen doorgevoerd. De beleidsgebieden waarop de EU 15 het minst actief was, zijn Immigration/Mobility en Job Protection, met respectievelijk 6 en 7 maatregelen.

2001 kende een ongeveer gelijk verloop als 2000. Het aantal hervormingen telt 145 stuks, wat 11 meer is als in 2000. De belangrijkste beleidsgebieden zijn in dit jaar ook de Active Labour Market Policies, de Pensions en de Labour Taxation. In deze volgorde bedraagt het aantal maatregelen 23, 24 en 29. Ook het beleidsgebied Unemployment en other welfare-related Benefits kende een hoog aantal hervormingen, namelijk 22. Net als in 2000 was ook de Immigration/Mobility het minst populair. Dit beleidsgebied kende slechts 7 hervormingen.

In 2002 is het totale aantal maatregelen terug gedaald richting het niveau van 2000. Er werden in dat jaar 137 structurele hervormingen van kracht. Net als de 2 vorige jaren is het beleidsgebied Active Labour Market Policies een gebied waarin veel hervormingen worden doorgevoerd. Er werden 34 hervormingen vastgelegd in dit gebied, wat overeenkomt met 25 % van alle 137 hervormingen. Andere populaire beleidsgebieden zijn de Unemployment and other welfare-related Benefits, Labour Taxation en Pensions. Slechts 6 hervormingen zijn ingevoerd gerelateerd aan de Job Protection.

2003 kende een beduidend hoger aantal structurele hervormingen. De EU 15 besliste om in dat jaar 164 hervormingen te creëren. Net zoals de voorbije 3 jaren zijn de Active

Labour Market Policies, de Pensions en de Labour Taxation populaire beleidsgebieden. Respectievelijk werden er betreffende deze indicatoren 34, 37 en 26 hervormingen van kracht. Immigration/Mobility kende, zoals in 2000 en 2001, het laagste aantal beleidsmaatregelen. Er werden in dit gebied evenveel hervormingen doorgevoerd als in 2000, meer bepaald 6.

Na 2003 kende het totale aantal hervormingen een daling. De EU 15 besloten om in 2004 156 structurele hervormingen door te voeren. Vergeleken met 2003 betekende dit een daling van 8 hervormingen. Een andere lijn werd wel doorgetrokken, namelijk deze van de populairste beleidsgebieden. Ook in 2004 waren de Active Labour Market Policies, de Labour Taxation en de Pensions gekenmerkt als populaire indicatoren. Op deze beleidsgebieden werden respectievelijk 37, 22 en 25 hervormingen doorgevoerd. Ook moet worden opgemerkt dat het beleidsgebied Immigration/Mobility meer hervormingen kende dan de voorbije jaren. Er werden in dat gebied zelfs evenveel hervormingen van kracht als in het beleidsgebied Labour Taxation. Dit aantal bedraagt 22. Op het gebied van Job Protection werden duidelijk de minste hervormingen doorgevoerd, meer bepaald 2.

Van de onderzochte jaren 2000 tot 2007, was de EU 15 in 2005 het minst actief. Er werden in dat jaar 132 hervormingen gecreëerd. Het beleidsgebied waar de meeste hervormingen zijn doorgevoerd, is ongetwijfeld Active Labour Market Policies. Deze indicator alleen is goed voor 42 hervormingen. Dit is 32 % procent van het totale aantal. Andere actieve beleidsgebieden zijn, net zoals de voorgaande jaren, de Labour Taxation en de Pensions. In deze beleidsgebieden werden respectievelijk 19 en 17 beleidsmaatregelen van kracht. In tegenstelling tot 2004 was de EU veel minder actief op het beleidsgebied Immigration/Mobility. Gekoppeld aan deze indicator werden slechts 4 hervormingen toegepast.

2006 kende slechts 2 hervormingen minder dan het actieve jaar 2003. De EU 15 kwam in dat jaar met 162 structurele hervormingen op de proppen. Het beleidsgebied Unemployment and other welfare-related Benefits was goed voor 42 hervormingen. Andere 2 populaire indicatoren zijn de Active Labour Market Policies met 36 hervormingen en de Labour taxation met 24 hervormingen. De gebieden waarop de EU 15 het meest rustige was, zijn Immigration/Mobility en Working Time. Slechts 9 structurele hervormingen werden op elk van deze 2 gebieden doorgevoerd.

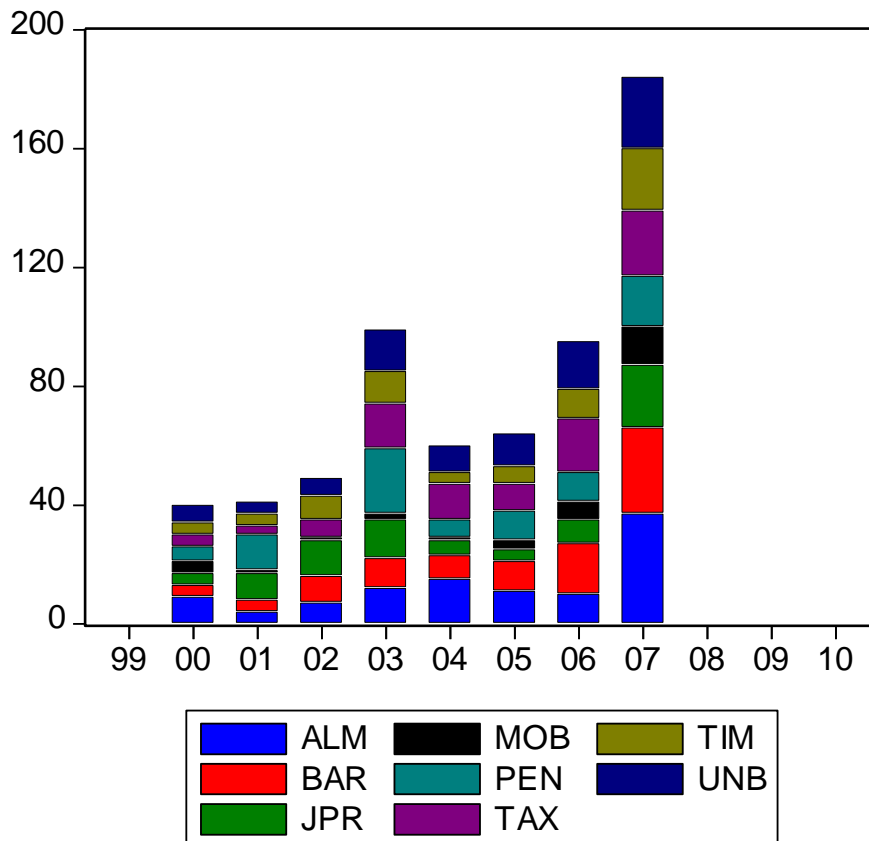
In 2007 heeft de EU 15 veel meer hervormingen doorgevoerd gezien de voorbije jaren. In totaal werden er 264 structurele hervormingen opgetekend. Dit zijn welgeteld 100 hervormingen meer dan 2003, ofwel 62 %. Van deze 264 hervormingen, waren er 63 bestemd voor het beleidsgebied Active Labour Market Policies. Andere indicatoren waarop de EU 15 actief was, zijn, net als de voorgaande jaren, de Pensions (41 hervormingen) en de Labour Taxation. De minst populaire indicator was de Job Protection. Er werden op dit gebied slechts 16 hervormingen doorgevoerd.

4.1.1.2 12 nieuwe lidstaten

In de loop van de periode waarin dit onderzoek zich situeert (2000 tot 2007), vond de grootste uitbreiding van de Europese Unie plaats. In 2004 traden 10 landen toe tot de Unie, waardoor het aantal lidstaten steeg van 15 naar 25. De landen die toen toetraden, zijn de volgende: Cyprus, Tsjechië, Estland, Letland, Hongarije, Litouwen, Malta, Polen, Slovenië en Slowakije. In 2007 werd de Europese Unie uitgebreid naar 27 lidstaten. Bulgarije en Roemenië traden in dat jaar toe. In het verloop van deze tekst zullen, voor de 12 landen die sinds 2004 zijn toegetreden, de hervormingen per jaar algemeen bestudeerd worden.

Op de figuur, die u terugvindt op de volgende pagina, ziet u een samenvatting van de hervormingen per jaar van 2000 tot 2007 voor de 12 landen uit de vorige alinea. Ook hier is een opdeling gemaakt in de 8 beleidsgebieden of indicatoren gedefinieerd door de LABREF database. De legende heeft dezelfde betekenis als de legende bij de figuur van de EU 15.

Vanaf de figuur valt direct op dat ook voor deze landen 2007 een actief jaar was met betrekking tot het doorvoeren van hervormingen die een invloed hebben op de prestatie van de arbeidsmarkt. In dit jaar besloten de 12 om samen 184 hervormingen door te voeren. Ook de jaren 2003 en 2006 kende heel wat nieuwe maatregelen, namelijk respectievelijk 99 en 95. In 2000 en 2001 was men op gebied van deze hervormingen het minst actief. In deze jaren werden achtereenvolgens 40 en 41 hervormingen van kracht.

Figuur 4: Aantal hervormingen per beleidsgebied (12 nieuwe lidstaten)

Ook voor deze 12 landen is het nuttig om te onderzoeken op welke beleidsgebieden enerzijds de meeste hervormingen zijn doorgevoerd en anderzijds de minste. Zo wordt duidelijk om welke beleidsgebieden de overheden het meest en het minst actief waren. De bespreking per jaar gaat van start vanaf de volgende alinea.

In 2000 werden er in totaal 40 structurele maatregelen genomen met betrekking tot de prestatie van de arbeidsmarkt. De beleidsgebieden waarop men het meeste focuste, zijn de Active Labour Market Policies, de Unemployment and other welfare-related Benefits en de Pensions. In deze gebieden werden respectievelijk 9,6 en 5 hervormingen doorgevoerd. De 5 andere beleidsgebieden waren elk goed voor 4 hervormingen. Er kan dus worden gesteld dat de hervormingen redelijk gelijk verdeeld waren over de 8 gebieden.

In 2001 ondernam de EU 12 een vergelijkbaar aantal maatregelen als het jaar daarvoor. In totaal werden er 41 structurele hervormingen doorgevoerd. Net als in 2000 was het

beleidsdomein Pensions populair, want betreffende dit gebied zagen 12 hervormingen het licht. Ook op het gebied van de jobprotectie werd met 9 hervormingen veel actie ondernomen. Het minst populaire beleidsgebied was de Immigration/Mobility, omdat deze indicator maar 1 hervorming kende.

In vergelijking met de voorbije 2 jaren, was 2002 het actiefste jaar. In dit jaar ontwikkelde de 12 landen 49 hervormingen. In dit jaar lag de focus op andere beleidsgebieden dan de 2 voorbije jaren. De overheden waren namelijk actief in de volgende gebieden: Job Protection, Wage Bargaining en Working Time. Er werden in deze beleidsgebieden respectievelijk 12,9 en 8 maatregelen genomen. In 2001 was het gebied Pensions veruit het populairste. In 2002 kan men het tegengestelde waarnemen. In dit gebied zijn namelijk in 2002 geen hervormingen doorgevoerd.

2003 betekende een eerste piek in het aantal hervormingen. Er werden in totaal niet minder dan 99 hervormingen doorgevoerd door de 12 landen. In vergelijking met het jaar voordien is dit een stijging van 102 %. In tegenstelling tot het jaar 2002, waren de overheden weer actief met betrekking tot het beleidsdomein Pensions, omdat met betrekking tot deze indicator 22 hervormingen werden ontwikkeld. Andere populaire gebieden zijn de Labour Taxation (15 hervormingen), Unemployment and other welfare-related Benefits (14 hervormingen) en de Job Protection (13 hervormingen). Het springt in het oog dat er weer weinig maatregelen genomen worden op het gebied van de Immigration/Mobility. Slechts 2 hervormingen zijn in dit beleidsgebied doorgevoerd.

Na de piek van 2003 werden het aantal hervormingen in 2004 teruggeschroefd van 99 naar een totaal van 60 hervormingen, wat overeenkomt met een daling van 61 %. De meest populaire domeinen zijn de Active Labour Market Policies en de Labour Taxation. Er werden respectievelijk 15 en 12 maatregelen getroffen in deze gebieden. Opnieuw hadden de overheden weinig aandacht voor Immigration/Mobility, omdat hieromtrent maar 1 maatregel werd genomen.

2005 kende een vergelijkend verloop als 2004. Er werden 4 hervormingen meer doorgevoerd, wat het totaal op 64 hervormingen bracht. Zoals in 2004 is het beleidsgebied Active Labour Market Policies het populairst, samen met de Unemployment and other welfare-related Benefits. Er werden op elk gebied 11

hervormingen ontwikkeld. Weer is de Immigration/Mobility het minst populair omdat betreffende deze indicator maar 3 hervormingen werden doorgevoerd.

2006 betekende, in overeenstemming met 2003, weer een serieuze stijging in het totaal aantal hervormingen. Het niveau van 2003 werd zelfs bijna gehaald, want er werden in 2006 in totaal 95 hervormingen doorgevoerd. Vergeleken met het aantal hervormingen in 2005 (64 hervormingen), betekende dit een stijging van 49%. De indicatoren die de meeste hervormingen kende, zijn de Labour Taxation, de Wage Bargaining en de Unemployment and other welfare-related Benefits. Deze indicatoren kende respectievelijk 18,17 en 16 hervormingen. De lijn van het minst populaire beleidsgebied werd ook doorgetrokken naar 2006. De indicator Immigration/Mobility kende met 6 hervormingen opnieuw weinig activiteit.

Zowel voor de EU 15 als voor de 12 nieuwe lidstaten betekende 2007 een vruchtbaar jaar op gebied van structurele hervormingen die een invloed hebben op de prestatie van de arbeidsmarkt. In vergelijking met de periode 2000-2006 werd in 2007 een groot totaal aantal hervormingen doorgevoerd. Dit totaal aantal steeg naar 184, wat een stijging van 194 % betekende in vergelijking met het totaal aantal van 2006, wat 95 hervormingen bedroeg. Over het algemeen zijn de hervormingen gelijk verdeeld over de 8 indicatoren. Met 37 hervormingen waren de overheden het actiefst op de Active Labour Market Policies. Ook de Wage Bargaining is populair met 29 hervormingen. De algemene lijn betreffende het minst populaire beleidsgebied wordt ook doorgetrokken tot in 2007, want Immigration/Mobility kende met 13 stuks het minst aantal maatregelen.

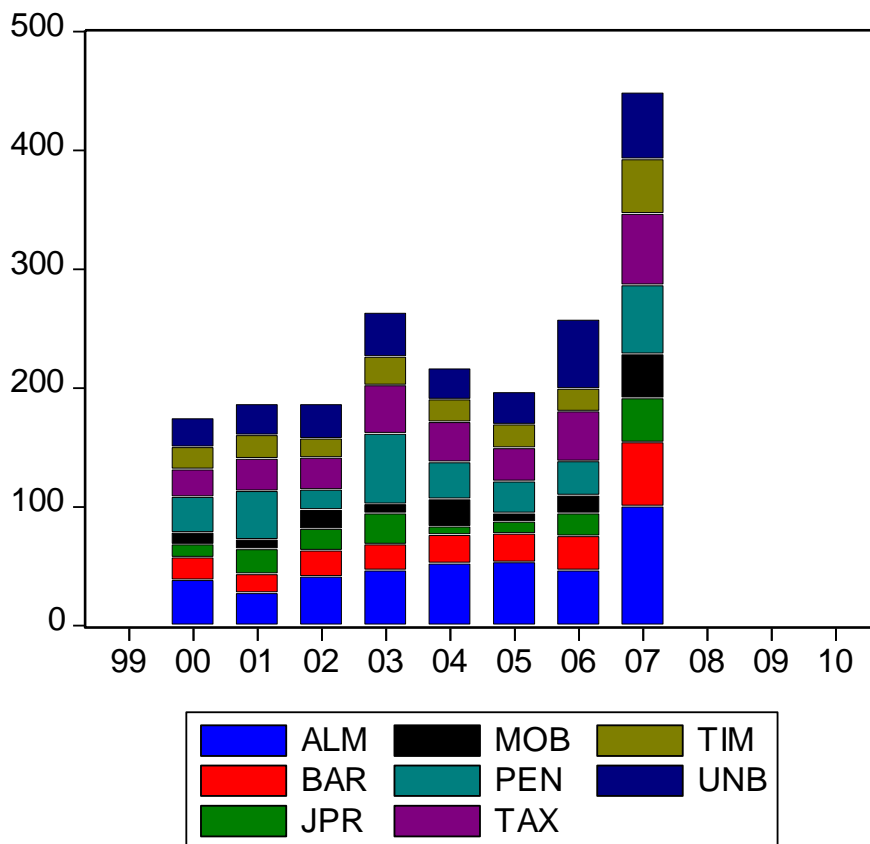
4.1.1.3 EU 27

Na een onderzoek over eerst de EU 15 en daarna de 12 landen die sinds 2004 bij de Europese Unie zijn aangesloten, is het nu tijd om een blik te werpen op al deze 27 landen samen: de EU 27. Door dit totaalplaatje te bestuderen, kunnen we onderzoeken hoe de hervormingen, die hun invloed hebben op de prestatie van de arbeidsmarkt, in hun totaliteit vanaf 2000 tot 2007 verdeeld zijn over de 8 indicatoren of beleidsgebieden.

Op de onderstaande figuur ziet u een samenvatting van de hervormingen per jaar van 2000 tot 2007 voor de EU 27. Ook hier is een opdeling gemaakt in de 8 beleidsgebieden

of indicatoren gedefinieerd door de LABREF database. De legende heeft dezelfde betekenis als de legenda bij de figuren die hoger in dit hoofdstuk gebruikt zijn.

Omdat 2007 bij de EU 15 en de 12 landen apart het actiefste jaar was, is dit natuurlijk ook het geval voor de EU 27. In totaal werden door deze 27 landen 448 hervormingen doorgevoerd. Op verre afstand volgen 2003 en 2006 met respectievelijk 263 en 257 hervormingen. De andere totale aantallen variëren tussen 176 hervormingen in 2000 en 216 hervormingen in 2004.

Figuur 5: Aantal hervormingen per beleidsgebied (EU 27)

Net zoals bij de vorige 2 besprekingen, is het ook voor de EU 27 nuttig om te onderzoeken op welke beleidsgebieden enerzijds de meeste hervormingen zijn doorgevoerd en anderzijds de minste. Zo wordt ook hier duidelijk op welke beleidsgebieden de overheden het meest en het minst actief waren. De bespreking kan u vanaf de volgende alinea terugvinden.

Van al de onderzochte jaren kende 2000 het minst aantal hervormingen die een invloed hebben op de prestatie van de arbeidsmarkt. De EU 27 beslisten namelijk om in dat jaar

in totaal 174 hervormingen door te voeren. Het belangrijkste beleidsgebied is de Active Labour Market Policies, omdat dit gebied alleen goed is voor 38 structurele hervormingen. Dit komt overeen met 22% van het totaal van 174. Ook de indicator Pensions was populair. Inzake dit beleidsgebied werden 30 maatregelen van kracht. De overheden waren het minst actief op het gebied van Immigration/Mobility en de Job Protection. Respectievelijk werden slechts 10 en 11 hervormingen ontwikkeld betreffende deze indicatoren.

Vergeleken met 2000 kent het totaal aantal hervormingen een stijging, want in 2001 werden 186 hervormingen ontwikkeld. De overheden waren het actiefst op het gebied van de Pensions, want 41 hervormingen werden hieromtrent doorgevoerd. Dit komt overeen met 22% van het totaal. Andere populaire indicatoren waren de Active Labour Market Policies, de Unemployment and other welfare-related Benefits en de Labour Taxation. Respectievelijk 27, 26 en 27 hervormingen gingen in deze gebieden van kracht. Ook dit jaar was het gebied Immigration/Mobility het minst populair, omdat er maar 8 hervormingen werden doorgevoerd die gepaard gaan met deze indicator.

In 2002 kende een gelijk aantal hervormingen dan 2001, namelijk 186. Ook in dit jaar zijn de Active Labour Market Policies (41 hervormingen), de Unemployment and other welfare-related Benefits (29 hervormingen) en de Labour Taxation (22 hervormingen) populaire beleidsgebieden. Maar, vergeleken met vorig jaar, zijn de overheden heel wat minder actief geweest op het gebied van de Pensions. Slechts 17 hervormingen zijn doorgevoerd betreffende dat specifieke beleidsgebied. Enkel de Immigration/Mobility en de Working Time kende met elk 16 hervormingen minder activiteit.

Wanneer we de EU 27 bekijken, kunnen we vaststellen dat 2003 verantwoordelijk is voor de eerste piek in het aantal hervormingen voor de onderzochte jaren 2000 tot 2007. Er werden 263 hervormingen ondernomen, wat overeenkomt met een stijging van 42 % ten opzichte van 2002. Na de mindere activiteit in 2002, is het beleidsgebied van de Pensions met 59 hervormingen het populairste in 2003. Daarnaast zijn ook de Active Labour Market Policies (46 hervormingen) en de Labour Taxation (41 hervormingen) gebieden waarop de overheden veel hervormingen hebben doorgevoerd. Ook in 2003 wordt de lijn van ontwikkelingen op het gebied van de Immigration/Mobility doorgetrokken. Deze indicator is slechts goed voor 8 hervormingen en is daarmee het minst populair.

Na de piek van 2003, kent het totaal aantal hervormingen weer een lichte daling in 2004. In dat jaar werden 216 hervormingen die een invloed hebben op de prestatie van de arbeidsmarkt ondernomen. Op het gebied van de Active Labour Market Policies werd de meeste actie ondernomen, want hier zagen 52 hervormingen het daglicht. Op de tweede plaats staat de Labour Taxation met 34 hervormingen. Opvallend is dat er betreffende de Pensions weinig actie is ondernomen, omdat slechts 7 hervormingen hiermee gepaard gingen.

De dalende lijn na 2003 wordt ook tot in 2005 doorgetrokken. Het totaal aantal hervormingen bleef in dat jaartal steken op 196. Ook in dat jaar was het gebied van de Active Labour Market Policies het gebied waar met 53 hervormingen de meeste actie werd ondernomen. Dit komt overeen met 27% van het totaal aantal. De rest van de hervormingen zijn gelijk verdeeld over de rest van de indicatoren. Enkel de Immigratie/Mobiliteit en de Job Protection kende met respectievelijk 7 en 10 hervormingen minder activiteit.

In 2006 is het weer tijd voor een stijging van het totaal aantal hervormingen. Er worden 257 hervormingen van kracht, wat overeenkomt met een stijging van 31% ten opzichte van 2005. We zien dat er de meeste maatregelen op 3 gebieden genomen worden: De Active Labour Market Policies (46 hervormingen), de Unemployment and other Welfare-related Benefits (58 hervormingen) en de Labour Taxation (42 hervormingen). Deze 3 indicatoren zijn samen goed voor 57 van het totaal aantal hervormingen. Ook in dit jaar wordt er relatief weinig doorgevoerd op de beleidsgebieden Immigration/Mobility (15 hervormingen) en Job Protection (19 hervormingen).

2007 staat voor zowel de EU 15 als voor de 12 nieuwe lidstaten bekend als het jaar waarin de meeste structurele hervormingen zijn doorgevoerd. Daarom geldt dit ook voor de EU 27. Niet minder dan 448 hervormingen werden van kracht, wat 70 % meer is dan in 2003. Het belangrijkste beleidsgebied is duidelijk de Active Labour Market Policies, omdat hier 100 hervormingen werden doorgevoerd. Ook de Labour Taxation (60 hervormingen) en de Pensions (58 hervormingen) waren populair onder de overheden. De Immigration/Mobility en de Job Protection kende met elk 37 hervormingen beduidend minder activiteit.

4.1.2 *Bespreking structurele hervormingen per indicator*

De voorgaande analyse houdt een analyse per jaar in. Op die manier zijn we te weten gekomen hoe de structurele hervormingen algemeen verdeeld zijn over de 8 indicatoren voor de onderzochte jaren 2000-2007. Ook hebben we duidelijkheid verkregen over de meest en minst populaire gebieden per jaar voor de EU 15, de 12 nieuwe lidstaten sinds 2004 en de EU 27.

Wat nu volgt is een analyse waarbij we de 8 beleidsgebieden apart gaan behandelen. Eerst zal kort vermeld worden wat deze beleidsgebieden concreet inhouden en wat het doel ervan is. Daarna zal onderzocht worden welke landen actief zijn geweest op dat bepaalde beleidsgebied en welke landen minder. Tot slot wordt getracht om per beleidsgebied de juiste conclusies te trekken.

De grafieken van 8 beleidsindicatoren, waarbij men het aantal hervormingen per land en per jaar kan aflezen, kan u terugvinden in bijlage.

4.1.2.1 Active Labour Market Policies

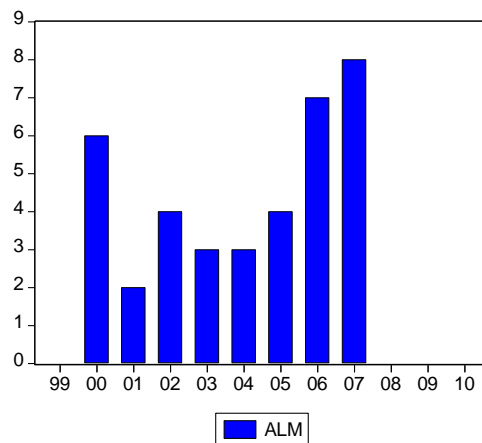
Het beleidsgebied "Active Labour Market Policies" houdt meer bepaald de actieve arbeidsmarktprogramma's in die een positieve rol spelen bij het verbeteren van de efficiëntie van het job-matching proces. Deze programma's zijn in de eerste plaats gericht op werknemers met een lage productiviteit. Door deze programma's willen de overheden de kansen van deze mensen in de arbeidsmarkt verbeteren.

In de grafiekjes over de Active Labour Market Policies, die u terug kan vinden in bijlage 1, zien we dat elk land van de EU 27 minstens 1 hervorming heeft doorgevoerd betreffende deze indicator tijdens de onderzochte periode 2000 tot 2007. Wel bestaan er grote verschillen tussen de verschillende landen:

Eenzijds zijn er landen die gedurende de hele periode in elk jaar systematisch hervormingen hebben doorgevoerd, zoals België, Spanje, Duitsland, Italië, Frankrijk en Zweden. Anderzijds hebben sommige landen weinig hervormingen ontwikkeld. Dergelijke voorbeelden zijn Slovenië, Slowakije, Cyprus en Roemenië. Ook zijn sommige landen heel actief geweest in een bepaald jaar, terwijl ze in de andere jaren weinig of geen hervormingen hebben doorgevoerd. Een uitgesproken voorbeeld hiervan is Malta. In dit

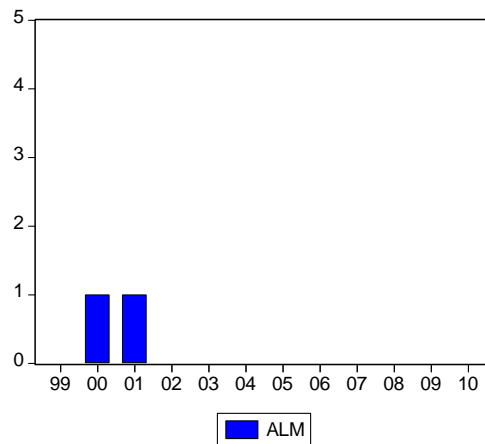
land gingen in 2007 14 hervormingen van kracht, terwijl het land van 2000-2006 geen enkele hervormingen kende.

De landen die tijdens de periode 2000 tot 2007 de meeste hervormingen hebben doorgevoerd, die een invloed zullen hebben op de prestatie van de arbeidsmarkt, zijn Spanje (37 hervormingen), Duitsland (29 hervormingen) en Italië (26 hervormingen). Deze landen behoren alle 3 tot de EU 15 en ze hebben hun hervormingen gespreid over de 8 jaren. Hieronder ziet u de grafiek van de hervormingen die Spanje heeft ontwikkeld op het gebied van de Active Labour Market Policies

Figuur 6: ALM hervormingen van Spanje

De landen met de minste hervormingen op het gebied van de Active Labour Market Policies zijn Slovenië (2 hervormingen), Slowakije (3 hervormingen), Roemenië en Griekenland (Beide 6 hervormingen). 3 van deze landen behoren tot de 12 landen die vanaf 2004 toe zijn getreden tot de Europese Unie. Hieronder vindt u een grafiek terug van de hervormingen die Slovenië heeft doorgevoerd betreffende de Active Labour Market Policies.

Figuur 7: ALM hervormingen van Slovenië

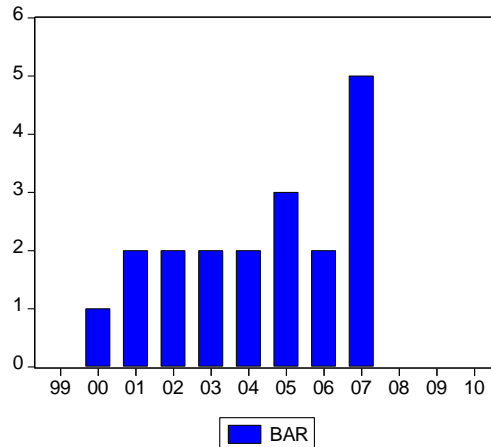
4.1.2.2 Wage Bargaining

De indicator "Wage Bargaining" handelt over de loononderhandelingen voor de introductie of de wijziging van de statutaire en contractuele minimumlonen. Ook overkoepelt deze indicator de flexibele betalingsakkoorden en overheidstussenkomsten tijdens het loononderhandelingsproces.

Net als bij de voorgaande bespreking van de Active Labour Market Policies, vertrekken we van de figuur. Deze figuur is een verzameling van grafiekjes van de hervormingen betreffende de indicator Wage Bargaining tijdens de periode 2000 tot 2007 en deze vindt u terug in bijlage 2. We zien dat elk lid van de EU 27 actief geweest is op dit beleidsgebied en dat ze allemaal minstens 1 hervorming hebben doorgevoerd. Er springen ook een aantal opvallende dingen in het oog:

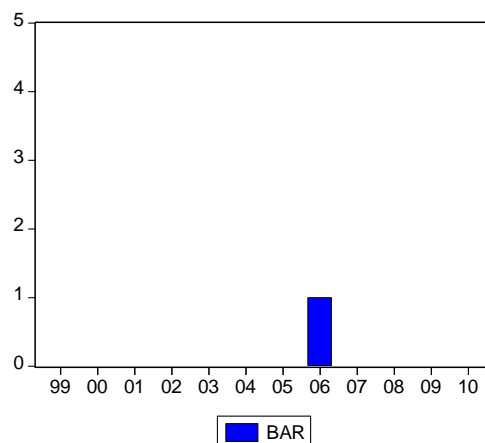
In de eerste plaats kunnen we afleiden dat er maar 2 landen zijn die in elk jaar van de onderzochte periode een hervorming betreffende de Wage Bargaining hebben doorgevoerd. Deze landen zijn Spanje en het Verenigd Koninkrijk. Verder zijn er wel een aantal landen die hun hervormingen ongeveer gelijk verdeeld hebben over de periode. Dergelijke voorbeelden zijn Frankrijk, Duitsland, Italië, België en Ierland. Deze landen behoorden allemaal tot de oorspronkelijke EU 15. Ook waren er bij deze indicator een aantal landen die in een bepaald jaar heel actief waren terwijl ze in de andere jaren weinig of geen hervormingen hebben ontwikkeld, zoals Malta, Polen, Hongarije en Letland.

De landen die tijdens de onderzochte periode de meeste structurele hervormingen hebben doorgevoerd inzake de Wage Bargaining zijn Spanje (19 hervormingen) en Duitsland (16 hervormingen). Op de derde plaats staan 5 landen die allemaal 10 hervormingen hebben doorgevoerd. Deze landen zijn Italië, Letland, Roemenië, Slowakije en het Verenigd Koninkrijk. Onder deze alinea ziet de hervormingen van Spanje.

Figuur 8: BAR hervormingen van Spanje

Uiteraard zijn er ook een aantal landen die weinig actief zijn geweest op het gebied van de Wage Bargaining. De landen die in dit gebied de minste hervormingen hebben ontwikkeld zijn Nederland (1 hervorming), Malta (3 hervormingen), Portugal en Zweden (Beide 4 hervormingen). Op de volgende pagina kan u de grafiek terugvinden die de hervormingen van Nederland weergeeft tijdens de onderzochte periode. Het is direct duidelijk dat Nederland de hervorming heeft doorgevoerd in 2006.

Figuur 9: BAR hervormingen van Nederland

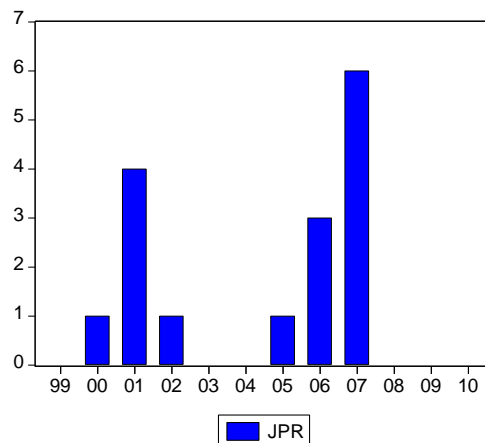
4.1.2.3 Job Protection

De indicator "Job Protection" handelt over de beleidsinterventies op het gebied van de werkgelegenheidsbescherming voor zowel de permanente als de vaste termijncontracten. Concreet wordt hiermee de opzegbetalingen, de maximale duur, het maximum aantal hernieuwingen,... bedoeld.

De figuur in bijlage 3 is een overzicht van het aantal hervormingen voor elk van de landen van de EU 27 op het gebied van de Job Protection tijdens de 8 jaren van de onderzochte periode. Ook bij deze indicator heeft elke lidstaat tijdens de periode 2000 tot 2007 minstens 1 hervorming doorgevoerd en wanneer we de landen individueel bekijken, zien we weer een aantal noemenswaardige feiten:

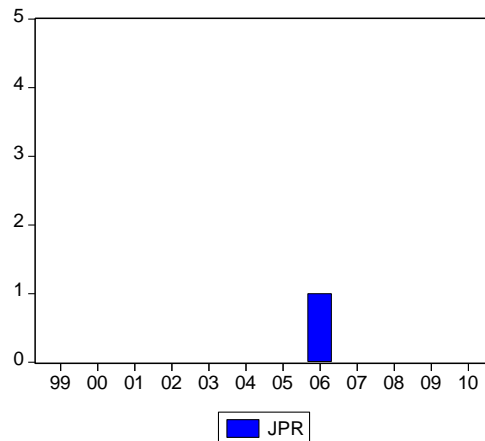
Om te beginnen valt op dat in het algemeen weinig landen actief zijn geweest op gebied van deze indicator en dat geen enkel land elk jaar een hervorming inzake de Job Protection heeft doorgevoerd. Er is zelfs maar 1 land dat in 6 van de 8 jaren bepaalde hervormingen heeft ontwikkeld en dat land is Spanje. Ook is vanaf de figuur duidelijk af te lezen dat geen enkel land zijn hervormingen gelijk verdeeld heeft over de 8 jaren.

De landen die de meeste hervormingen hebben ontwikkeld tijdens de onderzochte periode zijn Spanje (16 hervormingen), Letland, Slowakije (beide 11 hervorming) en Italië (10 hervormingen). Onder deze alinea is een figuur opgenomen die de 16 hervormingen inzake de Job Protection van Spanje weergeeft van 2000 tot 2007.

Figuur 10: JPR hervormingen van Spanje

Er zijn zelfs 5 landen die maar in 1 van de 8 jaren hervormingen hebben ontwikkeld, namelijk Denemarken, Finland, Letland, Luxemburg en Nederland. Deze 5 landen hebben eveneens het laagste totaal aantal hervormingen. Denemarken en Nederland hebben maar 1 hervorming ontwikkeld. Finland, Letland en Luxemburg komen niet verder dan 2 maatregelen. Op de volgende figuur ziet u de hervorming van Denemarken in de Tijd, waarbij de hervorming heeft plaatsgevonden in 2006.

Figuur 11: JPR hervormingen van Denemarken

4.1.2.4 Immigration/Mobility

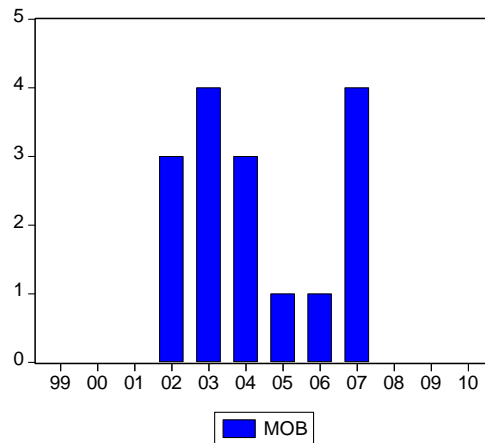
De voorbije jaren kent de totale arbeidskracht in de verschillende EU-staten meer en meer derdewereldburgers. De indicator "Immigration/Mobility" overkoepelt de immigratiebeleiden die een effect hebben op de resultaten van de arbeidsmarkt. Meer bepaald bestaan deze beleidsinterventies uit de grenscontrole, selectieve immigratiebeleiden en maatregelen ter vergemakkelijking van de immigratie van de immigranten in de plaatselijke arbeidsmarkt.

We herhalen de procedure van de voorbije 3 besprekingen door te kijken naar een figuur in bijlage, meer bepaald bijlage 4. Deze figuur is een verzameling van de hervormingen betreffend de Immigration/Mobility van de EU 27 tijdens de periode 2000 tot 2007. Het valt direct op dat deze indicator in het algemeen niet populair was bij de verschillende overheden van de lidstaten. Er zijn ook een aantal verschillen tussen de verschillende landen:

Ten eerste valt op dat, buiten Zweden, geen enkel land elk jaar minstens 1 hervorming heeft doorgevoerd. Ook zijn er zelfs een aantal landen die tijdens de onderzochte periode

geen hervormingen hebben ontwikkeld. Verder zijn er maar 4 landen die hun hervormingen min of meer hebben verdeeld over de 8 jaren. Deze landen zijn Zweden, Spanje, Tsjechië en Italië. Tot slot zijn er 2 landen die in een bepaald jaar heel actief waren, terwijl ze de andere 7 jaren weinig hervormingen hebben doorgevoerd. Het gaat hier meer bepaald over Nederland en Polen.

De landen die de meeste maatregelen hebben gecreëerd op gebied van de Immigration/Mobility zijn Spanje (16 hervormingen), Zweden, Italië (beide 11 hervormingen), Finland en Oostenrijk (beide 8 hervormingen). Wat volgt is een figuur waarin u de hervormingen van Spanje tijdens de onderzochte periode 2000 tot 2007 herkent.

Figuur 12: MOB hervormingen van Spanje

Van de algemene grafiek in bijlage wordt meteen duidelijk welke landen de minste hervormingen hebben doorgevoerd. Deze landen hebben meer bepaald geen enkele hervorming ontwikkeld op het gebied van de Immigration/Mobility. Het gaat hier om Hongarije, Luxemburg en Letland. Het spreekt voor zich dat er geen aparte grafiek nodig is om dit te verduidelijken.

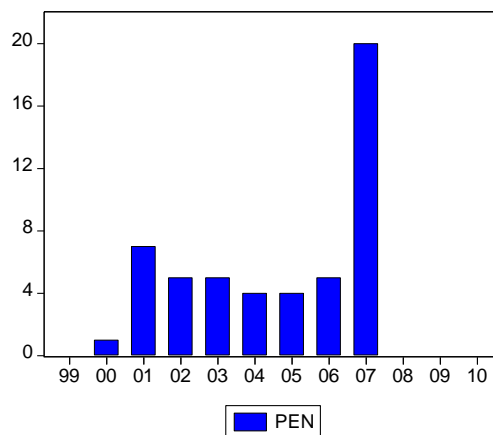
4.1.2.5 Pensions

Het beleidsgebied "Pensions" bestaat uit de hervormingsmaatregelen die een invloed hebben op de brugpensioenen en de individualiteitssystemen. Deze 2 concepten spelen namelijk een belangrijke rol in het verstoring van de stimulansen om deel te nemen in de arbeidsmarkt.

In bijlage 5 vindt u een figuur terug die een verzameling aanbiedt van de hervormingen omtrent de Pensions tijdens de periode 2000 tot 2007. Het is belangrijk om op te merken dat de figuur van Spanje en andere schaal vertoont ten opzichte van de rest. Dit gaf misschien op het eerste zicht een vertekend beeld, maar het was nodig om ervoor te kunnen zorgen dat de andere grafiekjes leesbaar bleven. Er zijn een aantal opmerkingen die het vermelden waard zijn:

Om te beginnen heeft, in tegenstelling tot de vorige indicator "Immigration/Mobility", elk land beslist om ten minste 1 hervorming door te voeren vanaf 2000 tot 2007. Daarnaast is het duidelijk dat er een aantal landen veel actiever zijn dan andere. Uiteraard hoort Spanje hierbij, maar ook België, Finland, Italië en Portugal hebben diverse pensioenmaatregelen ontwikkeld. Deze Landen behoorden tot de originele EU 15 en ze hebben hun hervormingen redelijk gespreid over de 8 jaren. Ook valt het op dat bij een aantal landen het aantal hervormingen een grillig verloop kent over de jaren heen. Voorbeelden hiervan zijn Oostenrijk, Italië, Tsjechië en Frankrijk. Verder zijn er geen landen die in elk van de 8 jaar minstens 1 hervorming hebben doorgevoerd.

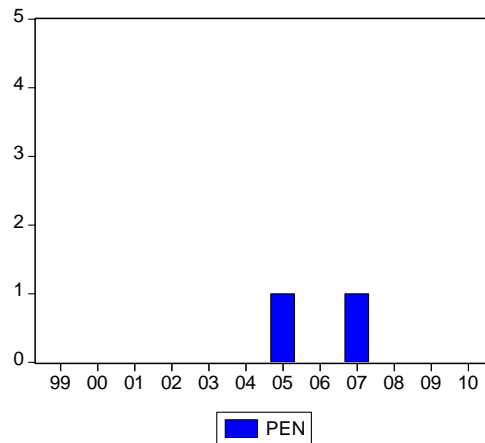
De landen die de meeste hervormingen hebben doorgevoerd, die te maken hebben met de Pensions, zijn Spanje (51 hervormingen), België (23 hervormingen) en Italië (21 hervormingen). Hieronder ziet u de hoeveelheid hervormingen die Spanje heeft doorgevoerd tijdens de onderzochte periode.

Figuur 13: PEN hervormingen van Spanje

Van de 27 landen zijn er 7 die maar 2 of 3 maatregelen hebben doorgevoerd. De landen die 2 hervormingen hebben doorgevoerd zijn Cyprus, Estland en Slovenië. De landen waar de hervormingen beperkt zijn tot 3 stuks zijn Griekenland, Hongarije, Luxemburg,

en Malta. 5 van deze 7 landen behoren tot de groep die sinds 2004 toegetreden zijn tot de Europese Unie. Ter illustratie vindt u onder deze alinea een grafiek die de structurele hervormingen inzake de pensioenen van Cyprus weergeeft.

Figuur 14: PEN hervormingen van Cyprus

4.1.2.6 Labour Taxation

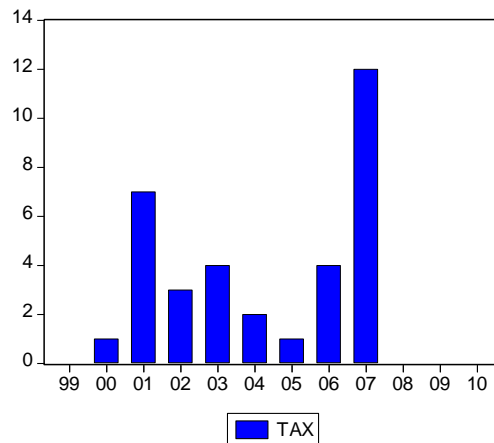
De indicator "Labour Taxation" herbergt de hervormingen die een invloed hebben op de sociale veiligheidscontributies voor zowel de werkgevers als de werknemers. Ook de hervormingen betreffende de persoonlijke inkomensbelasting vallen onder deze noemer.

Voor de analyse van dit beleidsgebied is het, zoals bij de voorgaande besprekingen, nodig om naar een figuur in bijlage te refereren. De figuur in bijlage 6 geeft de hervormingen van de EU 27 weer omtrent de Labour Taxation. Net zoals bij de bespreking van de Pensions moet worden vermeld dat de figuur van Spanje een andere schaal kent dan de rest om opnieuw dezelfde reden, namelijk de algemene leesbaarheid van de grafiekjes. Het is nuttig om een aantal dingen te bespreken:

Eerst en vooral zijn er 5 landen die besloten hebben om in elk jaar van de periode 2000 tot 2007 minstens 1 hervorming door te voeren. Het gaat hier om België, Spanje, Finland, Ierland en Italië. Deze landen behoorden allemaal tot de oorspronkelijke EU 15. Van deze 5 landen hebben Ierland en Finland hun hervormingen redelijk gelijk verdeeld over de 8 jaren. Ook valt het Verenigd Koninkrijk op, want dit land heeft besloten om in een bepaald jaar (2003) veel hervormingen te ontwikkelen terwijl het land in de andere jaren niet actief was, op 2004 na. Bij een aantal landen kent het aantal hervormingen

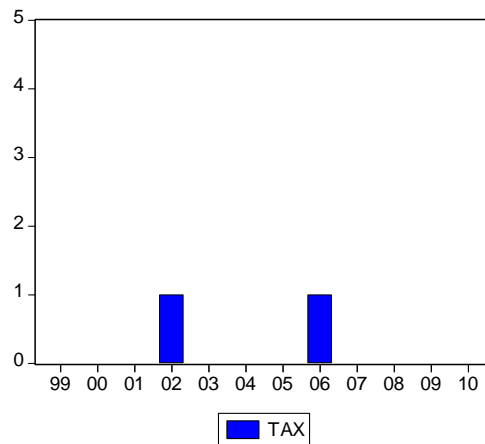
per jaar een grillig verloop. Voorbeelden hiervan zijn België, Spanje, Frankrijk, Italië en Letland.

Net als bij de voorgaande indicatoren, heeft Spanje tijdens de onderzochte jaren 2000 tot 2007 de meeste hervormingen doorgevoerd. Meer bepaald heeft het land tijdens die periode 34 hervormingen ontwikkeld. Ook België (29 hervormingen) en Italië (24 hervormingen) worden gekenmerkt door een groot aantal hervormingen. Hieronder vindt u een figuur die de hervormingen van Spanje duidelijk weergeeft.

Figuur 15: TAX hervormingen van Spanje

Op de grafiek kan u duidelijk zien dat er een aantal landen zijn die weinig hervormingen betreffende de Labour Taxation hebben doorgevoerd. Deze landen zijn Cyprus (2 hervormingen), Polen en Luxemburg (3 hervormingen). 2 van deze landen behoren tot de groep van 12 die sinds 2004 bij de Europese Unie horen. Hieronder staat een figuur die de hervormingen van Cyprus in kaart brengt. Dit land heeft in 2002 en 2006 1 hervorming gecreëerd.

Figuur 16: TAX hervormingen van Cyprus

4.1.2.7 Working Time

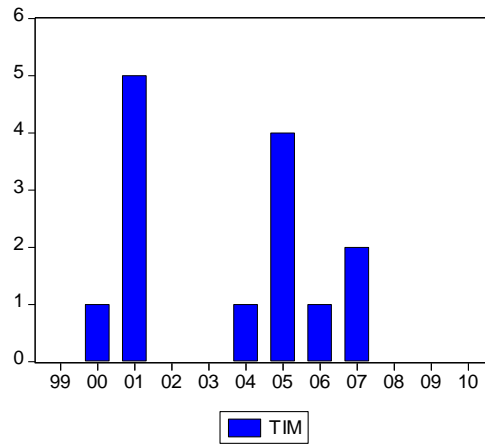
Het beleidsgebied "Working Time" bevat de doorgevoerde maatregelen die de werkorganisatie beïnvloeden vanuit de participatieschema's die zich focussen op de combinatie van privaat en professioneel leven, de levenslange planningen inzake de werktijdorganisatie en de flexibele werktijdsamenstellingen.

Om een juiste analyse te kunnen maken, moeten we ons wenden tot de figuur in bijlage 7 waar we de Working Time hervormingen van de 27 landen van de Europese Unie kunnen aflezen. In tegenstelling tot de 2 voorgaande indicatoren hebben alle grafiekjes opnieuw de zelfde schaal, wat de kansen op een verkeerd beeld verkleint. Daarnaast is er nog het een en het ander op te merken:

In overeenkomst met de indicator "Job Protection" heeft geen enkel land elk jaar ten minste 1 hervorming doorgevoerd tijdens de periode 2000 tot 2007. Verder valt op dat voor veel landen het aantal hervormingen van jaar tot jaar sterk verschilt. Voorbeelden hiervan zijn België, Spanje, Malta, Italië en Nederland. Daarenboven zijn er ook een aantal landen die de hervormingen redelijk gelijk verdeeld hebben over de 8 jaren. Dit geldt meerbepaald voor Oostenrijk, Denemarken, Ierland, Litouwen, Letland en Zweden. Tot slot valt op dat Portugal besloten heeft om tijdens de onderzochte periode geen hervormingen inzake de Working Time door te voeren.

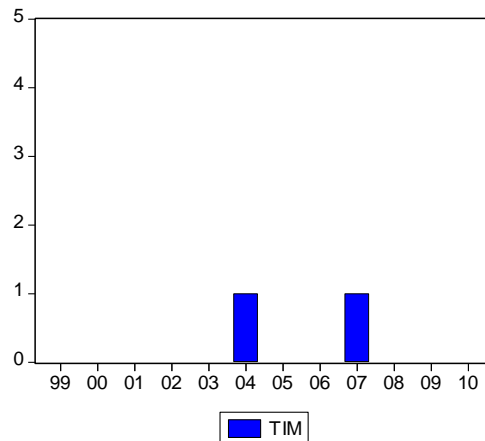
Als we kijken naar de landen die de meeste hervormingen hebben doorgevoerd, zien we dat er een belangrijke trend wordt doorbroken. In tegenstelling tot de vorige 6 indicatoren is het niet Spanje maar België dat met 14 hervormingen op de eerste plaats staat. Frankrijk en Italië hebben beide 12 maatregelen genomen en Spanje komt op de

vierde plaats met 11 maatregelen. Hieronder ziet u een grafiek die de hervormingen van België duidelijk weergeeft.

Figuur 17: TIM hervormingen van België

Zoals net vermeld, heeft Portugal besloten om geen hervormingen omtrent de Working Time door te voeren van 2000 tot 2007. Het land heeft bijgevolg van de EU 27 de minste hervormingen doorgevoerd. Ook Estland, Hongarije en Luxemburg vonden deze indicator niet populair. Deze landen hebben tijdens de periode 2000 tot 2007 slechts 2 hervormingen ontwikkeld. Omdat het onnodig is om de grafiek van Portugal uit te vergroten, vindt u hieronder een grafiek waarop u de hervormingen van Estland in de tijd kan aflezen. Dit land besloot om in 2004 en 2007 telkens 1 hervorming door te voeren.

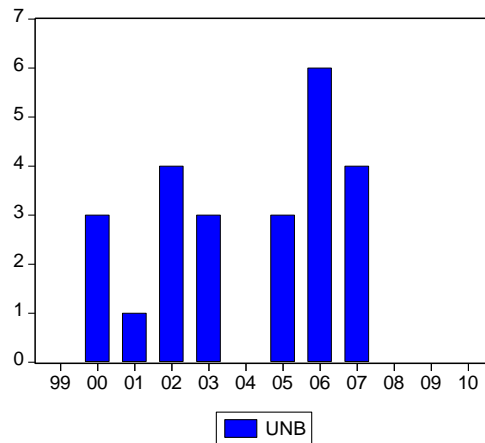
Figuur 18: TIM hervormingen van Estland

4.1.2.8 Unemployment and other welfare-related Benefits

De indicator "Unemployment and other welfare-related Benefits" overkoepelt de hervormingen op gebied van verschillende werkloosheidsvoordelen. Voordelen hiervan zijn maatregelen betreffende de vervangingsgraad, de duur van de voordelen en de selectiecriteria om kans te maken op zulke voordelen en om deze überhaupt te kunnen behouden.

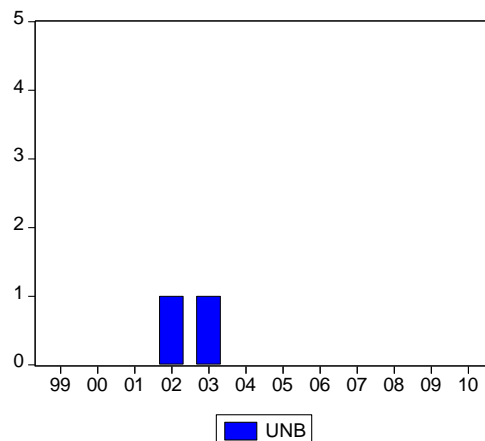
Voor de analyse van dit laatste beleidsgebied is het nodig om ons toe te spitsen op de figuur in bijlage 8. Deze geeft een overzicht van de hervormingen die de EU 27 genomen hebben tijdens de onderzochte periode 2000 tot 2007. Er vallen een aantal dingen op: Om te beginnen heeft geen enkel land beslist om in elk jaar van de periode 2000 tot 2007 minstens 1 hervormingen te bekrachtigen. Wel zijn er 6 landen die, op 1 jaar na, elk jaar hervormd hebben. Deze landen zijn Oostenrijk, België, Duitsland, Spanje, Frankrijk en Zweden en deze landen waren allemaal lid van de oorspronkelijke EU 15. Ook zien we dat voor sommige landen het aantal hervormingen van jaar tot jaar een grillig patroon kent. Dit is onder meer het geval voor Tsjechië, Spanje, Letland, Nederland en Zweden. Tot slot valt op dat Slovenië zich niet geroepen voelde om vanaf 2000 tot en met 2007 een hervorming door te voeren.

Als we gaan kijken naar de landen die de meeste hervormingen hebben doorgevoerd, zien we dat Spanje opnieuw de kroon spant met 24 hervormingen. Vervolgens merken we 4 landen op die elk goed zijn voor 17 hervormingen. Deze landen zijn België, Frankrijk, Italië en Zweden. De 5 genoemde landen behoorden allemaal tot de EU 15. Hieronder vindt u een grafiek die de hervormingen van Spanje in de loop van de jaren weergeeft.

Figuur 19: UNB hervormingen van Spanje

Uiteraard zijn er ook enkele landen waar de indicator "Unemployment and other Welfare-related Benefits" op weinig populariteit kon rekenen. Zoals vermeld heeft Slovenië geen hervormingen omtrent dit beleidsgebied doorgevoerd. Andere landen die weinig hervormingen hebben ontwikkeld zijn Polen (2 hervormingen), Denemarken en Griekenland (beide 4 hervormingen). Het is niet zinvol om de grafiek van Slovenië uit te vergroten. Wel vindt u hieronder de grafiek waar u het aantal hervormingen van Polen duidelijk kan aflezen.

Figuur 20: UNB hervormingen van Polen

4.2 Effect van hervormingen op afhankelijke variabelen

Het tweede deel van mijn onderzoek focust zich op de effecten van de hervormingen op de belangrijkste afhankelijke doelvariabelen. De belangrijkste variabelen, die achtereenvolgens besproken en onderzocht zullen worden, zijn de volgende:

- de groei
- de productiviteit
- de werkloosheid
- de fiscale balans
- de werkgelegenheidsgraad
- de werkgelegenheidsgraad van oudere werknemers.

Dit deel van het onderzoek zal enerzijds een bespreking inhouden van de verschillende variabelen over de 27 landen van de Europese Unie. Het is de bedoeling om op die manier een aantal opvallende trends te kunnen afleiden. Voorbeelden hiervan zijn landen met een opvallende lage groei of een uitgesproken hoge werkloosheid. Op die manier is het misschien mogelijk om een aantal clusters van landen te onderscheiden. Verder is het nodig om te onderzoeken of er in de tijd bepaalde zaken opvallen, zoals een groot verschil in werkloosheid of in de fiscale balans tussen 2 opeenvolgende jaren.

Anderzijds gaan we het effect van de verschillende hervormingen op de variabelen onderzoeken. Deze verschillende hervormingen worden, overeenkomstig met de LABREF database, toegewezen aan de volgende 8 beleidsgebieden of indicatoren:

- Active Labour Market Policies
- Wage Bargaining
- Job Protection
- Immigration/Mobility
- Pensions
- Labour Taxation
- Working Time
- Unemployment and other welfare-related Benefits

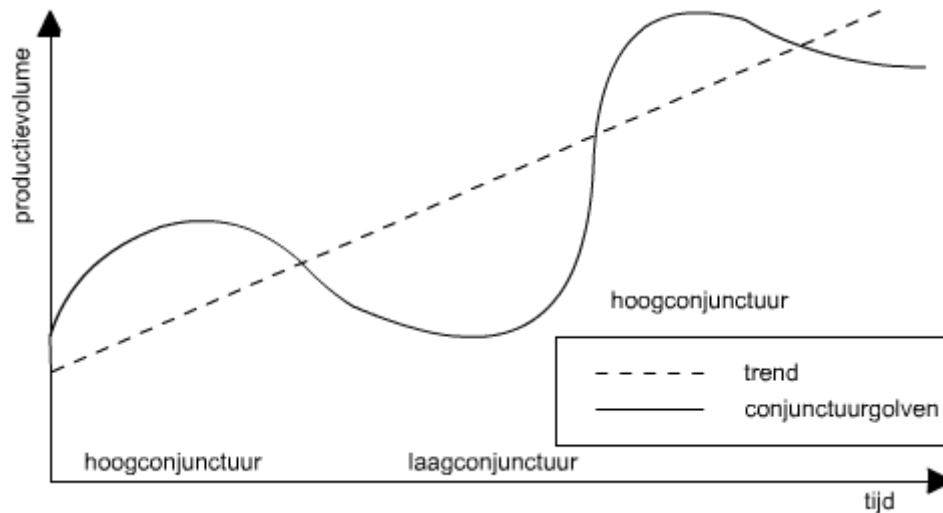
De effecten van de verschillende hervormingen op de afhankelijke variabelen zullen worden onderzocht aan de hand van regressies. We kunnen per variabelen verschillende regressies maken en hierbij telkens andere beleidsgebieden opnemen. Op die manier kunnen we op zoek gaan naar significante coëfficiënten en kunnen we overeenkomstig afleiden welke beleidsgebieden belangrijk zijn voor de bepaalde afhankelijke variabelen.

4.2.1 Bespreking afhankelijke variabelen

4.2.1.1 De economische groei

De eerste variabele die we onder de loep gaan nemen, is de groei. Meer bepaald wordt hier de economische groei van het van het GDP aan marktprijzen bedoeld van een bepaald jaar ten opzichte van het voorgaande jaar. Deze groei wordt uitgedrukt in een procentuele verandering. Uiteraard zal men door de jaren heen te maken krijgen met een negatieve procentuele verandering. Deze negatieve groei wordt ook wel eens aangeduid als een economische krimp. In dat geval vertoont de economische activiteit een afname vergeleken met een eerder meetpunt.

Wanneer we de verandering van de groeipercentages van de economie gaan bekijken, bestuderen we met andere woorden de conjunctuur. De conjunctuur moet altijd vergeleken worden met de trendmatige groei, die de gemiddelde groei over de lange termijn weergeeft. Wanneer de economische groei lager is dan de trendmatige groei, spreken we van een laagconjunctuur. Het is ook mogelijk dat de groei groter is dan de trendmatige groei, wat een hoogconjunctuur oplevert. De figuur op de volgende pagina verduidelijkt de conjunctuur, die in golven verloopt omdat het een kortetermijnbeweging is. De stippellijn geeft de vaste trend op de lange termijn weer.

Figuur 21: GDP-volume in functie van de tijd

Vanaf de volgende alinea gaan we bestuderen hoe de groei er voor de verschillende landen van de EU 27 uitziet.

Voor de bespreking van de afhankelijke variabele wordt beroep gedaan op de figuur die de groeicijfers van de lidstaten van de EU 27 in 27 grafiekjes samenvat. Deze figuur kan u terugvinden in bijlage 9. De onderzochte periode loopt van 1999 tot en met 2009.

Als we naar deze figuur kijken zien we dat voor elk land de groeicijfers sterk fluctueren tijdens de periode 1999 tot 2009. We kunnen hierin wel een algemene trend ontdekken. Bij de meeste landen stijgt het groeipercentage van 1999 naar 2000. Daarna dalen deze percentages tot 2002/2003 om dan vervolgens weer te pieken in 2007. Een uitzondering op deze trend is bijvoorbeeld Slowakije. Tot 2007 steeg in elk jaar het groeipercentage ten opzichte van het vorige jaar. Na 2007 kennen al de landen een daling van de groei. In 2009 kent bijna elke lidstaat van de EU 27 een negatieve groei. Enkel Polen kon in dat jaar een positieve groei voorleggen.

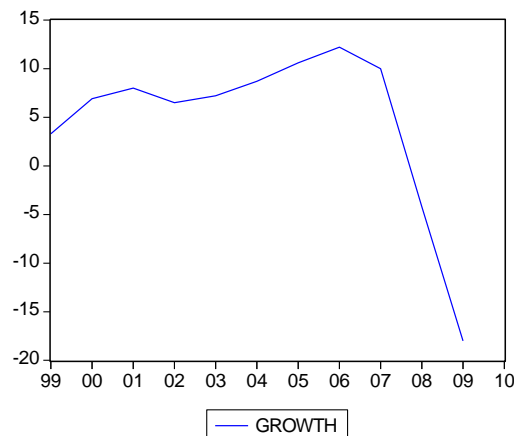
Naast de net vernoemde algemene trend, zijn er tussen de verschillende lidstaten een aantal opmerkelijke verschillen te ontdekken.

Om te beginnen zijn er grote verschillen tussen de groeipercentages in het jaar 1999, wat het begin van de onderzochte periode is. Zo zijn er 3 landen die in dat jaar een negatieve groei kende ten opzichte van het vorige jaar, namelijk Estland, Litouwen en Roemenië. Deze 3 landen behoren tot de groep van landen die sinds 2004 tot de

Europese Unie zijn toegetreden. Er moet wel worden opgemerkt dat er voor Malta geen groeicijfers beschikbaar zijn voor de jaren 1999 en 2000.

Verder zijn er ook grote verschillen in de range van de groeicijfers over de onderzochte periode voor de verschillende landen. Deze range wordt gedefinieerd als het verschil tussen het hoogste en het laagste groeipercentage. Enerzijds zijn er landen waarvan de range relatief klein is. Voorbeelden hiervan zijn Polen met een range van 5,6 en België en Frankrijk met een range van 6,5. Anderzijds worden sommige landen getypeerd met een hoge range. Voorbeelden van dit soort landen zijn Letland (30,2), Litouwen (24,7) en Estland (23,9). Dit zijn de 3 Baltische staten die sinds 2004 tot de Europese Unie behoren.

Tot slot is het ook interessant om te bestuderen welke landen respectievelijk het hoogste en het laagste absolute groeipercentage hebben. Letland beschikt over het hoogste groeipercentage. In 2006 kende dit land een groei van 12,2% ten opzichte van 2005. Op de figuren kunnen we waarnemen dat Letland ook beschikt over het laagste groeipercentage. In 2009 liet dit land een negatieve groei optekenen van 18%. Hieronder vindt u een grafiek terug die de groeipercentages van Letland gedetailleerd weergeeft.

Figuur 22: Groeipercentages van Letland

4.2.1.2 De productiviteit

De tweede variabele die besproken wordt, is de productiviteit per uur. De productiviteit is een maat voor de efficiëntie van een onderneming of een organisatie in een bepaalde lidstaat. Deze maatstaf wordt uitgedrukt als een ratio tussen de output en de input van deze onderneming of organisatie in een bepaalde tijdseenheid. Het spreekt voor zich dat men moet streven naar een verhoging van de productiviteit. Enerzijds is dit mogelijk

door met minder middelen dezelfde output te realiseren. Anderzijds kan men ook met de beschikbare middelen een hogere opbrengst creëren. Uiteindelijk is de essentie van de productiviteit betere resultaten te bekomen met de medewerkers en alle ingezette middelen.

Een oorzaak van de ontwikkelingen in de productiviteit zijn de verschuivingen in de verhouding tussen arbeid en kapitaal. Door middel van bijkomende investeringen in de kapitaalgoederen, zoals bijvoorbeeld de informatietechnologie, kan de arbeidsproductiviteit toenemen. Op die manier kan een werknemer per uur een hoger resultaat of output creëren. Het is ook mogelijk dat de gemiddelde arbeidsproductiviteit afneemt door bijvoorbeeld een sterke toename van banen aan de onderkant van de arbeidsmarkt.

Bijgevolg heeft de productiviteit een grote invloed op de totale economische groei van een land. Dit wordt duidelijk aan de hand van het volgende voorbeeld: stel dat de werkloosheid daalt met 5%. In eerste instantie heeft dit positief invloed op de economie. Wanneer ook de productiviteit tegelijkertijd met 10% daalt, zegt de initiële daling van de werkloosheid niets over de economische groei. Ondermeer om die reden worden de productiviteitscijfers van een land nauw gevolgd door macro-economen.

Net zoals bij de voorgaande bespreking over de groei, gaan we ook hier kijken naar een figuur die de relevante data van de 27 lidstaten van de EU 27 samenvat. Deze figuur, die 27 grafiekjes bevat die de productiviteit weergeven, vindt u terug in bijlage 10.

Vooraleer we beginnen met de analyse, is het nodig dat er 2 zaken aangehaald worden. Eerst en vooral loopt de onderzochte periode, net zoals bij de vorige variabele, van 1999 tot 2009. Voor het jaar 2010 zijn enkel de productiviteitspercentages van Luxemburg en Slovenië bekend en daarom laten we dat jaar buiten beschouwing.

Ten tweede worden de productiviteitspercentages berekend aan de hand van een benchmarkjaar. Het jaar 2000 krijgt de waarde 100%. Vervolgens worden de andere percentages van de jaren 1999 tot 2009 berekend aan de hand van het jaar 2000. België heeft in het jaar 2004 een productiviteitspercentage van 103,7%. Dit wil concreet zeggen dat in 2004 de productiviteit 3,7% hoger ligt dan in 2000.

Het is nodig dat men met deze 2 opmerkingen rekening houdt wanneer men de grafieken gaat analyseren.

Wanneer we de figuur in bijlage onder de loep nemen, kunnen we een aantal gelijkenissen vaststellen tussen de 27 lidstaten van de EU 27.

Om te beginnen valt op dat voor elk land in het jaar 1999 het productiviteitspercentage lager ligt dan in het jaar 2000. Wel moet hierbij vermeld worden dat voor sommige landen geen data beschikbaar zijn voor het jaar 1999. Meer specifiek gaat het hier om Estland, Griekenland, Letland, Malta, Polen en Portugal.

Verder geldt voor nagenoeg alle landen dat de productiviteit op het einde van de onderzochte periode hoger ligt dan in het begin van de onderzochte periode. De productiviteit is in 2009 gestegen ten opzichte van 1999. Bij deze gelijkenis moet wel toegelicht worden dat in Italië deze stijging heel klein was. In dit land bedroeg de productiviteit 97,6% in 1999 en 98,3 in 2009. Ook dient te worden vermeld dat voor Polen het productiviteitspercentage in 2009 niet bekend is in onze analyse.

Tot slot kennen ook de meeste landen een kleine terugval in de productiviteit bij een vergelijking van 2008 ten opzichte van 2009. Voorbeelden zijn Luxemburg en Bulgarije.

Uiteraard zijn er ook een aantal verschillen tussen de lidstaten. Deze worden besproken vanaf de volgende alinea.

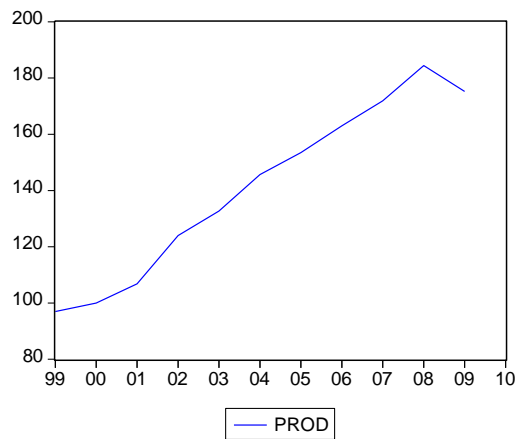
Het patroon om tot de hogere productiviteit in 2009 te komen, is niet voor elke lidstaat hetzelfde. Sommige landen, zoals Oostenrijk, België, Duitsland en Portugal, kennen een gestage stijging met weinig grote sprongen in het productiviteitspercentage. Andere landen, zoals Malta en Griekenland, vertonen grote productiviteitsschommelingen in de onderzochte periode.

Verder zijn er bepaalde landen die gekenmerkt worden door een hele sterke stijging in de productiviteit. Voorbeelden hiervan zijn Bulgarije, Letland, Litouwen, Estland, Polen en Slowakije. Het valt op dat deze landen allemaal tot de groep van 10 landen behoren die sinds 2004 bij de Europese Unie zijn toegetreten. Naast deze landen zijn er ook lidstaten waarvan de productiviteit niet spectaculair gestegen is. België, Denemarken en Italië behoren onder andere tot deze groep.

Net zoals bij de bespreking van de groei, is het ook hier nuttig om te kijken naar de range van de productiviteitspercentages. Deze range houdt het verschil in tussen het hoogste en het laagste productiviteitspercentage van een bepaald land. De range van Italië bedraagt 3,4% en het land heeft daardoor de kleinste range van de 27 lidstaten. Andere landen met een relatief kleine range zijn Portugal (8,2%), Denemarken (9,2%) en België (10,1%). Er zijn echter ook landen met een grote range. Roemenië heeft met

87,4% de grootste range van de 27 onderzochte lidstaten. Net zoals bij de vorige variabele worden ook hier de Baltische staten getypeerd met een grote range. De productiviteitsrange van Letland, Litouwen en Estland bedragen respectievelijk 62,4%, 59,2% en 51,7%.

Om te besluiten is het interessant om te analyseren welke landen over het hoogste en het laagste productiviteitspercentage beschikken. Roemenië beschikt overduidelijk over het hoogste productiviteitspercentage. In 2008 bedroeg het productiviteitspercentage voor dit land 184,2%. In tegenstelling tot Roemenië liet Bulgarije in 1999 met 90,7% het laagste productiviteitspercentage optekenen. Men mag echter niet vergeten dat voor sommige landen geen data over 1999 beschikbaar was. Op de onderstaande figuur wordt ter illustratie het verloop van het productiviteitspercentage van Roemenië weergegeven.

Figuur 23: Productiviteitspercentages van Roemenië

4.2.1.3 De werkloosheid

Nu is het de tijd om ons te focussen op een derde afhankelijke variabele, namelijk de werkloosheid. De werkloosheid wordt door de International Labour Organization (ILO) gedefinieerd als het tijdstip wanneer bepaalde mensen geen job hebben en ze hebben gedurende de voorbije 4 weken actief naar een job gezocht. De werkloosheidsgraad wordt berekend door het aantal werklozen te delen door het totaal aantal personen in de beroepsbevolking. Economisten maken een onderscheid tussen een aantal overlappende types van werkloosheid, waarvan de volgende 4 de belangrijkste zijn: Cyclische of Keynesiaanse werkloosheid, frictionele werkloosheid, klassieke werkloosheid en structurele werkloosheid. Deze 4 types worden verder in de tekst achtereenvolgens verder toegelicht.

De cyclische of keynesiaanse werkloosheid komt tot stand wanneer de geaggregeerde economische vraag te laag is om jobs te kunnen voorzien voor iedereen die wil werken. Meer bepaald komt dit als volgt tot stand: De vraag naar de meeste goederen en diensten daalt, er is minder productie nodig, er zijn minder werknemers nodig, de lonen zijn vast en deze kunnen niet dalen om het evenwichtsniveau te bereiken en het resultaat is een grote werkloosheid. De naam van deze soort werkloosheid is afgeleid van de frequente verschuiving in de business cyclus, hoewel de werkloosheid ook blijvend kan optreden zoals tijdens de Grote Depressie in jaren 30 van de twintigste eeuw. Tijdens cyclische werkloosheid is het aantal werklozen groter dan het aantal vacatures, zodat wanneer alle openstaande jobs zijn ingevuld er steeds bepaalde werkkrachten werkloos blijven. Sommige economen associëren de cyclische werkloosheid met de frictionele werkloosheid omdat sommige factoren verantwoordelijk voor de frictie het gevolg zijn van bepaalde cyclische variabelen. Meer uitleg over de frictionele werkloosheid volgt vanaf de alinea.

Frictionele werkloosheid bestaat omdat het tijd kost voor individuen om een job te vinden, om een nieuwe job te vinden en om sommige individuen op te leiden voor een nieuwe job. Het fenomeen treedt op omdat zowel jobs als werkers heterogeen zijn en op die manier kan er een mismatch ontstaan tussen de karakteristieken van de vraag en het aanbod. Een dergelijke mismatch kan gerelateerd zijn aan vaardigheden, betaling, werktijd, locatie, seizoensgebonden industrieën, gedrag, smaak, Een nieuwkomer op de arbeidsmarkt (bijvoorbeeld een afgestudeerde) kunnen ook lijden onder de vloek van de frictionele werkloosheid, want zowel werknemers als werkgevers accepteren een bepaald niveau van imperfectie en risico, maar meestal niet onmiddellijk. Daarom zullen ze wat tijd en moeite willen investeren om een betere match (job) te vinden.

Deze medaille heeft 2 zijdes. Enerzijds is de frictionele werkloosheid voordelig voor de economie omdat het zal resulteren in een betere allocatie van bronnen. Anderzijds is het negatief voor de economie wanneer het te lang duurt om een juiste match te vinden. In dat geval zal het werk niet op tijd voltooid kunnen worden. Daarom zoeken de meeste overheden middelen om deze onnodige frictionele werkloosheid te reduceren. Voorbeelden hiervan zijn opleidingen, trainingen en adviezen.

Het derde type werkloosheid, namelijk de klassieke werkloosheid, doet zich voor wanneer de reële lonen hoger zijn dan het evenwichtslon. Op dat moment is het aantal personen op zoek naar een job groter dan het aantal vacatures.

De meeste economen zijn van mening dat de werkloosheid stijgt wanneer de overheid meer in meer tussenkomt in de economie om de condities te verbeteren voor diegene die wel een job uitoefenen. Een bekend voorbeeld hiervan is een minimumloon. Een minimum loon verhoogt namelijk de arbeidskost van minder vaardige werknemers tot boven het marktevenwicht. Dit resulteert in een situatie waar er mensen zijn die niet kunnen werken omdat het opgelegde loon hoger is dan de toegevoegde waarde van deze mensen moesten ze een job uitoefenen.

Ten vierde treedt de structurele werkloosheid op wanneer de arbeidsmarkt niet in staat is om aan iedereen een job aan te bieden aan diegene die willen werken omdat er een verkeerde combinatie bestaat tussen de vaardigheden van de werkloze werkers en de vaardigheden die nodig zijn voor de beschikbare jobs. Dit soort van werkloosheid is moeilijk te scheiden van de frictionele werkloosheid, buiten het feit dat men kan stellen dat de structurele werkloosheid langer duurt. Net zoals bij frictionele werkloosheid zal een simpele stimulans aan de vraagzijde niet werken om de structurele werkloosheid te elimineren.

Aan de structurele werkloosheid kunnen nog 2 andere vormen van werkloosheid gekoppeld worden, namelijk de technologische werkloosheid en de seizoenswerkloosheid. Technologische werkloosheid treedt op wanneer er, door een stijging van de arbeidsproductiviteit, minder werkkrachten nodig zijn om hetzelfde niveau van output te produceren per jaar. De seizoenswerkloosheid is het gevolg van weinig vraag naar arbeid gedurende een bepaalde periode in het jaar. Bekende voorbeelden waar dit soort werkloosheid optreedt, zijn de landbouwsector en de voedselverwerkingsindustrie.

Aan de hand van de figuur in bijlage 11 gaan we het verloop van de werkloosheid op lange termijn bespreken voor de 27 lidstaten van de Europese Unie. Deze bespreking gaat van start op de volgende alinea.

De onderzochte periode loopt, net zoals bij de vorige 2 variabelen, van 1999 tot 2009. Er moet wel opgemerkt worden dat voor enkele landen de gegevens van bepaalde jaren ontbreken. Voorbeelden hiervan zijn Bulgarije en Zweden. Om ervoor te zorgen dat de grafieken juist geïnterpreteerd worden, moet men rekening houden met de schaal van de grafiekjes. Deze is namelijk heel gevarieerd voor de verschillende landen. Dit heeft, zoals bij de vorige variabelen als doel om het patroon voor elk land goed in beeld te brengen.

Wanneer we de figuur bekijken, is er niet direct een algemene trend waar te nemen zoals bij de voorgaande variabele productiviteit waar direct opviel dat deze steeg doorheen de onderzochte periode. Er zijn met andere woorden grote verschillen tussen de verschillende landen.

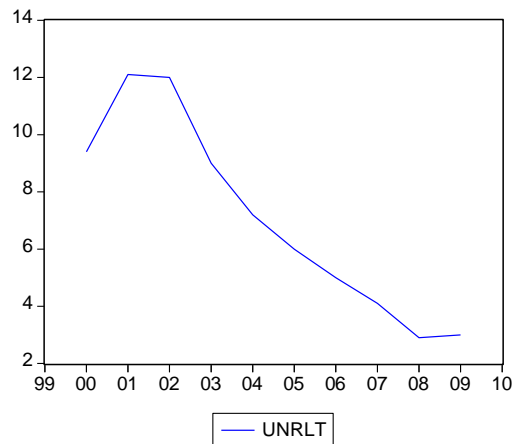
In de eerste plaats zijn er sommige landen waarvoor de werkloosheid op lange termijn op het einde van de onderzochte periode hoger ligt dan in het begin. Voorbeelden hiervan zijn Hongarije, Ierland en Portugal. Voor het merendeel van de landen zoals België, Italië en Polen, is het omgekeerde waar, namelijk dat de werkloosheid op lange termijn in 2009 lager ligt dan in 1999.

Ook is er, rekening houdend met de schaal, een verschil in het verloop van de grafieken. De grafieken van bepaalde landen, zoals Roemenië, Frankrijk en België, kennen een uitermate grillig verloop. Andere landen kennen een geleidelijke stijging of daling in het niveau van de werkloosheid op lange termijn. Voorbeelden hiervan zijn Hongarije, Italië en Finland.

Tot slot valt op dat er een grote variatie heerst in de range van de werkloosheid tussen de verschillende landen. Deze range wordt, zoals bij de bespreking van de vorige variabelen, gedefinieerd als het verschil tussen het hoogste en het laagste werkloosheidspercentage. Bulgarije wordt gekenmerkt met de hoogste range, namelijk 9,1%. Op de tweede plaats staat Polen met een range van 8,6%. Oostenrijk (0,5%), Denemarken (0,7%) en het Verenigd Koninkrijk (0,7) beschikken over de laagste ranges.

Verder is het interessant om vast te stellen welke landen respectievelijk een hoge en een lage werkloosheid hebben. Slowakije kende de hoogste werkloosheid, namelijk 12,2% in 2002. Ook Bulgarije (12,1% in 2001) en Polen (11% in 2003) kende een hoge werkloosheid. Het valt op dat deze 2 landen tot de groep van 12 landen behoren die sinds 2004 toegetreden zijn tot de Europese Unie. Landen die gekenmerkt zijn met een lage werkloosheid zijn Cyprus, Denemarken en Luxemburg. Cyprus en Denemarken lieten in 2008 slechts een werkloosheid van 0,5% optekenen. Luxemburg haalde in 2001 dit percentage.

Hieronder vindt u ter illustratie een figuur die het verloop van het werkloosheidspercentage op lange termijn van Bulgarije weergeeft.

Figuur 24: Werkloosheid op lange termijn van Bulgarije

4.2.1.4 De fiscale balans

Na de bespreking van de groei, de productiviteit en de werkloosheid op lange termijn, gaan we de aandacht vestigen op het onderzoek van een volgende afhankelijke variabele, namelijk de fiscale balans van een land. Meer bepaald gaan we ons focussen op de structurele primaire fiscale balans en niet op de actuele balans. De actuele balans komt overeen met fiscaal tekort of een fiscaal surplus in een bepaald jaar. De structurele primaire fiscale balans is gelijk aan deze actuele balans verminderd met 2 componenten:

- De interestbetalingen, want deze kunnen op korte termijn niet gereduceerd worden door middel van het fiscaal beleid.
- Het deel van de actuele balans die resulteert uit de toestand van de business cyclus. Voorbeelden hiervan zijn de betalingen van de overheid aan werkloosheidsvoordelen gedurende een recessie en de hoeveelheid van extra belastingsinkomsten tijdens een piek (McDermott & Wescott, 1998).

Voor de analyse van het verloop van deze afhankelijke variabele baseren we ons op de figuur in bijlage 12 die de grafiekjes weergeeft voor de 27 lidstaten van de Europese Unie. Elke grafiek geeft het percentage van het BBP weer per jaar. Een negatief percentage staat voor een tekort en een positief percentage staat voor een surplus. In tegenstelling tot de vorige variabelen is de onderzochte periode iets verder uitgebreid. Deze telt dit keer 12 jaren en loopt van 1999 tot en met 2010.

Wanneer we een blik werpen op de figuur, kunnen we voor de landen een aantal algemene overeenkomsten ontdekken.

Om te beginnen merken we op dat het verloop van de structurele primaire fiscale balans gekenmerkt wordt door grote fluctuaties. Dit geldt nagenoeg voor elk land van de EU 27. Enkel bij Griekenland, Finland en het Verenigd Koninkrijk kunnen we spreken over geleidelijke stijgingen of dalingen.

Over het algemeen valt ook op dat de fiscale balans in het begin van de onderzochte periode op een hoger percentage ligt dan op het einde van de onderzochte periode.

Enkel Hongarije en Estland konden in 2010 een hoger percentage laten optekenen dan in 1999. Deze landen zijn beide lid van de groep die sinds 2004 toegetreden zijn tot de Europese Unie

Tot slot geldt dat voor de meeste landen de periode 2006 tot 2009 een negatieve trend met zich meebrengt. Voor deze landen brengt deze periode een daling van het percentage met zich mee. Voor Spanje, Portugal en Estland is deze daling heel uitgesproken. Hongarije is een uitzondering op deze regel. Voor dit land komt deze periode overeen met de sterkste stijging van het percentage.

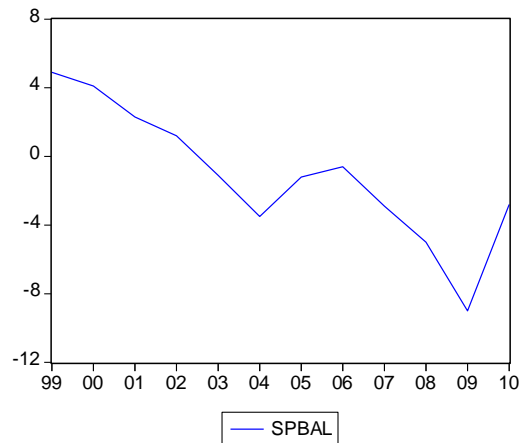
Uiteraard zijn er ook een aantal verschillen te noteren tussen de verschillende landen.

Enerzijds zit er een grote variatie op het tijdstip van de fluctuaties. Niet alle fluctuaties van de landen gebeurden in dezelfde periode. Voor Slowakije bijvoorbeeld vonden de grootste fluctuaties plaats tijdens de periode 1999 tot 2003. Malta kende zijn grootste fluctuatie in de periode 2002 tot 2005 en Estland liet in de periode 2007 tot 2009 de grootste fluctuatie optekenen.

Ook zitten er grote verschillen op de range voor de verschillende landen. Deze range wordt, net zoals bij de besprekingen van de voorgaande variabelen, gedefinieerd als het verschil tussen het hoogste percentage en het laagste percentage. De landen met de hoogste range zijn Griekenland (13,9%) en het Verenigd Koninkrijk (13,4%). Slovenië wordt gekenmerkt met de laagste range. Deze bedraagt slechts 3,7%.

Tot slot is het interessant om te bestuderen welke landen over het hoogste en het laagste percentage beschikken. Finland kon in 2000 pronken met een balanssurplus dat 8,3% van het BBP bedroeg. België en Denemarken beschikten in respectievelijk 2001 en 2005 over een balansoverschot van 6,6%. Spijtig genoeg zijn er ook landen die in het andere opzicht opvielen. Zo legde Ierland in 2009 een tekort voor dat 9,3% van het BBP

bedroeg. Ook Griekenland kende in dat jaar een groot tekort, meer bepaald 9%. Ter illustratie vindt u hieronder een grafiek die het balansverloop van Griekenland weergeeft.

Figuur 25: Structureel balansverloop van Griekenland

4.2.1.5 De werkgelegenheid

Na de bespreking van de fiscale balans, gaan we de aandacht vestigen op de laatste 2 afhankelijke variabelen: de werkgelegenheidsgraad. Deze wordt gedefinieerd als de verhouding tussen de werkende bevolking en de bevolking op arbeidsleeftijd. De arbeidsleeftijd is doorheen Europa vastgesteld op 15 tot 64 jaar. Op korte termijn is de werkgelegenheidsgraad gevoelig voor de economische cyclus, maar op lange termijn wordt het significant beïnvloed door het overheidsbeleid op gebied van betere opleidingen en op gebied van het inkomensbeleid. Er moet worden opgemerkt dat de algemene werkgelegenheidscijfers doorgaans onderschat worden, omdat Europa beschikt over een aanzienlijke hoeveelheid zwartwerk.

In dit onderzoek zal er een onderscheid worden gemaakt tussen de algemene werkgelegenheidsgraad en de werkgelegenheidsgraad van oudere werknemers (werknemers ouder dan 55 jaar). Het spreekt uiteraard voor zich dat de overheden naar een hoge werkgelegenheidsgraad moeten streven.

Uiteraard gaan we voor de analyse van het verloop van de algemene werkgelegenheidsgraad de hulp inroepen van de figuur in bijlage 13. Deze figuur combineert de verloopgrafieken van de 27 lidstaten van de Europese Unie. Het is belangrijk om mee te geven dat voor sommige landen de gegevens van bepaalde jaren

ontbreken. Voor Bulgarije, Malta en Cyprus ontbreken de gegevens van het jaar 1999. Desondanks loopt de onderzochte periode van 1999 tot 2009. Bij het zoeken naar overeenkomsten tussen de verschillende landen, kunnen we een aantal dingen opmerken.

Eerst en vooral kunnen we constateren dat er doorheen de onderzochte periode een positieve evolutie heeft plaatsgevonden. De werkgelegenheidsgraad in 2009 is voor het grote merendeel van de landen hoger dan in 1999. De uitzonderingen op deze trend zijn Tsjechië, Denemarken, Hongarije, Ierland, Litouwen, Portugal, Roemenië en het Verenigd Koninkrijk.

Naast deze positieve overeenkomst tussen de landen, kunnen we ook een negatieve overeenkomst vaststellen. Bij het bestuderen van de grafieken valt namelijk op dat voor de meeste landen de werkgelegenheidsgraad van 2008 naar 2009 is gedaald. Deze landen konden dan ook in 2007 of 2008 een piek in hun werkgelegenheidsgraad laten optekenen. Het spreekt voor zich dat het spijtig is dat de gegevens van 2010 nog niet beschikbaar waren tijdens het onderzoek om te kunnen zien of deze dalende trends zich voortzet. De landen die geen daling kenden van 2008 naar 2009 zijn Duitsland, Luxemburg en Polen.

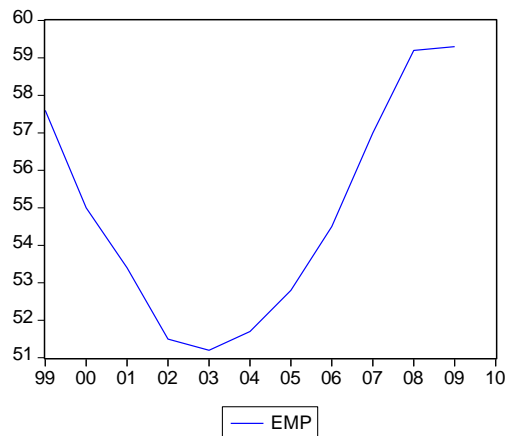
Naast deze 2 overeenkomsten zijn er ook een aantal grote verschillen vast te stellen betreffende het verloop van de werkgelegenheidsgraad tussen de verschillende landen. Deze kan u lezen vanaf de volgende alinea.

In de eerste plaats zien we dat er een grote verscheidenheid heerst in het verloop van de werkgelegenheid voor de landen. Sommige landen kennen weinig fluctuaties in hun verloop en lieten doorheen de onderzochte periode een gestage stijging noteren. Voorbeelden hiervan zijn Bulgarije, Griekenland en Italië. Daar tegenover staan landen die binnen hun minimum- en maximumpercentage grote fluctuaties hebben meegemaakt. Voorbeelden van deze landen zijn Malta, Denemarken, Tsjechië en Zweden. Tot slot valt het opvallende verloop van Polen op. Dit land kende van 1999 tot 2003 een sterke daling van de werkgelegenheid. Vanaf 2004 herpakte het land zich, met een gestage stijging tot 2009 tot gevolg.

Uiteraard zijn er, in overeenkomst met de voorgaande variabelen, grote verschillen in de range. De range is gelijk aan het verschil tussen het hoogste werkgelegenheidspercentage en het laagste werkgelegenheidspercentage. Bulgarije beschikt met 14% over de grootste range. Portugal heeft met 1,6% de laagste range.

Tot slot gaan we, zoals bij de besprekingen van de voorgaande variabelen, op zoek naar de landen met de absolute hoogste en laagste percentages. Denemarken staat garant voor het hoogste percentage. Dit land kende namelijk in 2008 een werkgelegenheidsgraad van 78,1%. Eerste achtervolger is Nederland, wat in hetzelfde jaar een percentage van 77,2% kon voorleggen. Maar er zijn ook landen die opvielen door middel van hun lage werkgelegenheidsgraad. Bulgarije kende in 2001 een werkgelegenheidsgraad van slechts 49,7%. In 2000 en 2002 had ditzelfde land een werkgelegenheidsgraad van respectievelijk 50,4% en 50,6%. Polen deed het met 51,2% in 2003 niet veel beter.

Hieronder vindt u een grafiek die het karakteristieke verloop van de werkgelegenheidsgraad van Polen duidelijk illustreert.

Figuur 26: Werkgelegenheidsgraad van Polen

4.2.1.6 De werkgelegenheid van oudere werknemers

Naast het bestuderen van de algemene werkgelegenheidsgraad, loont het ook de moeite om ons te focussen op de specifieke werkgelegenheidsgraad van oudere werknemers. De oudere werknemers zijn meer bepaald de mensen die ouder zijn dan 55 jaar.

Deze tewerkstelling staat vaak in de kijker. Het is namelijk één van de voornaamste aandachtspunten in het economisch en sociaal beleid. Deze aandachtspunten, ook wel de "uitdagingen in het licht van de vergrijzingproblematiek" genoemd, zijn gebaseerd op aanbevelingen van internationale organisaties. Voorbeelden hiervan zijn de OESO, de Wereldbank en de Europese Unie. Hierin wordt steeds gepleit om de oudere werknemers

langer aan het werk te houden met als doel om onder andere de pensioenen te kunnen betalen en de vergrijzing te kunnen opvangen.

Voor deze laatste variabelen gaan we gebruik maken van de figuur in bijlage 14 die een samenvatting verschaft van deze werkgelegenheidsgraad voor de 27 landen van de Europese Unie. Net zoals bij de bespreking van de gewone werkgelegenheidsgraad, loopt de onderzochte periode van 1999 tot 2009. Maar net als bij de voorgaande bespreking ontbreken de gegevens van Bulgarije, Cyprus en Malta voor het jaar 1999. Bij het bestuderen van de grafieken, kunnen we een overeenkomst onderscheiden.

Eerst en vooral kunnen we constateren dat, in overeenkomst met de algemene werkgelegenheidsgraad ook de werkgelegenheidsgraad van oudere werknemers een positieve evolutie heeft gekend gedurende de onderzochte periode. Op enkele landen na ligt deze specifieke werkgelegenheidsgraad op einde van de onderzochte periode hoger dan in het begin. De landen die niet aan deze voorwaarden voldoen, zijn Malta, Portugal en Roemenië.

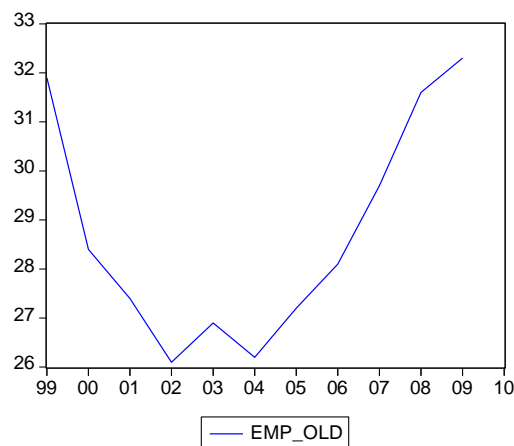
Naast deze gelijkenis tussen de verschillende landen, zijn er natuurlijk ook een aantal verschillen te ontdekken.

Om te beginnen zien we dat de landen een grote verscheidenheid in verloop van de werkgelegenheidsgraad vertonen. Dit is ons trouwens ook opgevallen tijdens de bespreking van de algemene werkgelegenheidsgraad. Er zijn landen waarvan de werkgelegenheid van de oudere werknemer een gestage stijging kende. De landen die hieraan voldoen zijn Spanje Finland, Italië en Nederland. Anderzijds lieten sommige landen grote fluctuaties optekenen in het verloop van de onderzochte periode. Voorbeelden hiervan zijn Denemarken, Griekenland en Portugal. Het karakteristieke verloop van Polen springt, net als bij de vorige bespreking, in het oog. Het land kende een sterke daling tot in 2002. Vervolgens vond in 2003 een lichte opflakking plaats gevolgd door opnieuw een daling in 2004. Daarna steeg het percentage tot 2009 op uiteindelijk uit te komen op een percentage dat iets boven het niveau van 1999 lag.

Ook deze laatste afhankelijke variabele vertoont een grote verscheidenheid in de range. Het verschil tussen het hoogste en laagste niveau van de werkgelegenheid van oudere werknemers is heel verschillend doorheen de landen. Bulgarije beschikt met 25,3 % over de hoogste range, terwijl Portugal met 1,9% de laagste range heeft.

Tot slot gaan we bij de laatste afhankelijke variabele ook kijken naar de landen met de absolute hoogste en laagste percentages. Zweden is koploper met een werkgelegenheidsgraad van oudere werknemers van 70,1% in 2008. Estland kon in datzelfde jaar een percentage van 62,4% voorleggen en komt daarmee op de tweede plaats. Denemarken vervolledigt de top 3 met een percentage van 60,7% in 2006. Spijtig genoeg zijn er landen die in het oog springen door hun lage percentages. In Hongarije bedroeg de werkgelegenheidsgraad van oudere werknemers maar 19,4%. Ook Bulgarije deed het in 2000 niet veel beter met 20,8% (De kans is dat Bulgarije in 1999 nog een lager percentage had, maar dit gegeven ontbreekt). Ook Slowakije kende in 2000 met 21,3 % een lage werkgelegenheidsgraad van oudere werknemers.

Zoals vermeld beschikt Polen over een speciaal verloop van hun werkgelegenheidsgraad van oudere werknemers. Hieronder vindt u een grafiek terug die dit verloop illustreert.

Figuur 27: Werkgelegenheidsgraad van oudere werknemers van Polen

4.2.2 Effectief effect door middel van regressies

Na een beschrijvende bespreking van de 6 afhankelijke variabelen, is het nu tijd om te onderzoeken wat het effectieve effect is van de 8 indicatoren op deze 6 afhankelijke variabelen. Dit onderzoek zal gebeuren aan de hand van een aantal regressies. Op die manier zal duidelijk worden welke indicatoren een invloed uitoefenen op een bepaalde variabele en of deze invloed positief of negatief is. Vanaf de volgende alinea leest u meer over de technische aspecten van deze regressies⁶.

⁶ In dit werk is aangenomen dat de klassieke assumpties van OLS vervuld zijn. Ook is het endogeniteitsprobleem zeer beperkt. Het is mogelijk dat dit probleem bestaat, maar dit ligt buiten het doel van deze thesis

Net zoals in de voorgaande onderzoeken en besprekingen in dit werk, zijn ook de regressies gecombineerd in 3 grote groepen: regressies voor de landen van de EU 15, regressies voor de 12 nieuwe lidstaten en regressies voor de landen van de EU 27. Voor elk van de groep worden de effecten van de 8 indicatoren op de 6 variabelen op 3 manieren onderzocht.

Om te beginnen worden in de regressie de indicatoren zonder vertraging opgenomen. Vervolgens zijn er regressies gedraaid waarbij er een vertraging is toegekend aan de indicatoren. Meer bepaald zijn de indicatoren vertraagd met een jaar. Op die manier kan men onderzoeken of de hervormingen enige tijd nodig hebben gehad om een effect uit te oefenen op de afhankelijke variabelen. Ten derde zijn de indicatoren zowel gewoon als met een jaar vertraging in de regressie opgenomen. In elke regressie is er verder een constante en het niveau van de afhankelijke variabele van het afgelopen jaar opgenomen.

De significantieniveaus zijn als volgt aangeduid: * = 10%, ** = 5% en *** = 1%.

De regressies zijn tot stand gekomen via het programma Eviews 5. Er werd gebruik gemaakt van de Least Squares methode, in combinatie met fixed cross-section effects en cross-section weights.

De regressies zullen per afhankelijke variabele besproken worden aan de hand van 9 regressietabellen die u vanaf de volgende pagina kan bekijken. In deze tabellen zijn achtereenvolgens indicatoren zonder vertraging, indicatoren met een jaar vertraging en een combinatie van gewone en vertraagde indicatoren opgenomen. Ook worden respectievelijk de landen van de EU 15, de 12 nieuwe lidstaten en de landen van de EU 27 opgenomen in de regressie. Na de tabellen zullen respectievelijk de bespreking van de effecten van de groei, de productiviteit, de werkloosheid op lange termijn, de fiscale balans, de werkgelegenheid en de werkgelegenheid van oudere werknemers aan bod komen.

EU 15

	GROWTH	PROD	UNRLT	SPBAL	EMP	EMP_OLD
C	1.77*** (0.00)	6.82*** (0.01)	0.48*** (0.00)	0.30 (0.17)	7.25*** (0.01)	4.75*** (0.00)
(...)(-1)	0.34*** (0.00)	0.95*** (0.00)	0.79*** (0.00)	0.58*** (0.00)	0.90*** (0.00)	0.92*** (0.00)
ALM	0.03 (0.64)	-0.05 (0.41)	0.01 (0.67)	-0.05 (0.33)	0.02 (0.46)	0.06* (0.09)
BAR	-0.02 (0.87)	-0.14 (0.32)	-0.02 (0.52)	0.34*** (0.01)	-0.13** (0.05)	-0.24** (0.02)
JPR	-0.09 (0.41)	0.03 (0.77)	-0.01 (0.63)	0.08 (0.48)	-0.08 (0.15)	-0.08 (0.29)
MOB	0.06 (0.55)	0.17* (0.09)	-0.02 (0.51)	-0.04 (0.62)	-0.02 (0.68)	-0.13* (0.07)
PEN	-0.06 (0.20)	-0.03 (0.54)	-0.02 (0.30)	-0.07* (0.08)	0.05** (0.05)	0.06 (0.13)
TAX	0.05 (0.48)	0.15** (0.04)	0.01 (0.71)	-0.02 (0.78)	-0.05* (0.08)	0.00 (0.97)
TIM	0.07 (0.51)	-0.08 (0.49)	0.01 (0.49)	0.02 (0.81)	0.05 (0.34)	0.05 (0.59)
UNB	0.02 (0.74)	0.09 (0.16)	0.00 (0.93)	0.13** (0.04)	-0.01 (0.86)	0.00 (0.98)
R ²	0.68	0.99	0.95	0.86	0.99	0.99
Adj R ²	0.60	0.99	0.94	0.83	0.99	0.99
S.E. of regression	1.23	1.35	0.33	1.32	0.64	1.08
F-statistic	8.87	6040.72	75.06	26.49	23836.73	7417.13
Prob(F-statistic)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Mean Dep Var	3.17	130.75	2.73	2.25	81.33	62.62
S.D. Dep Var	1.96	46.48	1.30	3.21	43.66	41.21
Sum Squared Resid	146.14	170.95	10.19	166.98	39.74	113.65
Durbin-Watson Statistic	2.27	1.81	1.28	2.14	1.51	1.90

12 new member states

	GROWTH	PROD	UNRLT	SPBAL	EMP	EMP_OLD
C	3.13*** (0.00)	1.74 (0.38)	1.23*** (0.01)	-0.23 (0.35)	1.22 (0.78)	1.91 (0.19)
(...)(-1)	0.40*** (0.00)	1.03*** (0.00)	0.78*** (0.00)	0.45*** (0.00)	0.98*** (0.00)	0.97*** (0.00)
ALM	0.10 (0.31)	0.04 (0.79)	0.00 (0.92)	0.15 (0.14)	0.03 (0.49)	-0.12 (0.24)
BAR	0.10 (0.55)	0.44** (0.04)	-0.02 (0.74)	-0.12 (0.38)	-0.06 (0.54)	-0.04 (0.85)
JPR	-0.02 (0.88)	-0.14 (0.48)	-0.04 (0.53)	-0.13 (0.29)	0.00 (0.96)	-0.26* (0.06)
MOB	0.99*** (0.00)	-0.09 (0.82)	-0.29* (0.07)	-0.10 (0.66)	0.39** (0.05)	0.70** (0.02)
PEN	-0.08 (0.51)	0.08 (0.66)	-0.04 (0.65)	-0.02 (0.89)	-0.00 (0.97)	-0.07 (0.61)
TAX	0.02 (0.86)	-0.26 (0.29)	-0.08 (0.24)	-0.26** (0.07)	0.03 (0.68)	0.04 (0.81)
TIM	-0.08 (0.67)	0.13 (0.64)	-0.00 (0.98)	0.18 (0.39)	0.05 (0.56)	0.27 (0.17)
UNB	-0.03 (0.78)	-0.13 (0.42)	-0.03 (0.65)	-0.06 (0.62)	0.14 (0.11)	0.27** (0.05)
R ²	0.74	0.99	0.87	0.66	0.99	0.99
Adj R ²	0.67	0.99	0.84	0.57	0.99	0.99
S.E. of regression	1.53	3.13	0.96	1.59	1.17	1.88
F-statistic	10.61	5305.97	24.37	7.27	8425.36	733.10
Prob(F-statistic)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Mean Dep Var	56.00	197.13	5.93	-0.87	83.44	48.06
S.D. Dep Var	2.67	106.81	2.37	2.43	49.89	23.76
Sum Squared Resid	169.82	694.09	66.90	190.16	97.80	253.90
Durbin-Watson Statistic	2.12	2.27	1.39	1.91	1.82	1.69

EU 27

	GROWTH	PROD	UNRLT	SPBAL	EMP	EMP_OLD
C	2.29*** (0.00)	1.85 (0.18)	0.64*** (0.00)	0.07 (0.61)	7.24*** (0.00)	3.54*** (0.00)
(...) (-1)	0.39*** (0.00)	1.01*** (0.00)	0.81*** (0.00)	0.55*** (0.00)	0.89*** (0.00)	0.94*** (0.00)
ALM	0.01 (0.84)	-0.04 (0.44)	0.01 (0.41)	0.03 (0.47)	0.03 (0.22)	0.02 (0.58)
BAR	0.10 (0.31)	0.15 (0.19)	-0.03 (0.33)	0.02 (0.83)	-0.02 (0.67)	-0.06 (0.46)
JPR	-0.04 (0.66)	-0.02 (0.87)	-0.03 (0.28)	-0.02 (0.83)	-0.02 (0.70)	-0.11 (0.12)
MOB	0.21** (0.04)	0.11 (0.20)	-0.05** (0.05)	-0.08 (0.35)	0.04 (0.51)	-0.05 (0.48)
PEN	-0.08 (0.09)	-0.01 (0.79)	-0.01 (0.73)	-0.01 (0.79)	0.01 (0.66)	0.05 (0.28)
TAX	0.03 (0.66)	0.10 (0.14)	0.00 (0.81)	-0.04 (0.45)	-0.04 (0.21)	0.01 (0.86)
TIM	0.09 (0.36)	-0.08 (0.41)	-0.02 (0.56)	0.10 (0.31)	0.08* (0.09)	0.07 (0.38)
UNB	0.03 (0.63)	0.00 (0.97)	-0.00 (0.83)	0.06 (0.32)	0.04 (0.27)	0.06 (0.18)
R ²	0.75	0.99	0.94	0.82	0.99	0.99
Adj R ²	0.70	0.99	0.93	0.78	0.99	0.99
S.E. of regression	1.38	2.34	0.69	1.49	0.93	1.53
F-statistic	15.44	10420.19	78.75	23.27	12705.52	4968.57
Prob(F-statistic)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Mean Dep Var	4.35	194.38	5.11	0.91	87.46	62.27
S.D. Dep Var	2.53	97.81	2.59	3.21	42.48	43.74
Sum Squared Resid	337.34	953.54	84.16	400.16	152.22	412.40
Durbin-Watson Statistic	2.18	2.03	1.31	1.89	1.52	1.75

EU 15

	GROWTH	PROD	UNRLT	SPBAL	EMP	EMP_OLD
C	2.76*** (0.00)	9.42*** (0.00)	0.21 (0.16)	0.64*** (0.00)	3.15 (0.19)	4.78*** 0.00
(...)(-1)	-0.01 (0.93)	0.93*** (0.00)	0.86*** (0.00)	0.51*** (0.00)	0.96*** (0.00)	0.91*** 0.00
ALM(-1)	0.00 (0.95)	0.04 (0.52)	0.01 (0.52)	0.02 (0.75)	-0.00 (0.91)	-0.04 0.37
BAR(-1)	0.03 (0.83)	0.16 (0.26)	-0.02 (0.57)	0.01 (0.93)	-0.03 (0.64)	0.08 0.44
JPR(-1)	-0.29*** (0.01)	-0.22* (0.06)	0.02 (0.40)	-0.13 (0.26)	-0.12** (0.02)	-0.18** 0.03
MOB(-1)	-0.35*** (0.00)	-0.36*** (0.00)	-0.01 (0.79)	-0.02 (0.83)	-0.01 (0.77)	0.02 0.81
PEN(-1)	-0.05 (0.30)	-0.03 (0.60)	0.03** (0.03)	-0.12*** (0.01)	-0.10*** (0.00)	0.00 0.92
TAX(-1)	0.01 (0.87)	0.06 (0.42)	0.01 (0.79)	0.02 (0.81)	0.04 (0.15)	-0.01 0.87
TIM(-1)	0.03 (0.79)	0.13 (0.24)	-0.02 (0.49)	-0.06 (0.59)	-0.07 (0.18)	0.03 0.75
UNB(-1)	0.03 (0.60)	-0.01 (0.93)	0.00 (0.95)	0.05 (0.47)	0.04 (0.20)	0.11** 0.05
R ²	0.63	0.99	0.94	0.88	0.99	0.99
Adj R ²	0.55	0.99	0.92	0.85	0.99	0.99
S.E. of regression	1.40	1.42	0.31	1.29	0.64	1.04
F-statistic	7.22	5574.37	63.30	30.45	25074.44	3370.46
Prob(F-statistic)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Mean Dep Var	2.68	130.07	2.59	1.76	82.81	54.84
S.D. Dep Var	2.08	46.68	1.13	3.33	44.58	26.67
Sum Squared Resid	188.33	194.01	9.08	158.64	39.36	104.66
Durbin-Watson Statistic	1.72	1.68	1.60	1.79	1.69	1.64

12 new member states

	GROWTH	PROD	UNRLT	SPBAL	EMP	EMP_OLD
C	3.05*** (0.00)	11.60*** (0.00)	0.06 (0.86)	-0.22 (0.30)	3.84 (0.24)	2.40* (0.08)
(...)(-1)	0.50*** (0.00)	0.94*** (0.00)	0.91*** (0.00)	0.48*** (0.00)	0.94*** (0.00)	0.97*** (0.00)
ALM(-1)	0.14 (0.28)	0.07 (0.63)	0.02 (0.50)	-0.10 (0.31)	0.05 (0.24)	0.16 (0.11)
BAR(-1)	0.01 (0.98)	0.31 (0.16)	-0.11** (0.05)	-0.19 (0.17)	0.03 (0.80)	-0.03 (0.87)
JPR(-1)	-0.34** (0.05)	-0.15 (0.39)	0.08* (0.06)	-0.20 (0.10)	-0.10 (0.11)	0.00 (0.98)
MOB(-1)	-0.69* (0.09)	-0.44 (0.24)	-0.20** (0.02)	-0.49** (0.02)	0.35** (0.04)	0.10 (0.73)
PEN(-1)	0.12 (0.54)	-0.23 (0.18)	0.08 (0.17)	0.11 (0.42)	-0.09 (0.20)	-0.09 (0.50)
TAX(-1)	-0.11 (0.55)	0.23 (0.24)	0.01 (0.84)	-0.03 (0.83)	0.26*** (0.00)	0.17 (0.32)
TIM(-1)	-0.01 (0.96)	0.27 (0.31)	-0.01 (0.76)	0.10 (0.64)	0.02 (0.86)	-0.01 (0.95)
UNB(-1)	-0.25 (0.18)	-0.06 (0.75)	-0.01 (0.80)	-0.01 (0.95)	-0.05 (0.53)	-0.22* (0.10)
R ²	0.60	0.99	0.89	0.67	0.99	0.99
Adj R ²	0.49	0.99	0.87	0.58	0.99	0.99
S.E. of regression	2.37	3.44	0.90	1.57	1.08	1.81
F-statistic	5.45	8892.35	31.44	7.57	8939.93	779.36
Prob(F-statistic)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Mean Dep Var	6.40	220.25	6.27	-1.42	84.49	49.60
S.D. Dep Var	3.31	148.84	2.46	2.43	46.99	23.22
Sum Squared Resid	416.50	887.10	61.22	185.76	87.55	245.36
Durbin-Watson Statistic	1.87	2.25	1.67	2.02	1.84	2.03

EU 27

	GROWTH	PROD	UNRLT	SPBAL	EMP	EMP_OLD
C	3.23*** (0.00)	8.70*** (0.00)	0.12 (0.46)	0.39*** (0.01)	3.35 (0.11)	4.00*** (0.00)
(...)(-1)	0.19*** (0.01)	0.95*** (0.00)	0.90*** (0.00)	0.50*** (0.00)	0.96*** (0.00)	0.93*** (0.00)
ALM(-1)	0.04 (0.48)	0.02 (0.68)	0.02* (0.10)	-0.00 (0.98)	0.01 (0.70)	-0.00 (0.97)
BAR(-1)	0.03 (0.80)	0.22** (0.04)	-0.05* (0.06)	-0.14 (0.12)	0.05 (0.38)	0.10 (0.25)
JPR(-1)	-0.27*** (0.00)	-0.18** (0.04)	0.02 (0.29)	-0.16** (0.05)	-0.06 (0.11)	-0.12* (0.09)
MOB(-1)	-0.39*** (0.00)	-0.36*** (0.00)	-0.04* (0.10)	-0.10 (0.28)	0.01 (0.83)	-0.01 (0.90)
PEN(-1)	-0.04 (0.41)	-0.04 (0.37)	0.04*** (0.00)	-0.10** (0.02)	-0.12*** (0.00)	-0.03 (0.48)
TAX(-1)	-0.03 (0.67)	0.07 (0.28)	0.01 (0.47)	0.02 (0.67)	0.06** (0.03)	0.04 (0.59)
TIM(-1)	0.03 (0.74)	0.17* (0.07)	-0.02 (0.30)	-0.07 (0.47)	-0.01 (0.89)	-0.01 (0.95)
UNB(-1)	-0.00 (0.95)	-0.06 (0.29)	-0.01 (0.65)	0.01 (0.78)	0.01 (0.76)	0.03 (0.47)
R ²	0.57	0.99	0.94	0.85	0.99	0.99
Adj R ²	0.48	0.99	0.93	0.82	0.99	0.99
S.E. of regression	1.92	2.54	0.65	1.42	0.88	1.45
F-statistic	6.69	13171.57	80.25	29.34	25314.95	3858.10
Prob(F-statistic)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Mean Dep Var	4.28	211.04	5.14	0.45	90.87	60.15
S.D. Dep Var	2.67	117.69	2.44	3.36	56.49	36.24
Sum Squared Resid	660.62	1162.34	75.66	362.41	139.33	375.88
Durbin-Watson Statistic	1.65	1.95	1.59	1.82	1.62	1.83

EU 15

	GROWTH	PROD	UNRLT	SPBAL	EMP	EMP_OLD
C	2.40*** (0.00)	-1.82 (0.58)	0.48*** (0.01)	0.42* (0.10)	1.25 (0.71)	5.59*** (0.00)
(...)(-1)	0.04 (0.64)	1.04*** (0.00)	0.83*** (0.00)	0.44*** (0.00)	0.99*** (0.00)	0.91*** (0.00)
ALM	0.04 (0.40)	-0.04 (0.56)	0.00 (0.74)	-0.04 (0.45)	0.024 (0.49)	0.03 (0.63)
ALM(-1)	0.10* (0.09)	0.01 (0.85)	0.00 (0.83)	-0.04 (0.40)	0.02 (0.69)	-0.06 (0.38)
BAR	0.13 (0.31)	0.04 (0.82)	-0.05 (0.16)	0.24* (0.07)	-0.05 (0.54)	-0.07 (0.64)
BAR(-1)	0.03 (0.83)	0.28* (0.09)	-0.03 (0.41)	0.13 (0.35)	-0.06 (0.47)	-0.02 (0.91)
JPR	-0.29*** (0.01)	-0.11 (0.39)	0.03 (0.30)	0.15 (0.23)	-0.19*** (0.01)	-0.18* (0.10)
JPR(-1)	-0.21** (0.03)	-0.37*** (0.00)	0.00 (0.95)	0.09 (0.33)	-0.07 (0.28)	-0.29*** (0.00)
MOB	0.05 (0.62)	0.13 (0.27)	-0.04 (0.15)	-0.01 (0.88)	-0.07 (0.34)	-0.19* (0.09)
MOB(-1)	-0.32*** (0.00)	-0.35*** (0.00)	-0.03 (0.36)	0.08 (0.39)	-0.06 (0.37)	-0.13 (0.21)
PEN	-0.06 (0.19)	-0.00 (0.93)	-0.01 (0.61)	-0.06* (0.09)	0.02 (0.45)	0.08* (0.10)
PEN(-1)	-0.15*** (0.01)	-0.13** (0.06)	0.04*** (0.01)	-0.06 (0.21)	-0.10*** (0.01)	-0.08 (0.24)
TAX	0.06 (0.24)	0.18** (0.02)	-0.00 (0.97)	-0.05 (0.45)	-0.06* (0.07)	-0.00 (0.98)
TAX(-1)	-0.05 (0.48)	0.08 (0.31)	0.04 (0.11)	-0.03 (0.63)	-0.00 (0.92)	-0.02 (0.78)
TIM	0.09 (0.37)	-0.15 (0.19)	-0.00 (0.89)	0.01 (0.89)	0.08 (0.21)	0.03 (0.74)
TIM(-1)	0.09 (0.40)	0.03 (0.79)	-0.07** (0.04)	-0.02 (0.88)	0.00 (0.97)	0.01 (0.95)
UNB	0.05 (0.41)	0.00 (0.99)	-0.02 (0.27)	0.13** (0.02)	0.02 (0.64)	0.01 (0.93)
UNB(-1)	0.11 (0.11)	-0.05 (0.46)	-0.02 (0.30)	0.02 (0.71)	0.09* (0.06)	0.12* (0.09)
R ²	0.86	0.99	0.97	0.95	0.99	0.99
Adj R ²	0.80	0.99	0.96	0.92	0.99	0.99
S.E. of regression	1.03	1.29	0.29	1.08	0.63	1.03
F-statistic	12.45	5641.37	85.89	41.96	8580.13	2239.95
Prob(F-statistic)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Mean Dep Var	3.19	136.30	2.75	2.29	78.19	53.45
S.D. Dep Var	2.30	52.72	1.52	3.93	31.84	26.73
Sum Squared Resid	77.14	120.60	6.15	85.54	28.92	78.04
Durbin-Watson Statistic	1.80	1.90	1.66	2.07	1.70	1.85

12 new member states

	GROWTH	PROD	UNRLT	SPBAL	EMP	EMP_OLD
C	3.49*** (0.00)	5.83** (0.05)	1.03** (0.05)	-0.26 (0.35)	-0.57 (0.90)	3.73** (0.05)
(...)(-1)	0.28*** (0.01)	0.99*** (0.00)	0.81*** (0.00)	0.32** (0.02)	1.01*** (0.00)	0.93*** (0.00)
ALM	0.10 (0.35)	0.10 (0.53)	0.00 (0.91)	0.18 (0.11)	0.03 (0.68)	-0.10 (0.33)
ALM(-1)	0.58*** (0.00)	0.29 (0.24)	0.03 (0.66)	-0.29 (0.11)	-0.02 (0.85)	-0.05 (0.78)
BAR	-0.04 (0.82)	0.45** (0.05)	0.05 (0.45)	-0.15 (0.28)	-0.15 (0.19)	-0.19 (0.27)
BAR(-1)	0.17 (0.49)	0.37 (0.28)	-0.32*** (0.00)	0.02 (0.94)	0.14 (0.38)	0.60** (0.02)
JPR	0.06 (0.66)	0.01 (0.98)	0.01 (0.82)	-0.17 (0.27)	0.01 (0.94)	-0.41*** (0.01)
JPR(-1)	-0.38*** (0.01)	-0.30 (0.21)	-0.01 (0.92)	-0.09 (0.56)	-0.09 (0.39)	-0.11 (0.49)
MOB	0.89*** (0.01)	-0.09 (0.85)	-0.34** (0.04)	-0.22 (0.34)	0.36 (0.15)	0.81*** (0.01)
MOB(-1)	0.25 (0.54)	0.19 (0.72)	-0.03 (0.86)	-0.33 (0.43)	0.08 (0.81)	-0.89** (0.03)
PEN	-0.06 (0.68)	-0.10 (0.57)	-0.12 (0.15)	0.13 (0.45)	0.02 (0.85)	0.03 (0.83)
PEN(-1)	0.14 (0.34)	-0.26 (0.18)	-0.01 (0.88)	-0.05 (0.73)	-0.05 (0.65)	0.07 (0.63)
TAX	0.05 (0.77)	-0.31 (0.26)	-0.01 (0.91)	-0.23 (0.23)	0.07 (0.40)	0.04 (0.84)
TAX(-1)	-0.11 (0.57)	-0.02 (0.96)	0.22*** (0.01)	0.10 (0.54)	0.11 (0.38)	-0.24 (0.26)
TIM	-0.14 (0.51)	-0.00 (0.99)	0.01 (0.92)	0.19 (0.45)	0.11 (0.47)	0.31 (0.13)
TIM(-1)	-0.06 (0.80)	0.57 (0.13)	0.09 (0.24)	0.01 (0.97)	0.07 (0.50)	0.05 (0.85)
UNB	-0.07 (0.61)	-0.10 (0.60)	-0.12* (0.10)	-0.02 (0.85)	0.09 (0.43)	0.31** (0.02)
UNB(-1)	-0.05 (0.72)	-0.08 (0.73)	-0.12* (0.08)	0.09 (0.56)	0.02 (0.88)	0.09 (0.55)
R ²	0.88	0.99	0.95	0.68	0.99	0.99
Adj R ²	0.82	0.99	0.92	0.52	0.99	0.99
S.E. of regression	1.36	2.90	0.83	1.52	1.08	1.77
F-statistic	14.01	2271.09	36.40	4.23	6288.79	634.33
Prob(F-statistic)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Mean Dep Var	6.07	191.82	6.04	-1.14	82.01	53.32
S.D. Dep Var	3.17	80.32	2.97	2.19	49.88	25.87
Sum Squared Resid	99.56	462.74	37.61	126.60	64.49	171.47
Durbin-Watson Statistic	2.07	2.57	1.81	2.06	2.03	2.33

EU 27

	GROWTH	PROD	UNRLT	SPBAL	EMP	EMP_OLD
C	2.78*** (0.00)	3.70** (0.03)	0.52*** (0.00)	0.20 (0.23)	1.54 (0.60)	3.92*** (0.00)
(...)(-1)	0.18*** (0.01)	0.99*** (0.00)	0.86*** (0.00)	0.45*** (0.00)	0.98*** (0.00)	0.93*** (0.00)
ALM	0.00 (0.96)	-0.02 (0.67)	0.02 (0.11)	0.07** (0.08)	0.09 (0.72)	0.01 (0.72)
ALM(-1)	0.14** (0.02)	0.08 (0.22)	0.00 (0.76)	-0.05 (0.30)	-0.00 (0.99)	-0.02 (0.75)
BAR	0.15 (0.13)	0.17 (0.14)	-0.04 (0.18)	-0.05 (0.55)	-0.04 (0.48)	-0.04 (0.66)
BAR(-1)	0.31*** (0.01)	0.42*** (0.00)	-0.08*** (0.00)	-0.09 (0.34)	0.06 (0.44)	0.16 (0.15)
JPR	-0.15* (0.06)	-0.12 (0.20)	-0.02 (0.43)	0.01 (0.92)	-0.03 (0.46)	-0.23*** (0.00)
JPR(-1)	-0.27*** (0.00)	-0.27*** (0.01)	0.01 (0.86)	0.00 (0.96)	-0.07 (0.18)	-0.22*** (0.01)
MOB	0.19** (0.06)	0.15 (0.15)	-0.11*** (0.00)	-0.13 (0.12)	0.02 (0.78)	-0.10 (0.28)
MOB(-1)	-0.25*** (0.01)	-0.31*** (0.00)	-0.05 (0.12)	0.00 (0.97)	-0.00 (0.97)	-0.12 (0.26)
PEN	-0.05 (0.19)	0.03 (0.61)	-0.01 (0.48)	-0.00 (0.93)	-0.01 (0.86)	0.09* (0.06)
PEN(-1)	-0.05 (0.30)	-0.10* (0.10)	0.04** (0.04)	-0.05 (0.28)	-0.08** (0.02)	-0.04 (0.48)
TAX	0.02 (0.75)	0.06 (0.40)	0.00 (0.96)	-0.07 (0.18)	-0.05 (0.20)	-0.03 (0.62)
TAX(-1)	-0.06 (0.38)	0.05 (0.48)	0.06*** (0.01)	0.03 (0.63)	0.03 (0.63)	-0.04 (0.52)
TIM	0.10 (0.28)	-0.04 (0.70)	-0.02 (0.37)	0.08 (0.37)	0.12** (0.03)	0.12 (0.18)
TIM(-1)	0.03 (0.79)	0.11 (0.35)	-0.05 (0.11)	-0.08 (0.41)	-0.01 (0.84)	0.03 (0.76)
UNB	0.06 (0.28)	0.00 (0.96)	-0.03* (0.09)	0.09* (0.06)	0.06 (0.12)	0.07 (0.20)
UNB(-1)	0.09 (0.13)	-0.05 (0.38)	-0.01 (0.46)	0.04 (0.46)	0.06 (0.17)	0.11* (0.07)
R ²	0.82	0.99	0.97	0.90	0.99	0.99
Adj R ²	0.77	0.99	0.97	0.86	0.99	0.99
S.E. of regression	1.22	2.24	0.63	1.33	0.86	1.45
F-statistic	15.33	9263.40	122.53	28.93	6165.06	3254.27
Prob(F-statistic)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Mean Dep Var	4.26	205.08	5.58	0.88	82.07	60.93
S.D. Dep Var	2.53	103.13	3.39	3.61	32.29	39.70
Sum Squared Resid	215.28	727.66	56.61	256.14	107.17	306.65
Durbin-Watson Statistic	1.84	2.06	1.73	2.04	1.71	1.94

4.2.2.1 De economische groei

Als we ons enkel focussen op de EU 15 zien we dat, als we in de regressie enkel de indicatoren zonder vertraging opnemen, er geen significante effecten op economische groei waar te nemen zijn. Maar wanneer we de regressie draaien met een vertraging op de indicatoren, kunnen we opmerken dat de hervormingen op gebied van de Job Protection en de Immigration/Mobility een negatief significant effect hebben op het 1% significantieniveau. Merkwaardig is dat, in geval van de combinatie van de indicatoren met en zonder vertraging, de negatieve effecten nog uitgesprokener worden. De hervormingen op gebied van de Pensions, met en zonder vertraging, hebben een negatief effect op de groei op respectievelijk 5 en 1% significantieniveau. Ook de indicator Immigration/Mobility en de Pensions kennen met vertraging een 1% negatief effect. Enig lichtpuntje is dat de hervormingen omtrent de Active Labour Market Policies een 10% positieve invloed hebben op de economische groei wanneer er een vertraging aan wordt toegewezen.

Wanneer we ons enkel toespitsen op de 12 lidstaten die sinds 2004 tot de Europese Unie zijn toegetreden, kunnen we weer een aantal significante effecten waarnemen. In geval van een regressie met de gewone indicatoren, zien we dat voor deze 12 landen de hervormingen op gebied van de Immigration/Mobility een significant positief effect vertonen op het 1% significantieniveau. Als we de regressie draaien met enkel de vertraagde indicatoren, wordt dit positief effect omgezet in een negatief effect op 10% significantieniveau. Ook de indicator Job Protection brengt een negatief effect op de groei met zich mee op 5% significantieniveau. Als we de combinatie maken van gewone en vertraagde indicatoren, blijft de indicator Immigration/Mobility zonder vertraging positief op 1 % significantieniveau. Ook de Active Labour Market Policies met vertraging kennen hetzelfde effect. Minpunt is dat de hervormingen op gebied van de Job Protection een sterker negatief effect vertoont, namelijk op het 1% significantieniveau.

Voor de EU 27 kunnen we zien dat, wanneer de regressies enkel de indicatoren zonder vertraging bevatten, de indicator mobility een positieve invloed heeft op de groei op het 5% significantieniveau. Merkwaardig genoeg hebben de Pensions een negatieve invloed op de economische groei, maar enkel op het 10% significantieniveau.

Als we aan de indicatoren een vertraging toewijzen en de regressie runnen, zien we een aantal negatieve resultaten. Enerzijds zijn de hervormingen op het gebied van Job

Protection van sterke negatieve invloed op de groei. Ook beleidsbeslissingen op gebied van de Immigration/Mobility uiten een negatief effect, terwijl dit effect zonder vertraging positief was. Beide effecten zijn zelfs significant op het 1% significantieniveau.

Wanneer we voor de EU 27 een combinatie maken van de indicatoren zonder vertraging en de indicatoren met 1 jaar vertraging, kunnen we weer een aantal positieve en negatieve significante effecten aflezen. De indicator Wage Bargaining met vertraging kent een 1% significant positief effect. Verder brengen de hervormingen omtrent de Active Labour Market Policies met vertraging en de mobiliteit een positief effect met zich mee op het 5% significantieniveau. De negatieve effecten zijn weer te vinden bij de indicator job protectie. Zowel met als zonder vertraging kennen de hervormingen op dit beleidsgebied negatieve effecten. Zonder vertraging is dit een 10% negatief effect en met vertraging wordt dit negatief effect zelfs versterkt tot op het 1% significantieniveau. Ook de Immigration/Mobility met vertraging uit een negatief effect op de economische groei dat 1% significant is.

4.2.2.2 De productiviteit

Als we onze focus beperken tot de EU 15, kunnen we stellen dat er een aantal positieve effecten waar te nemen zijn wanneer de indicatoren zonder vertraging in de regressie worden opgenomen. Meer bepaald hebben de hervormingen op gebied van de labour Taxation en de Immigration/Mobility een positief significant effect op de productiviteit op respectievelijk 10 en 5% niveau. Als we de analyse verleggen en enkel de indicatoren met een vertraging opnemen in de regressie, wordt het effect negatief. De hervormingen op gebied van de Job Protection en de Immigration/Mobility hebben een negatieve invloed op de productiviteit op respectievelijk 10 en 1% niveau. Als we de combinatie maken en zowel de gewone indicatoren als de indicatoren met een vertraging opnemen in de regressie, brengt dit zowel positieve als negatieve resultaten met zich mee. 2 indicatoren met vertraging kennen een 1% negatief effect op de productiviteit, namelijk de Job Protection en de Immigration/Mobility. Ook de Pensions met vertraging brengen een significant negatieve invloed met zich mee, meer bepaald op het 5 % significantieniveau. Het positieve is dat de hervormingen omtrent de Labour Taxation en Wage Bargaining met vertraging een significant positief effect uiten op de productiviteit op respectievelijk 5% en 10% significantieniveau.

Indien we ons enkel focussen op de 12 nieuwe lidstaten en we nemen de indicatoren zonder vertraging op in de regressie, zien we dat enkel de hervormingen inzake de Wage Bargaining een positieve significante invloed uitoefenen op de productiviteit. Deze invloed is meer bepaald significant op het 5% significantieniveau. Als we aan de indicatoren een vertraging toekennen, zijn er geen noemenswaardige effecten op te merken. In geval van een combinatie van de gewone indicatoren en deze indicatoren met een vertraging, zijn het weer de hervormingen betreffende de Wage Bargaining die positief significant zijn op het 5% significantieniveau.

Nu gaan we de aandacht vestigen op het aggregaat van de EU 15 en de 12 nieuwe lidstaten, namelijk de EU 27. In de regressie waarin de indicatoren zonder vertraging zijn opgenomen, valt op te merken dat er geen noemenswaardige effecten zijn terug te vinden. Dit is ietwat merkwaardig, omdat zowel de regressie van de EU 15 als de regressie van de 12 nieuwe lidstaten positieve effecten vertoonden. Indien de regressie gedraaid wordt met een vertraging in de indicatoren zijn het, in overeenkomst met de regressie van de EU 15, de hervormingen omtrent de Job Protection en de Immigration/Mobility die een negatieve invloed vertonen op de productiviteit, en dit respectievelijk op het 5% en 1% significantieniveau. Een positieve noot is dat de beleidsbeslissingen omtrent de Wage Bargaining (5%) en de Working Time (10%) een positieve invloed uiten op de productiviteit. Wanneer we zowel de indicatoren met en zonder vertraging in de regressie opnemen, zien we dat de verdraagde indicatoren overeenkomstig met de Job Protection, de Immigration/Mobility en de Pensions, net zoals bij de regressie van de EU 15, een negatief effect uitoefenen op de productiviteit. De respectievelijke significantieniveaus zijn 1%, 1% en 5%. Er is ook een positief effect, want de verdraagde indicator omtrent de wage Bargaining wordt positief significant op het 1% significantieniveau, terwijl dit in de regressie van de EU 15 slechts 10% was.

4.2.2.3 De werkloosheid

De werkloosheid op lange termijn ondervindt geen noemenswaardige invloeden van de hervormingen wanneer we de indicatoren zonder vertraging in de regressie opnemen. Als we aan de indicatoren een vertraging van 1 jaar toekennen, zien we enkel dat de hervormingen omtrent de Pensions significant positief worden op het 5% significantieniveau. Dit is een negatief resultaat, want we verwachten dat bepaalde hervormingen de werkloosheid op lange termijn doen afnemen. De regressie waarin

zowel de indicatoren zonder als met vertraging zijn opgenomen, bevestigen dit want ook hier zorgt de vertraagde Pension indicator voor een significante positieve invloed op de werkloosheid. Deze invloed wordt zelfs significant op het 1% significantieniveau. Er moet wel worden opgemerkt dat bij deze regressie de vertraagde indicator betreffende de Working Time een 5% negatieve significantie invloed heeft op de werkloosheid, wat positief is omdat deze hervormingen de werkloosheid op lange termijn doen dalen.

Indien we ons focussen op een regressie waar enkel de 12 nieuwe lidstaten zijn ondergebracht, zien we enkel een positief resultaat. De hervormingen in het domein van de Immigration/Mobility hebben een negatieve invloed op de werkloosheid op lange termijn. Deze invloed is significant op het 10% significantieniveau. Als we deze regressie draaien met enkel de vertraagde indicatoren, wordt dezelfde invloed zelfs significant op het 5% significantieniveau. Ook de hervormingen omtrent de Wage Bargaining hebben een 5% negatieve invloed. Het is dus duidelijk dat de hervormingen wat tijd nodig hadden vooraleer het effect duidelijk was. Wanneer we in de regressie zowel de gewone als de vertraagde indicatoren opnemen, kunnen we nog meer significante effecten waarnemen. Hervormingen omtrent de Unemployment Benefits hebben, voor zowel de gewone als de vertraagde indicator, een 10% negatieve invloed op de werkloosheid. Ook beslissingen omtrent de Immigration/Mobility indicator en de vertraagde Wage Bargaining indicator brengen dit effect met zich mee, en dit respectievelijk op het 5% en 1% significantieniveau. Een merkwaardig negatief resultaat is het feit dat de vertraagde Labour Taxation indicator een significant positieve invloed heeft op de werkloosheid, en dit zelfs op 1% significantieniveau.

Net zoals bij de voorgaande 2 afhankelijke variabelen, is het nu tijd om te kijken naar de regressie die al de landen van de Europese Unie omvat. Indien we enkel de gewone indicatoren opnemen, zien we dat de hervormingen betreffende de Immigration/Mobility een 5% negatieve invloed hebben op de werkloosheid. Dit is een positief resultaat, want deze hervormingen doen de werkloosheid dalen. Als we aan de indicatoren een vertraging toekennen, zijn er zowel positieve als negatieve resultaten te noteren. Enerzijds hebben de hervormingen omtrent de vertraagde indicatoren Immigration/Mobility en Wage Bargaining een 10% negatieve invloed op de werkloosheid. Anderzijds werken de hervormingen omtrent de Active Labour Market Policies en de Pensions verhogend op de werkloosheid, en dit respectievelijk op het 10% en 1% significantieniveau. Indien we zowel de gewone als de vertraagde indicatoren

opnemen in de regressie, worden de positieve uitkomsten versterkt. De vertraagde Wage Bargaining Indicator en de gewone Immigration/Mobility indicator werken nu 1% significant negatief op de werkloosheid. Ook de gewone indicator die de Unemployment Benefits vertegenwoordigt, werkt significant negatief op de werkloosheid, en dit op het 10% significantieniveau. Spijtig genoeg zijn er ook wat mindere resultaten. Zo werken de hervormingen omtrent de vertraagde Pensions indicator 5% positief op de werkloosheid. Ook zien we hier terug het merkwaardig negatief resultaat dat de vertraagde Labour Taxation indicator met zich meebrengt. Net zoals bij de 12 nieuwe lidstaten werkt deze indicator opnieuw 1% positief op de werkloosheid.

4.2.2.4 De fiscale balans

Zoals bij de bespreking van de voorgaande variabelen, gaan we ons eerst richten op de regressie waarin enkel de landen van de EU 15 zijn vervat. Wanneer we de 8 indicatoren gewoon opnemen in de regressie, kunnen we stellen dat het resultaat positief is. De hervormingen op het gebied van de Unemployment Benefits en de Wage Bargaining uiten een positief effect op de fiscale balans. Respectievelijk gebeurt dit op het 5% en 1% significantieniveau. Spijtig genoeg hebben de Pensions een negatief effect, maar dit speelt zich enkel af op het 10% significantieniveau. Indien we de regressie opnieuw draaien met een vertraging op de indicatoren, brengt dit geen positieve effecten met zich mee. Sterker nog, de vertraagde indicator omtrent de Pensions werkt negatief op de fiscale balans en dit zelfs op het 1% significantieniveau. Uiteraard gaan we ook kijken naar de regressie waar zowel de indicatoren met als de indicatoren zonder vertraging in de regressie zitten. Ook nu zijn het de gewone indicatoren omtrent de Wage Bargaining en de Unemployment Benefits die een positief effect uiten op de fiscale balans. Dit effect is significant op respectievelijk het 10% en 5% significantieniveau, dus het effect van de Wage Bargaining is afgezwakt. Het negatieve is dat, net zoals bij de regressie met enkel de gewone indicatoren, de hervormingen op het gebied van de Pensions een 10% negatief effect hebben op de fiscale balans.

De regressie waarin enkel de 12 nieuwe lidstaten vervat zijn, vertoont een negatief resultaat wanneer we de gewone indicatoren opnemen. De hervormingen omtrent de Labour Taxation zijn negatief voor de fiscale balans op het 5% significantieniveau. Eventueel kunnen we stellen dat de indicator Active Labour Market Policies licht positief werkt op de fiscale balans, maar dit is enkel op het 14% significantieniveau. Indien we

aan de indicatoren een vertraging toewijzen en de regressie opnieuw runnen, is het de indicator Immigration/Mobility die een negatief effect vertoont op het 5% significantieniveau. Wanneer we zowel de gewone als de vertraagde indicatoren opnemen in de regressie, zijn er geen noemenswaardige effecten waar te nemen. We kunnen dus stellen dat de resultaten van deze regressie voor de 12 nieuwe lidstaten alles behalve positief zijn.

Als we al de 27 landen van de Europese Unie in de regressie opnemen, zien we dat er geen significante effecten te noteren zijn wanneer we enkel de gewone indicatoren in de regressie opnemen. Indien we de indicatoren allemaal met een jaar vertragen, zijn er enkel negatieve effecten. De vertraagde indicatoren omtrent de Job Protection en de Pensions hebben een negatief effect op de fiscale balans en dit beide op het 5% significantieniveau. Maar als we de regressie draaien met zowel de gewone als de vertraagde indicatoren present, zien we een aantal positieve resultaten. De hervormingen gekoppeld aan de gewone indicatoren Active Labour Market Policies en Unemployment Benefits uiten een positieve invloed op de fiscale balans. Dit gebeurt respectievelijk op het 5% en 10% significantieniveau.

4.2.2.5 De werkgelegenheid

Als we in de EU 15-regressie enkel de gewone indicatoren opnemen, zijn de resultaten gemengd. Hervormingen betreffende de Pensions hebben een 5% significante positieve invloed op de werkgelegenheid. Maar er zijn ook mindere resultaten, want er zijn 2 indicatoren die een negatieve invloed uiten. Dit zijn meer bepaald de Wage Bargaining (5%) en de Labour Taxation (10%). Wanneer we de indicatoren vertragen, zijn er enkel negatieve invloeden te rapporteren. Meer bepaald uiten de vertraagde indicatoren omtrent de job protection en de Pensions een negatieve invloed op de werkgelegenheid op respectievelijk het 5% en 1% significantieniveau. In het geval van de combinatie van de gewone en de vertraagde factoren, zijn het de gewone indicatoren omtrent de Job Protection (1%) en de Labour Taxation (10%) die een negatieve invloed hebben op de werkgelegenheid. Ook de vertraagde indicatoren betreffende de pensions heeft een 1% negatief effect. Een lichtpuntje is dat de vertraagde indicator gekoppeld aan de Unemployment Benefits een positieve invloed heeft op de werkgelegenheid op het 10% significantieniveau.

Indien we in de regressie enkel de 12 nieuwe lidstaten opnemen en de regressie runnen met enkel de gewone indicatoren, zien we dat hervormingen omtrent de Immigration/Mobility een positieve invloed heeft op de werkgelegenheid op het 5% significantieniveau. Als we de indicatoren vertragen, brengt ook de vertraagde Immigration/Mobility indicator een positieve invloed met zich mee op dit significantieniveau. Een ander positief resultaat is dat de vertraagde Labour Taxation indicator een significant positieve invloed heeft op de werkgelegenheid op het 1% significantieniveau. De combinatie van gewone en vertraagde indicatoren brengt geen significantie effecten met zich mee.

Nu is het tijd om het aggregaat onder de loep te nemen, want we gaan nu alle 27 landen van de Europese Unie in de regressie opnemen. Met enkel de gewone indicatoren in de regressie, is het de Working Time indicator die een positieve invloed uit op de werkgelegenheid. Dit effect is positief op het 10% significantieniveau. Wanneer we enkel de vertraagde indicatoren opnemen, zien we dat de vertraagde indicator omtrent de Labour Taxation een 5% significant positief effect uit. De Pensions hebben in dat geval een 1% significant negatief effect op de werkgelegenheid. Wanneer zowel de gewone als de vertraagde indicatoren in de regressie worden opgenomen, is het weer de vertraagde Pensions indicator die een negatief effect uit op de werkgelegenheid en dit op het 5% significantieniveau. De gewone Working Time indicator heeft daarentegen een 5% significant positieve invloed op deze werkgelegenheid.

4.2.2.6 De werkgelegenheid van oudere werknemers

De resultaten van de regressie met de gewone indicatoren en waarin enkel de EU 15 is opgenomen, laten zien dat de hervormingen omtrent de Active Labour Market Policies een 10% significant positieve hebben op de werkgelegenheid van oudere werknemers. Er zijn ook een aantal negatieve effecten waar te nemen. Meer bepaald hebben de indicatoren gekoppeld aan de Wage Bargaining en de Immigration/Mobility een negatieve invloed op deze werkgelegenheid, en dit respectievelijk op het 5% en 10% significantieniveau. Ook wanneer we aan de indicatoren een vertraging toewijzen, zijn er positieve en negatieve effecten te noteren. In dit geval wordt de vertraagde Pensions indicator negatief significant op het 5% significantieniveau. De positieve noot is dat de vertraagde Unemployment Benefits indicator een 5% positieve invloed uit op de werkgelegenheid van oudere werknemers. Wanneer we zowel de gewone als de

vertraagde indicatoren in de regressie opnemen, zijn de hervormingen gekoppeld aan de Job Protection (zowel gewoon als vertraagd) en de Immigration/Mobility (gewoon) significant negatief op de werkgelegenheid. Deze effecten zijn respectievelijk 10%, 1% en 10% significant. Daarentegen zijn het de gewone pensions indicator en de vertraagde unemployment benefits indicator die een positieve invloed hebben. Beide effecten zijn significant op het 10% significantieniveau.

Wanneer we in de regressie enkel de 12 nieuwe lidstaten toelaten en enkel de gewone indicatoren opnemen, zien we zowel positieve als negatieve resultaten. De hervormingen gekoppeld aan de Unemployment Benefits werken positief op de werkgelegenheid van oudere werknemers op het 5% significantieniveau. Maar er is ook negatieve invloed, namelijk van de hervormingen op het gebied van de Job Protection en de Immigration/Mobility. Deze werken negatief op de werkgelegenheid op respectievelijk het 10% en het 5% significantieniveau. Als we een vertraging toevoegen aan de indicatoren, is het enkel de vertraagde Unemployment Benefits indicator die een significantie invloed heeft. Spijtig genoeg is deze invloed significant negatief op het 10% significantieniveau. De combinatie van de gewone en de vertraagde indicatoren geeft ook gemengde resultaten. De hervormingen gekoppeld aan de gewone Job Protection en aan de vertraagde Immigration/Mobility hebben een negatief effect op de werkgelegenheid van oudere werknemers. Deze effecten zijn respectievelijk 1% en 5% significant. Hervormingen gekoppeld aan de gewone Immigration/Mobility en de gewone Unemployment Benefits werken positief op de werkgelegenheid. Deze effecten zijn respectievelijk 1% en 5% significant.

Als we de gehele Europese Unie in de regressie opnemen, zien we geen noemenswaardige effecten wanneer we enkel werken met de gewone indicatoren. Bij de vertraagde indicatoren zien we wel een significant effect. Dit effect, meer bepaald van de hervormingen omtrent de Job Protection, is significant negatief op het 10% significantieniveau. De combinatie van gewone en vertraagde indicatoren brengt positieve en negatieve effecten met zich mee. De hervormingen gekoppeld aan de vertraagde Unemployment Benefit indicator heeft een 10% significant positief effect op de werkgelegenheid van oudere werknemers. Maar er zijn ook negatieve effecten. Zowel de gewone als de vertraagde indicator omtrent de Job Protection uit een negatief effect op de werkgelegenheid van oudere werknemers op het 1% significantieniveau.

Hoofdstuk 5: Conclusie

Om af te ronden zullen in deze conclusie de algemene resultaten van de regressies kort samengevat worden. De indicatoren die instaan voor de belangrijkste effecten zullen per afhankelijke variabele worden aangehaald.

Op gebied van de groei kunnen we voor de EU 15 concluderen dat de Job Protection, Immigration/Mobility en Pensions een negatief effect hebben. Voor de 12 nieuwe lidstaten is het ook de Immigration/Mobility indicator die een grote rol speelt. Als we de EU 27 in zijn geheel bekijken, worden de grootste effecten veroorzaakt door de hervormingen omtrent de Wage Bargaining, Job Protection en Immigration/Mobility.

Voor de productiviteit zien we in de regressies voor de EU 15 vooral sterk significante effecten die gerelateerd zijn aan de Job Protection en de Immigration/Mobility. In het geval van de 12 nieuwe lidstaten zien we enkel dat de hervormingen gerelateerd aan de Wage Bargaining noemenswaardige effecten met zich meebrengen. De sterke effecten in de EU 27 zijn gerelateerd aan de indicatoren Job Protection, Wage Bargaining, Pensions en Immigration/Mobility.

De werkloosheid op lange termijn wordt, als we enkel de landen van de EU 15 opnemen, sterk beïnvloed door beslissingen betreffende de Pensions en de Working Time. Als we ons focussen op de 12 nieuwe lidstaten, zijn het de hervormingen aangaande de Wage Bargaining, Immigration/Mobility en Labour Taxation die het meeste effect uitoefenen op de werkloosheid. Voor de EU 27, zien we dat de indicatoren Immigration/Mobility, Pensions, Wage Bargaining en Labour Taxation de sterkste significante invloed hebben.

Uit de regressies van enkel de EU 15, zien we dat de fiscal balans voornamelijk beïnvloed wordt door de hervormingen omtrent de Wage Bargaining, Pensions en Unemployment Benefits. Indien we ons richten op de 12 nieuwe lidstaten ondervindt de fiscale balans invloed van de indicatoren Immigration/Mobility en Labour Taxation. Wanneer we al de 27 landen in de regressie opnemen, staan de hervormingen gerelateerd de Job Protection aan voor de grootste effecten op de fiscale balans.

De werkgelegenheid wordt, in geval van de EU 15, het meest beïnvloed door hervormingen die te maken hebben met Pensions en Job Protection. Als we enkel rekening houden met de 12 nieuwe lidstaten, zijn het de indicatoren Immigration/Mobility en Labour Taxation die instaan voor de grootste significante effecten. Wanneer al de landen van de EU 27 in de regressie worden opgenomen, zijn het de beleidsbeslissingen omtrent de Pensions, Labour Taxation en Working Time die instaan voor de grootste effecten op de werkgelegenheid.

De werkgelegenheid van oudere werknemers kent, wanneer we enkel de landen van de EU 15 opnemen in de regressie, veel invloed van de hervormingen betreffende de Job Protection en Wage Bargaining. Als we enkel de 12 nieuwe lidstaten in de regressie stoppen, zien we dat vooral de hervormingen omtrent de Job Protection, Immigration/Mobility en Unemployment Benefits de grootste significante rol spelen. Wanneer we de EU 27 in zijn geheel bekijken, is het de indicator Job Protection die het meeste effect uitoefent op de werkgelegenheid van oudere werknemers.

Lijst van geraadpleegde werken

Arpaia, A., Costello, D., Mourre, G. (2005). Tracking labour market reforms in the EU Member States: An overview of reforms in 2004 based on the LABREF database. *European Commission: Economic Papers*, 239, 1-56.

Belot, M., van Ours, J.C. (2001). Unemployment and labor market institutions; an empirical analysis. *Center Q*, 50, 1-22.

Bertola, G., Boeri, T., Cazes, S. (2000). Employment protection in industrialized countries: The case for new indicators. *International Labour Review*, 139, 57-72.

Blanchard, O., Wolfers, J. (2000). The role of shocks and institutions in the rise of European unemployment: The aggregate evidence. *The Economic Journal*, 110, 1-33.

Betcherman, G. (2000). Structural Unemployment: How Important Are Labour Market Policies and Unstitutions?. *Canadian Public Policy – Analyse de Politiques*, 26, 131-140.

Catallane, P., Alberici, A.I., Milesi, P. (2004). Counterfactual thinking and stereotypes: The nonconformity effect. *European Journal of Social Psychology*, 34, 421-436.

Cruces, G., Galiani, S., Kidyba, S. (2010). Payroll taxes, wages and employment: Identification through polici changes. *Labour Economics*, 17, 743-749.

Dinda, S. (2008). Social capital in the creation of human capital and economic growth: A productive consumption approach. *The Journal of Socio-Economics*, 37, 2020-2033.

Directorate- General for Economic and Financial Affairs. (2008). The LIME assessment framework (LAF): a methodological tool to compare, in the context of the Lisbon Strategy, the performance of EU Member States in terms of GDP and in terms of twenty policy areas affecting growth. *European Economy – Occasional Papers*, 41, 1-236.

Duval, R., Elmeskov, J. (2006). The effects of EMU on structural reforms in labour and product markets. *Working Paper Series, 596*, 1-53.

European Commission, (2007). User Guide of the Lisbon Assessment Framework (LAF) Database, 1-13.

FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg: Algemene Directie Humanisering van de Arbeid (2009). *Ervaringsfonds, Jaarverslag 2009*, 1-42.

Forni, L. (2004). Centralization of wage bargaining and the unemployment rate: revisiting the hump-shape hypothesis. *Banca D'Italia, 492*, 1-32.

Gärtner, M. (2009). *Macroeconomics: Third Edition*.

Hutchens, R. (1999). Social security benefits and employer behaviour: Evaluating social security early retirement benefits as a form of unemployment insurance. *International Economic Review, 40*, 659-678.

Leigh, A. (2003). Employments Effect of Minimum Wages: Evidence from a Quasi-Experiment. *The Australian Economic Review, 36*, 361-373.

McDermott, C., Wescott, R. (1996). Fiscal Reforms That Work. *Economics Issues, 4*, 1-12.

OECD. (2006). Labour Market: Employment. *Employment Outlook, 1-2*.

OECD. (2007). Taking Stock of Structural Policies in OECD Countries. *Economic policy reforms – Going for growth, 1*, 1-28.

Scarpetta, S. (1996). Assessing the role of labour market policies and institutional settings on Unemployment: a cross-country study. *OECD Economic Studies, 26*, 43-95.

van Ours, J.C (2002). Has the Dutch Miracle Come To an End?. *CESifo Working Paper, 917*, 1-43.

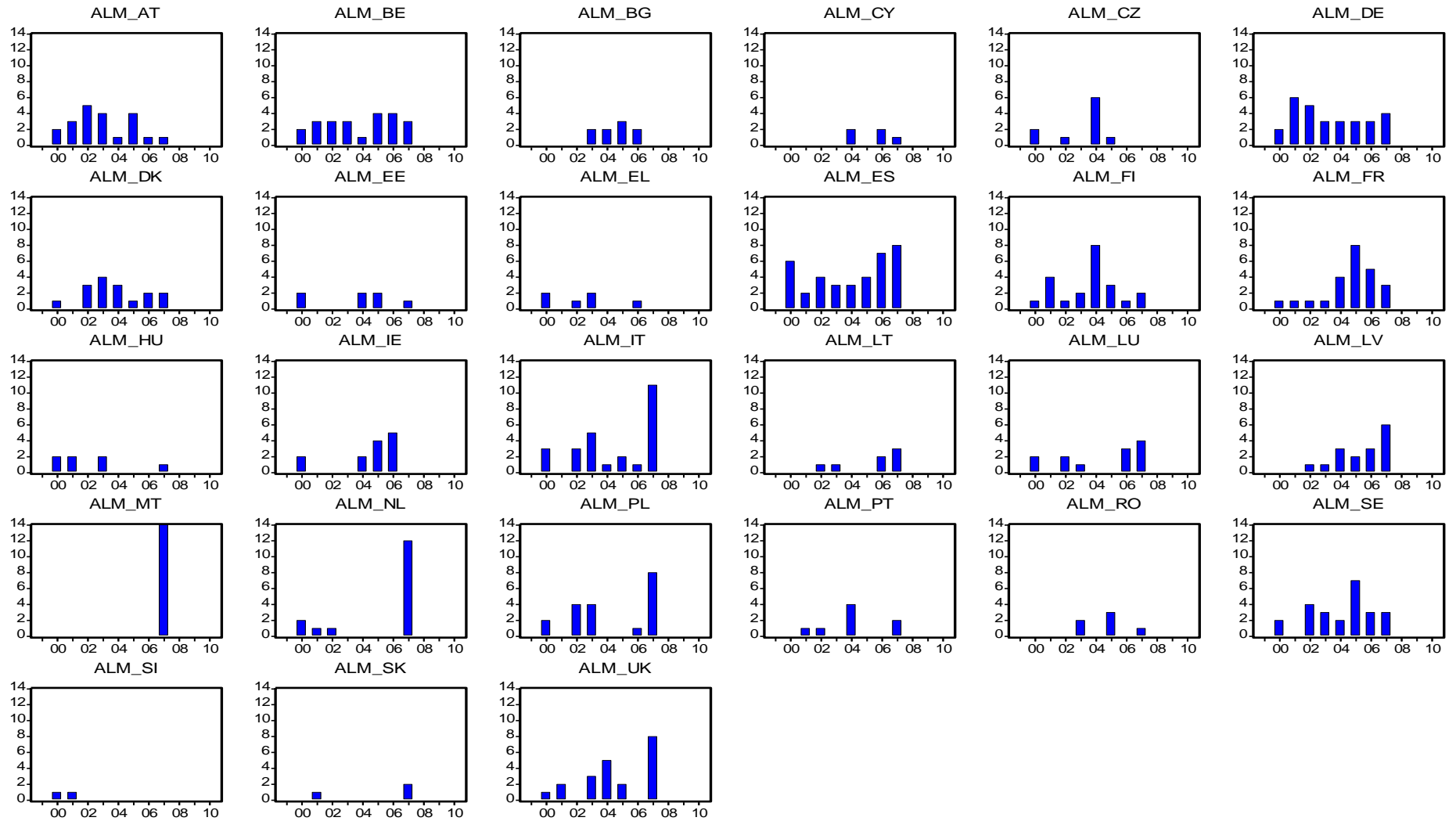
Wölfl, A., Wanner, I., Röhn, O. (2010). Product Market Regulation: Extending the Analysis Beyond OECD Countries. *Economics Department Working Papers*, 799, 1-51.

Bijlagen

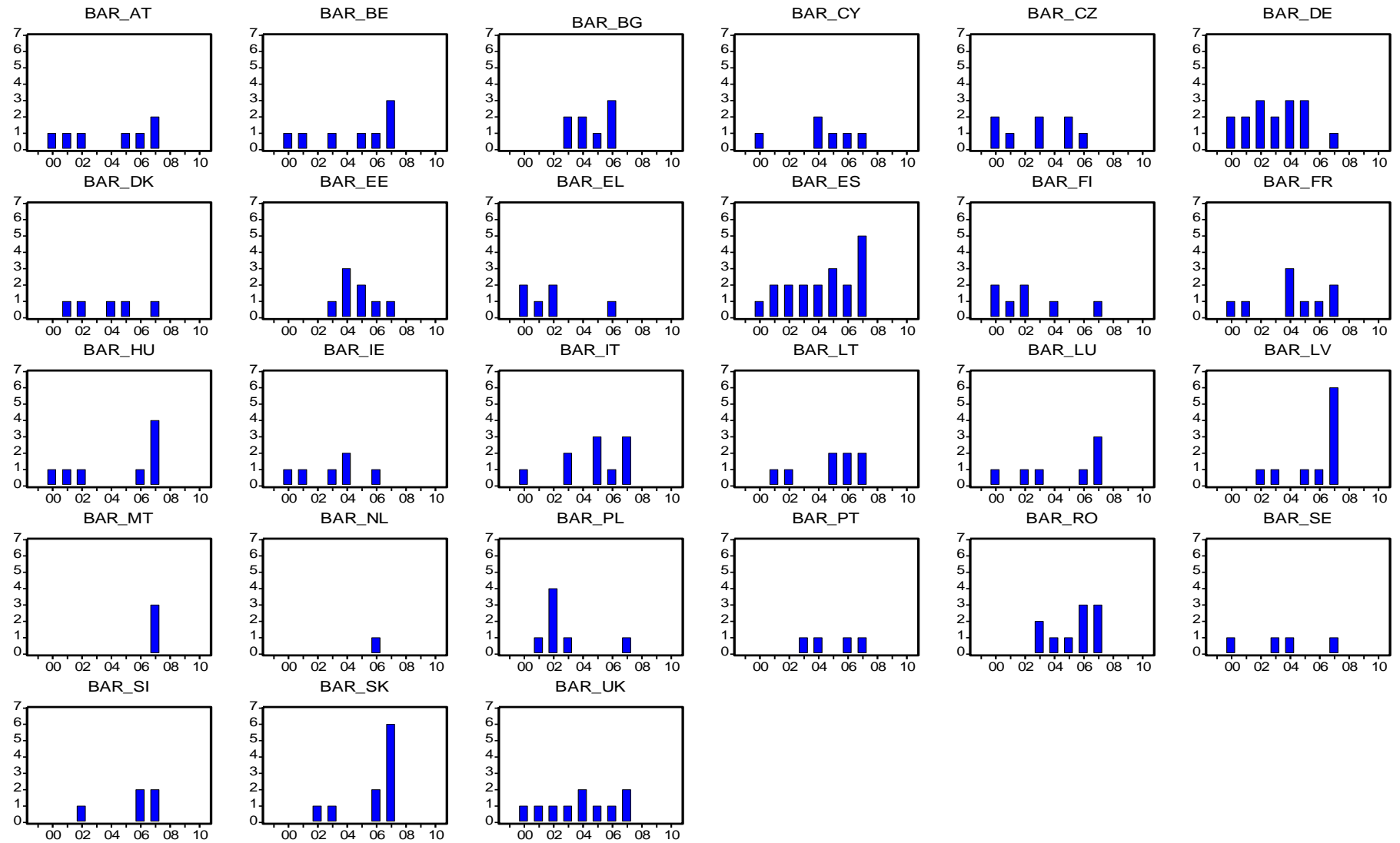
In deze bijlagen vindt u achtereenvolgens het volgende terug:

- Bijlage 1: Active Labour Market Reforms per land
- Bijlage 2: Wage Bargaining Reforms per land
- Bijlage 3: Job Protection Reforms per land
- Bijlage 4: Immigration/Mobility Reforms per land
- Bijlage 5: Pension Reforms per land
- Bijlage 6: Labour Taxation Reforms per land
- Bijlage 7: Working Time Reforms per land
- Bijlage 8: Unemployment and other welfare-related Benefits per land
- Bijlage 9: Economic Growth per land
- Bijlage 10: Productivity per land
- Bijlage 11: Long Term Unemployment rate per land
- Bijlage 12: Structural Primary Fiscal Balance per land
- Bijlage 13: Employment Rate per land
- Bijlage 14: Employment rate of older employees per land

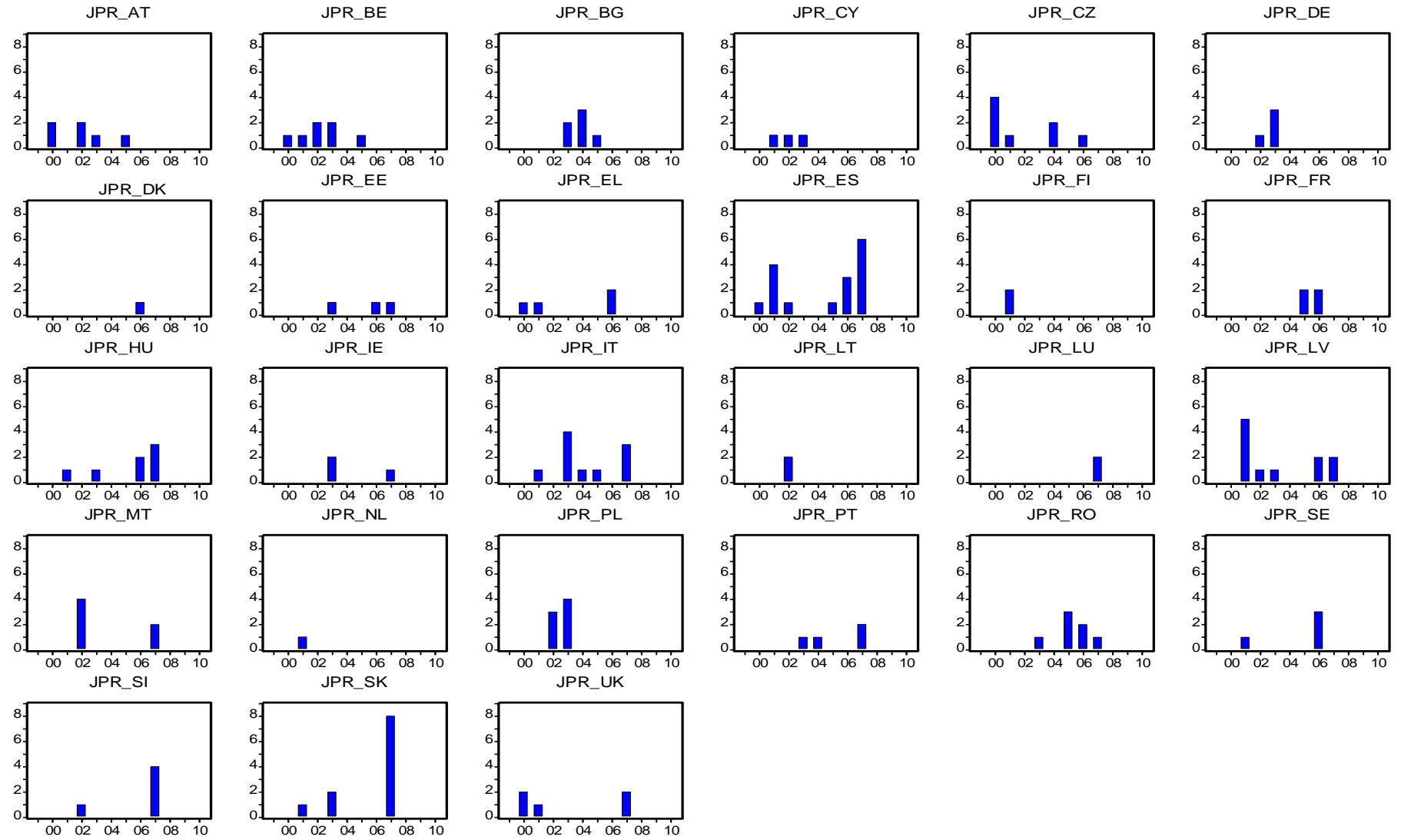
Bijlage 1: Active Labour Market Reforms per land

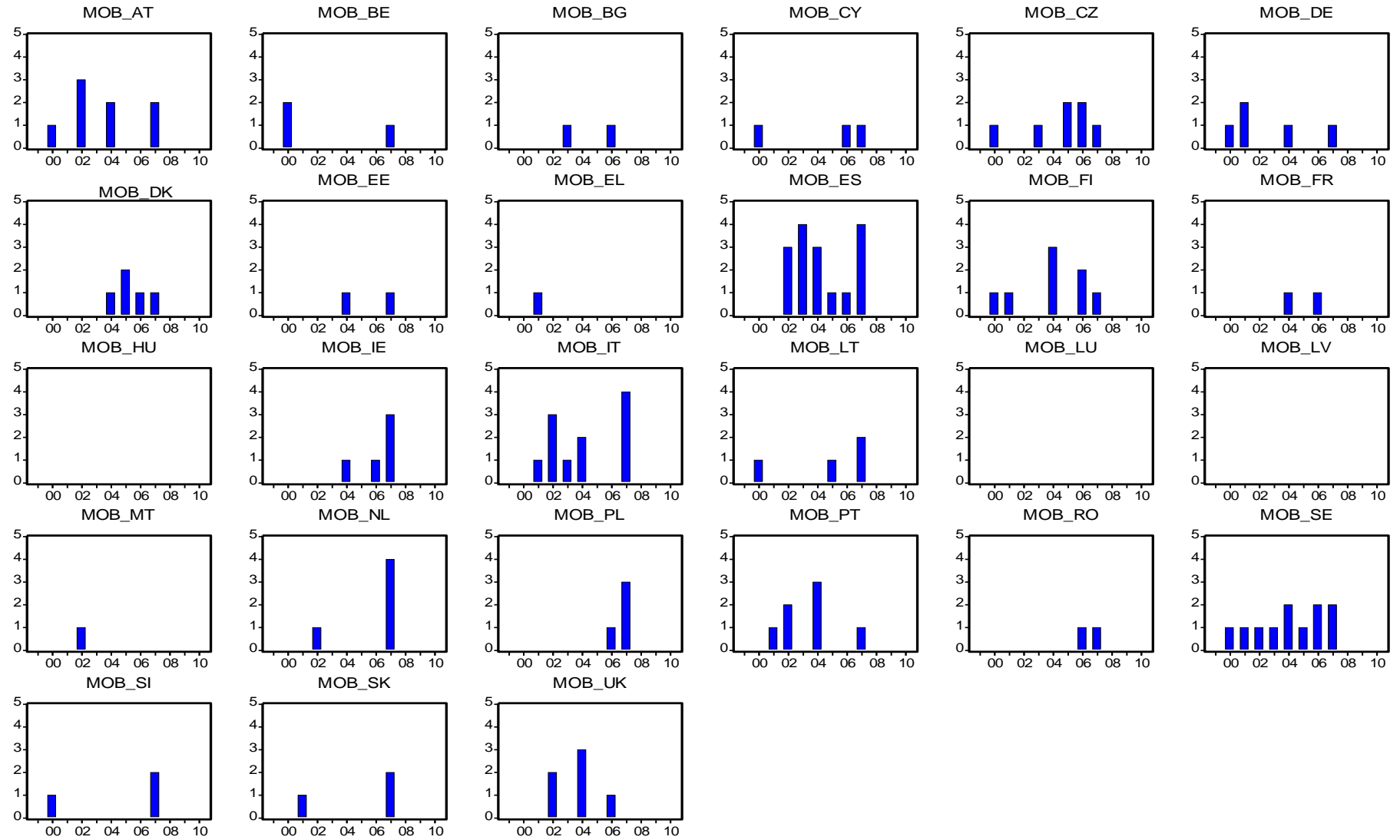
Bijlage 2: Wage Bargaining Reforms per land

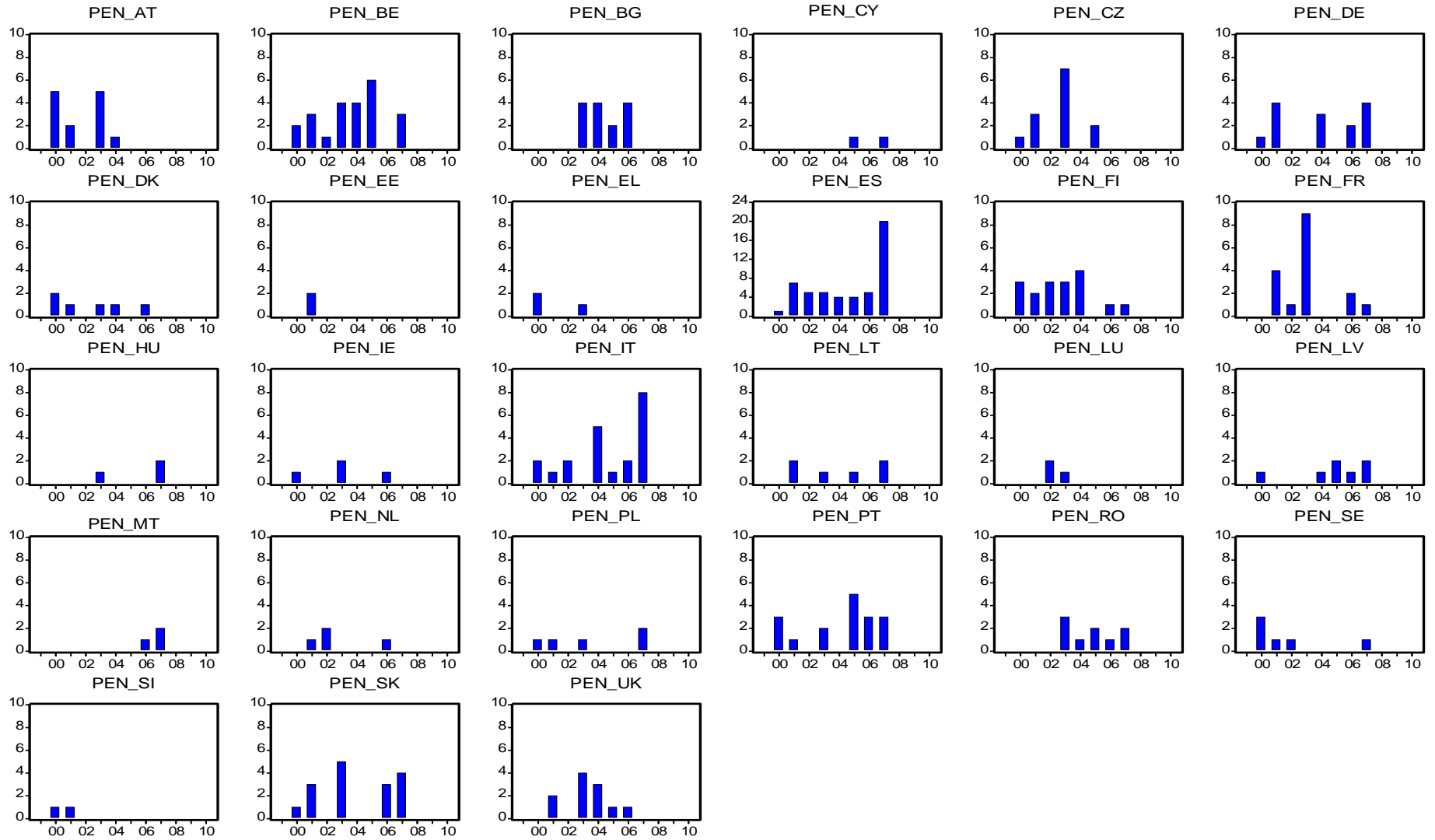
Bijlage 3: Job Protection Reforms per land

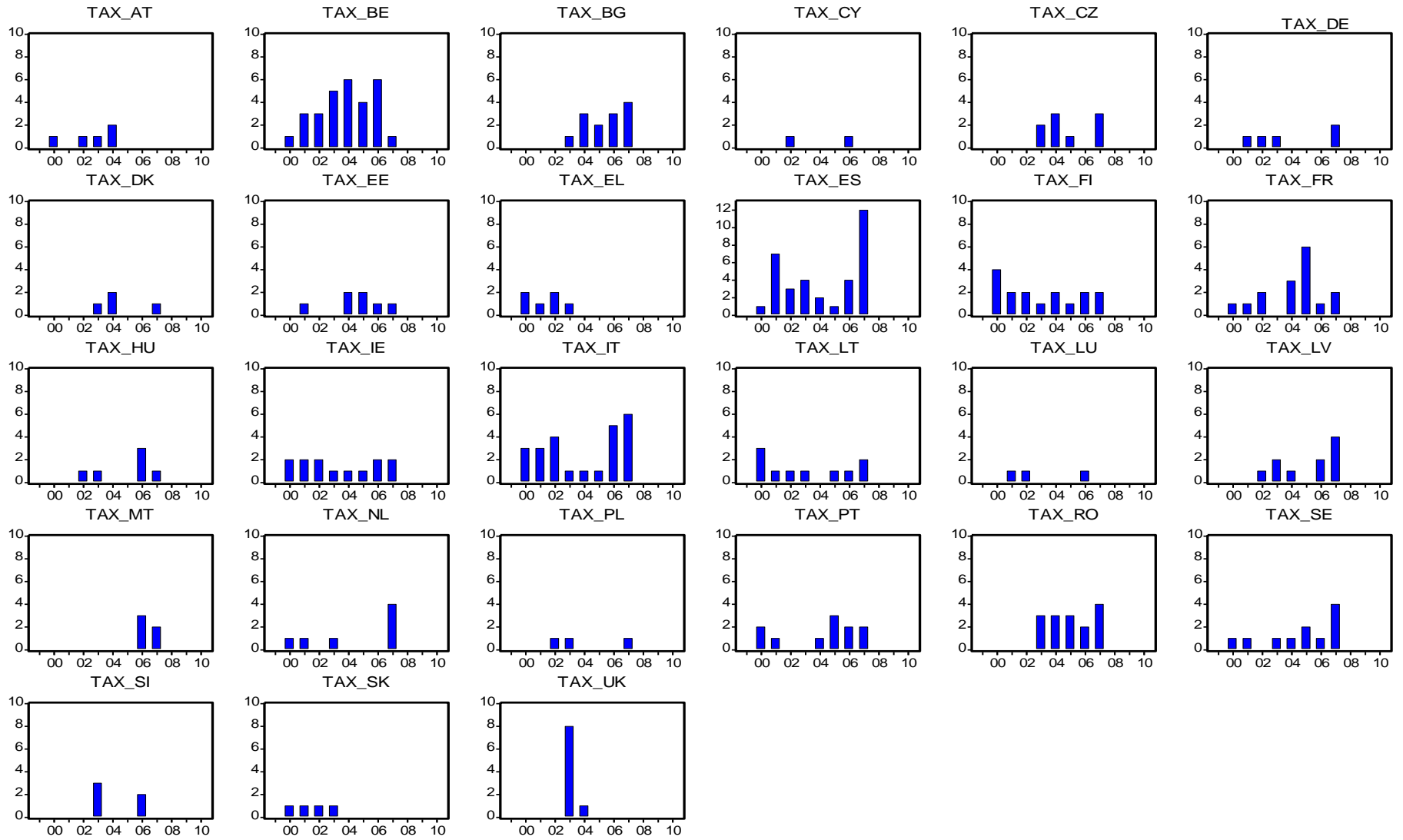
Bijlage 4: Immigration/Mobility Reforms per land

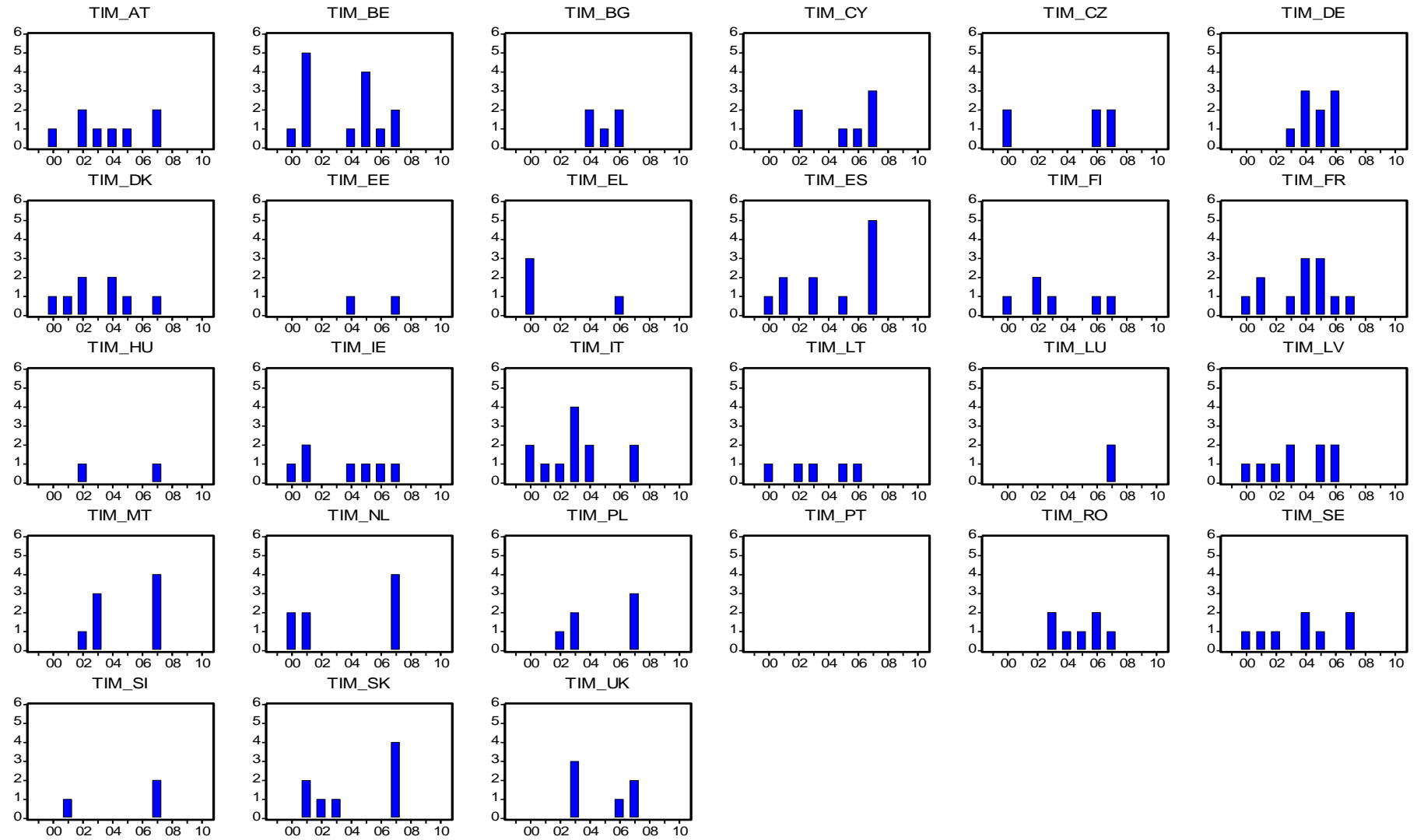
Bijlage 5: Pension Reforms per land

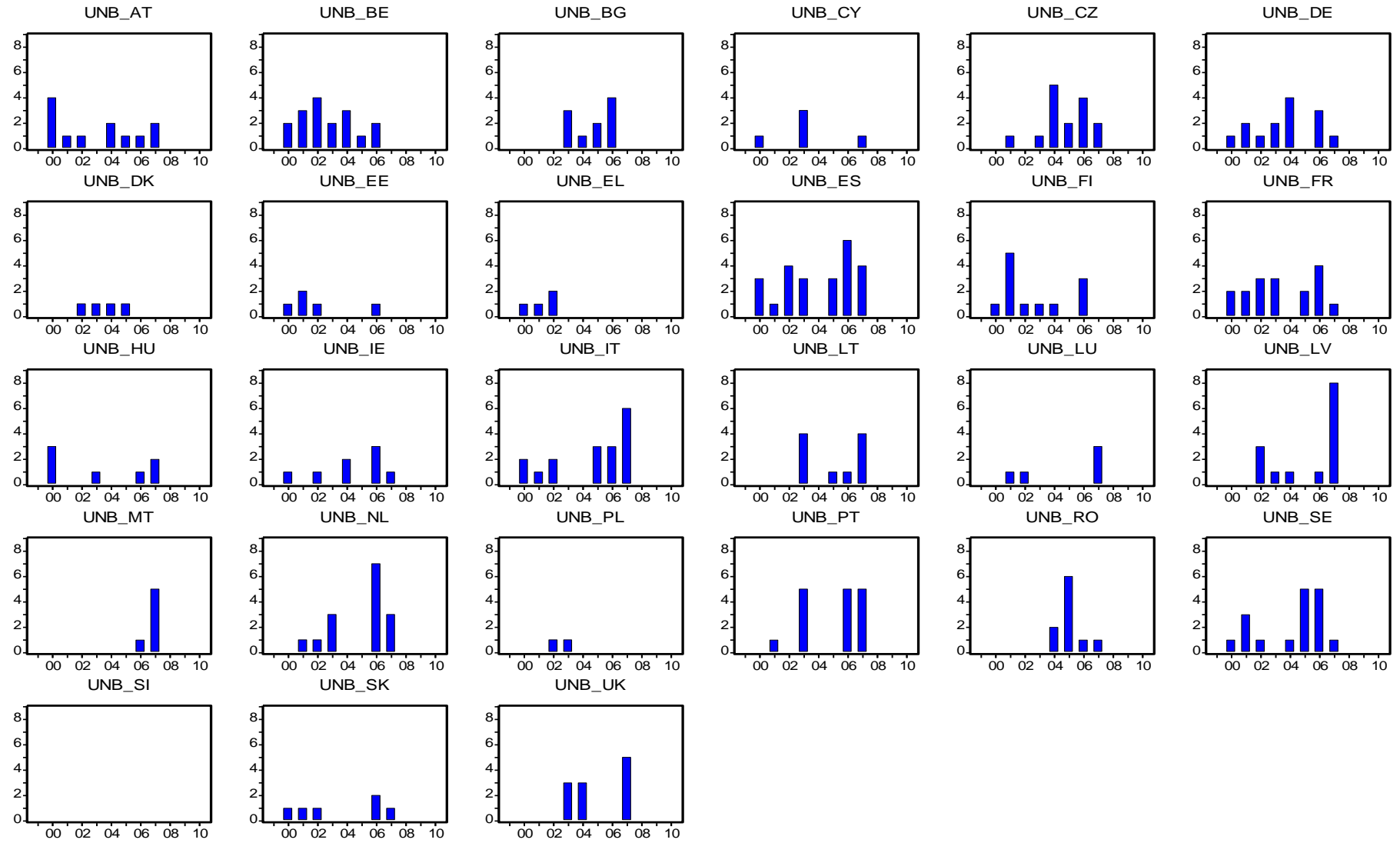
Bijlage 6: Labour Taxation Reforms per land

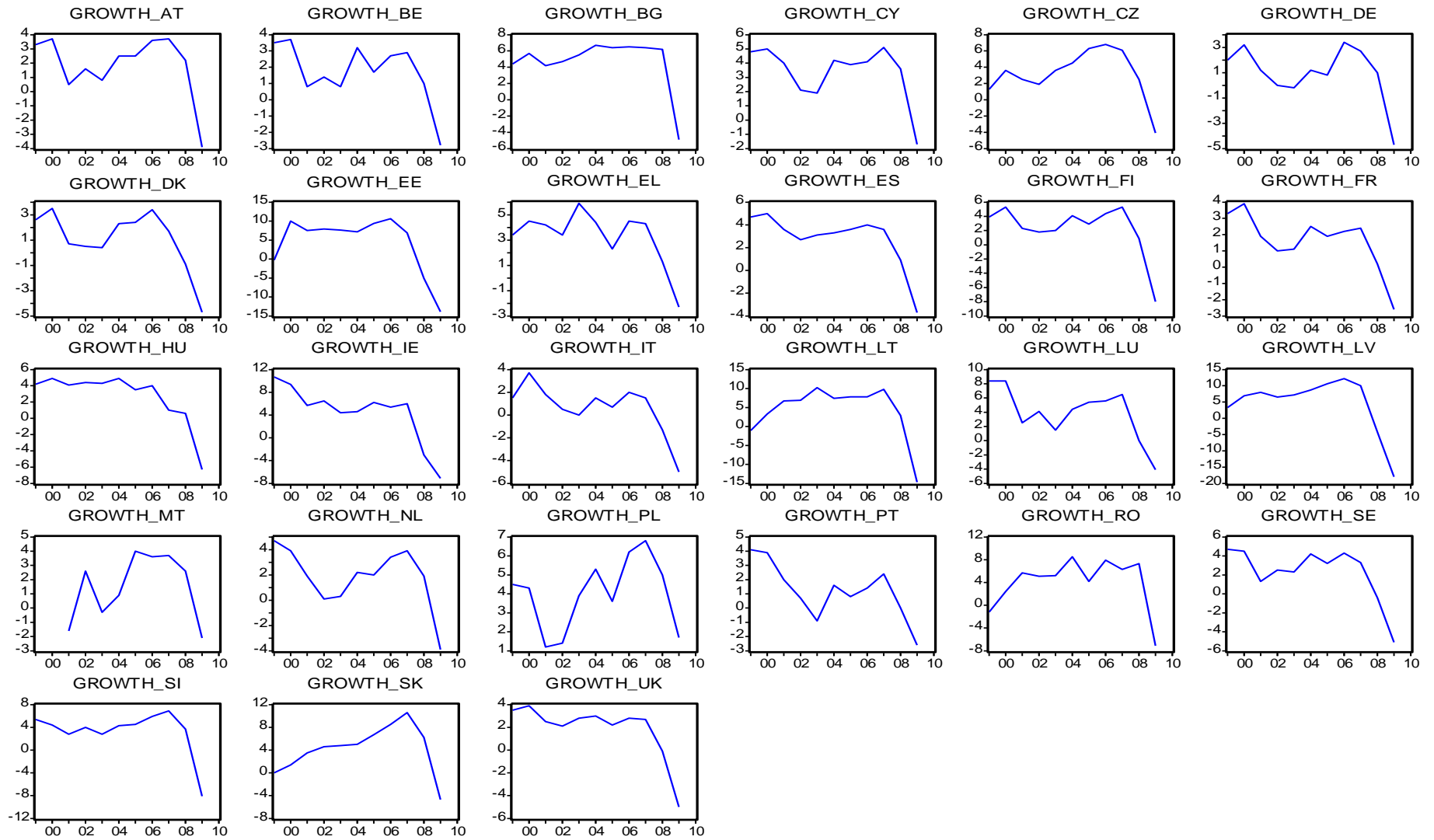
Bijlage 7: Working Time Reforms per land

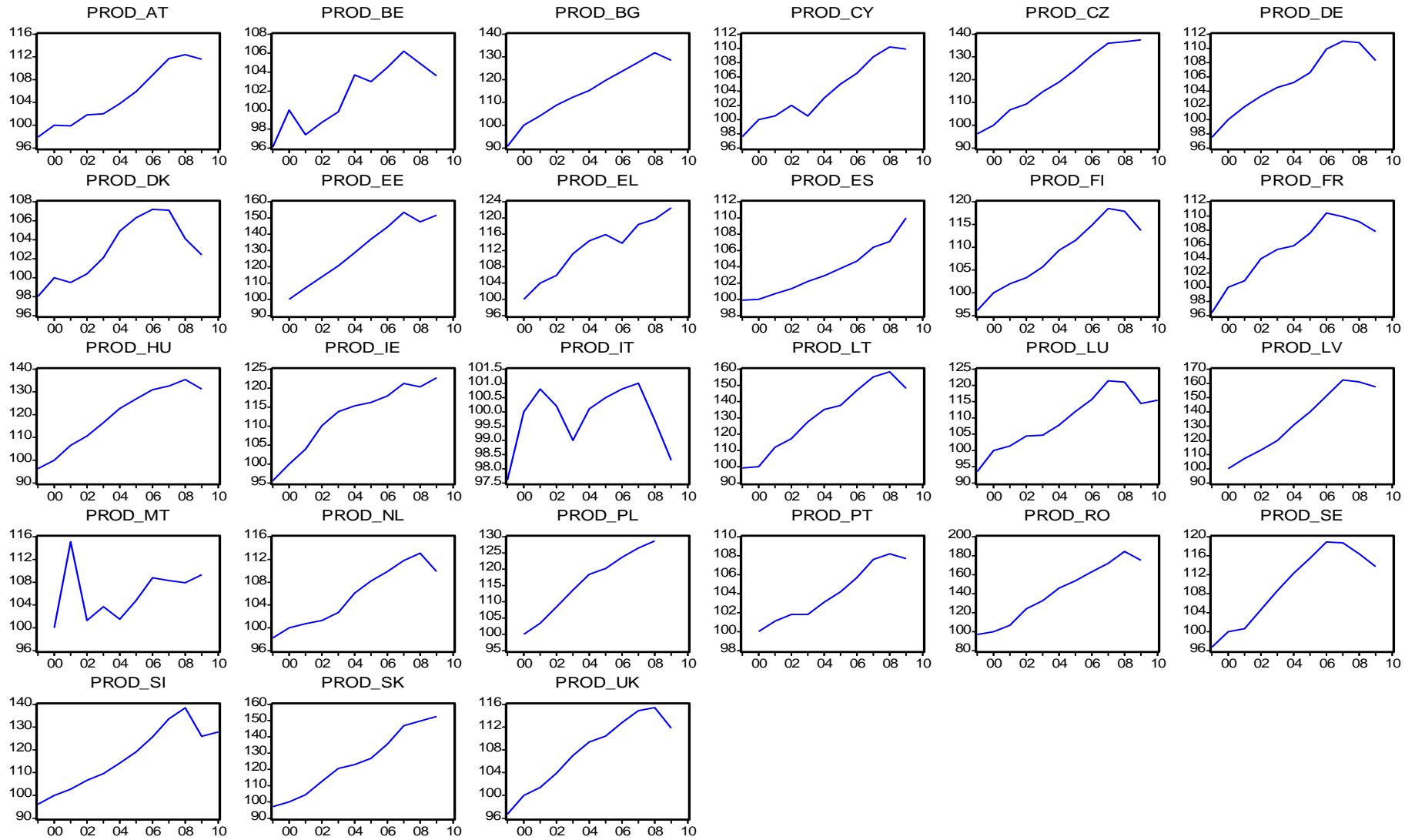
Bijlage 8: Unemployment and other welfare-related Benefits Reforms per land

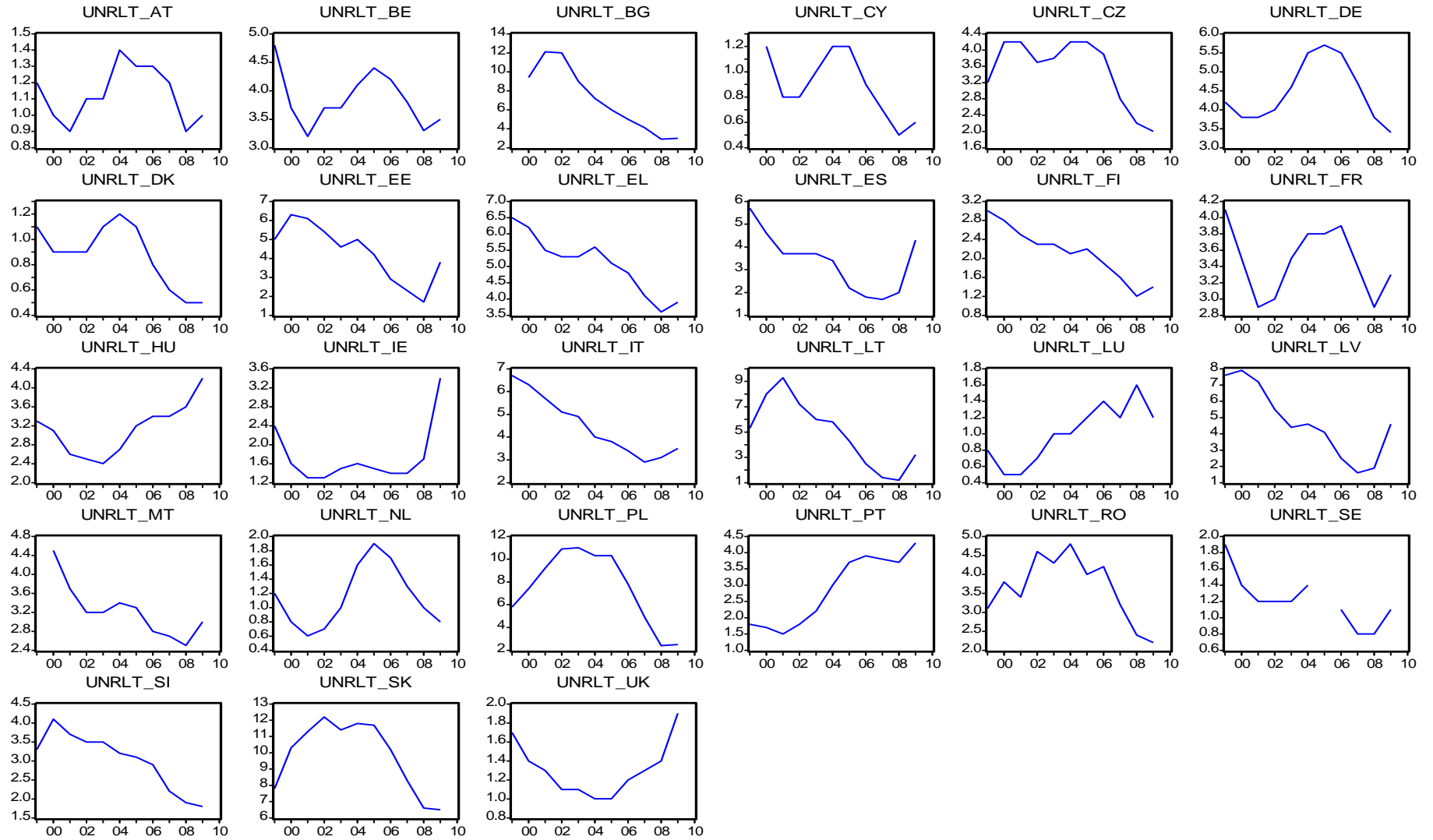
Bijlage 9: Economic growth per land

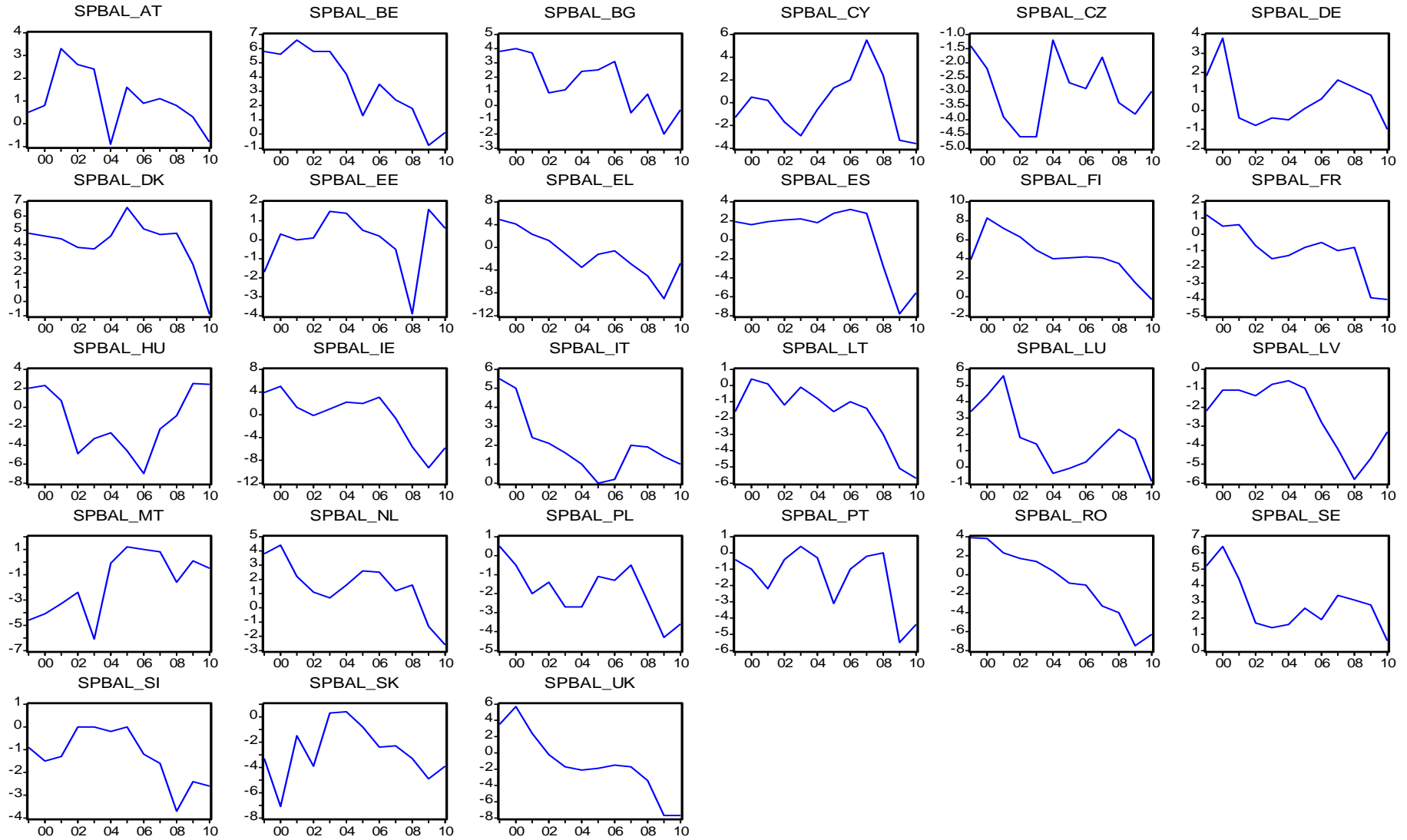
Bijlage 10: Productivity per land

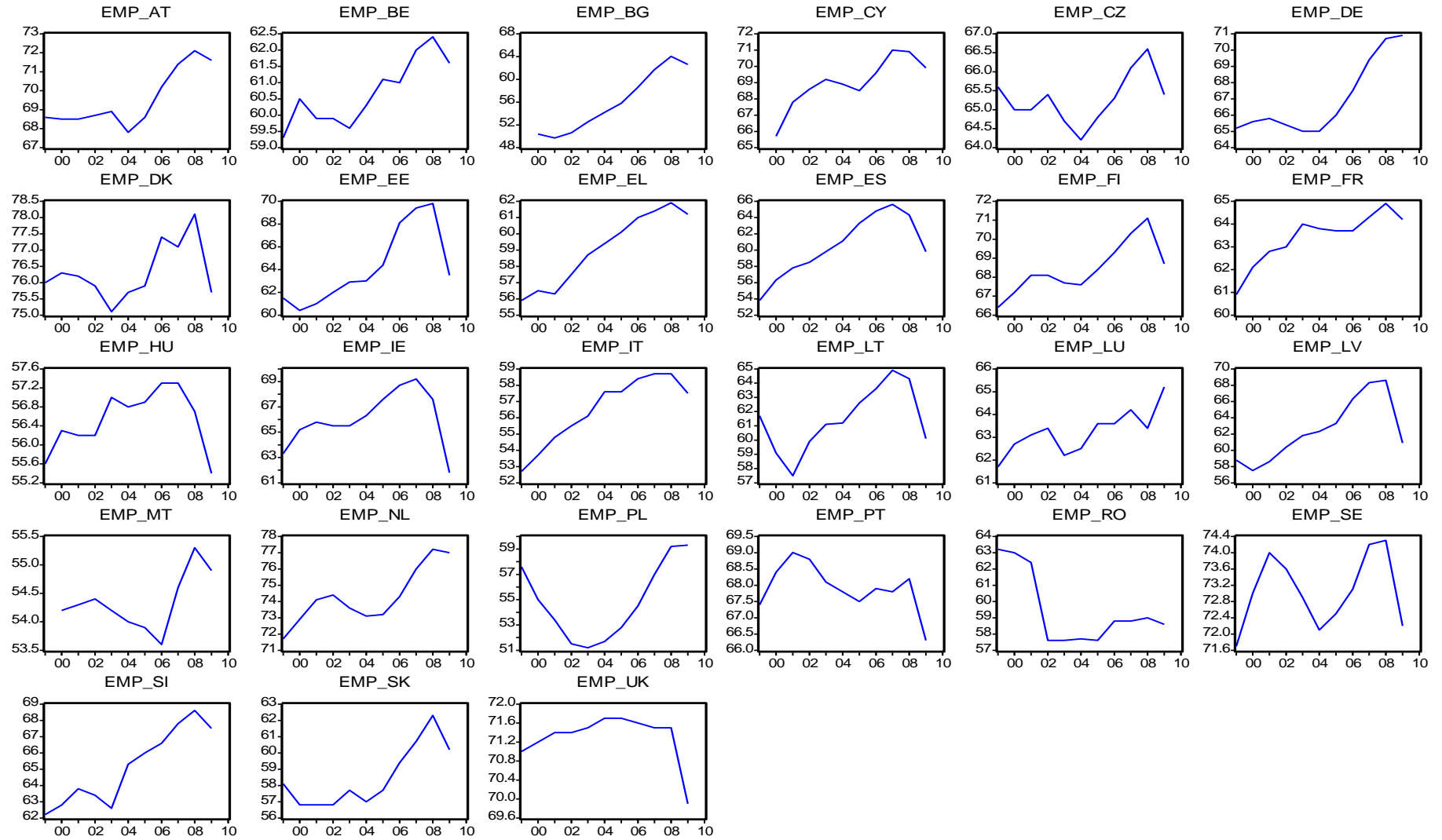
Bijlage 11: Long Term Unemployment rate per land

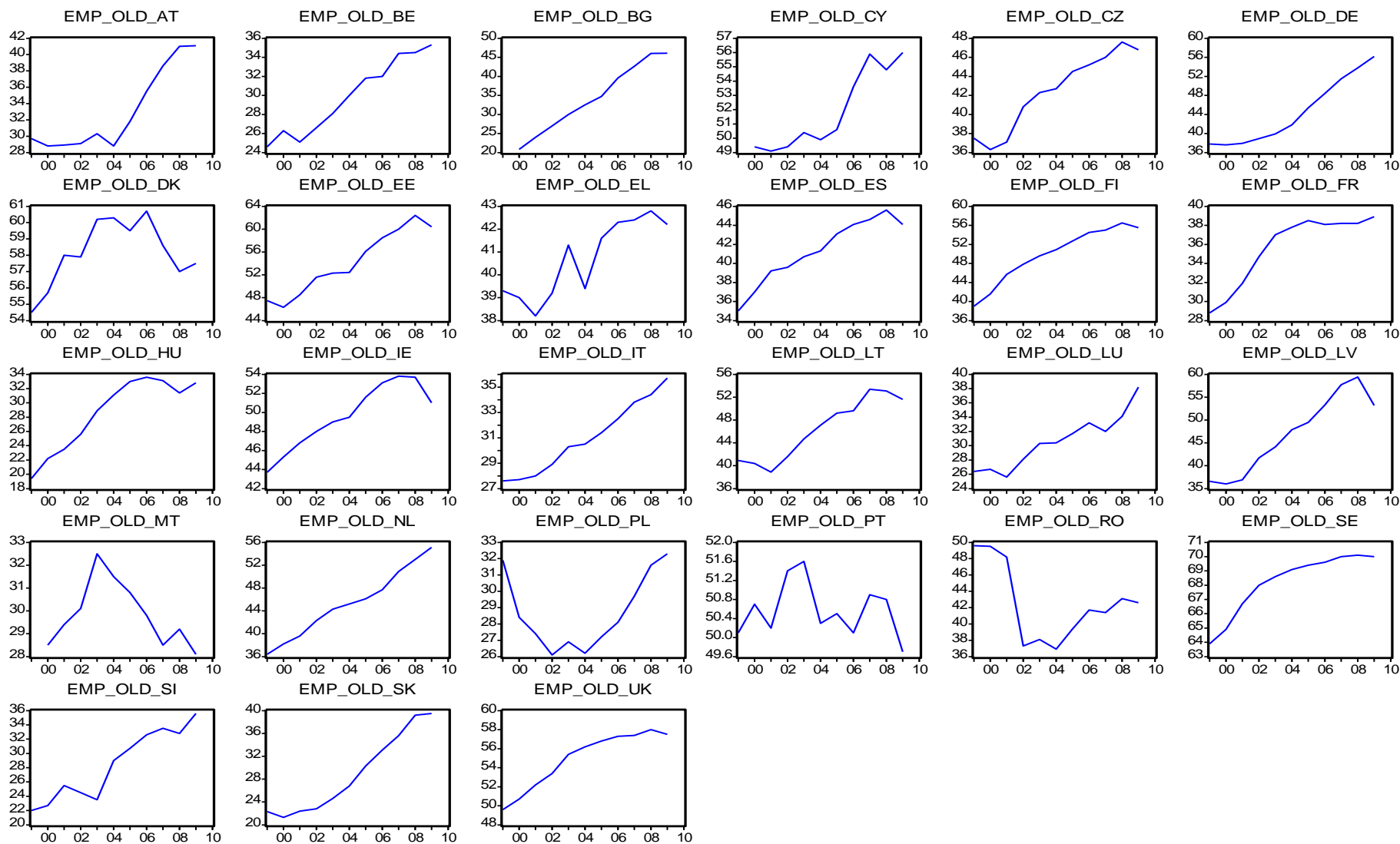
Bijlage 12: Structural Primary Fiscal Balance per land

Bijlage 13: Employment Rate per land

Bijlage 14: Employment Rate of Older Employees per land

Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:

Structurele hervormingen en macroeconomische effecten

Richting: **master in de toegepaste economische wetenschappen:
handelsingenieur-operationeel management en logistiek**

Jaar: **2011**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

Vanderheyden, Wim

Datum: **29/05/2011**